

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ ČTVRTÝ ROČNÍK

9

Květnové plénum ÚV KSČ — operační umění a taktika

XIV. sjezd KSČ stanovil úkol všestranně přispívat k dalšímu zvyšování obranné síly našeho socialistického státu v duchu požadavků společné obrany celého socialistického tábora.

Tyto úkoly vyplývají z leninské analýzy současného světového vývoje. V. I. Lenin zdůrazňoval, že umírající a rozkládající se kapitalismus je schopný způsobit mnoha miliónům lidí nesmírné utrpení a že buržoazie je odhodlána ke všem surovostem, zvěrstvům a zločinům, jen aby uhájila kapitalistické otroctví.

Jestliže tyto závěry V. I. Lenina přesuneme do dnešní skutečnosti, můžeme konstatovat, že soudobý imperialismus, jehož podstata se nezměnila, má k uskutečnění svých záměrů na zničení socialismu k dispozici ničivé prostředky globálního rozsahu, které ho činí daleko nebezpečnějším, než tomu bylo v minulosti. Imperialistické státy využívají ke svým válečným přípravám všechny výsledky současného vědeckotechnického rozvoje.

Je známo, že např. v USA jsou výsledky vědy a techniky plně ve službách PENTAGONU. Dnes 4/5 všech vědeckých výzkumů USA mají vojenský charakter. Připomenu jen některé otázky rozvoje vojenské vědy a vojenské techniky v armádě USA. Američané vyzkoušeli novou bombu ve Vietnamu. Její náplň tvoří nitrát čpavku, aluminiový prach, voda a zahušťovač a její smrtící účinek na nekrytou živou sílu dosahuje okruhu 500 m.

Pro vedení války v kosmickém prostoru počítají, že výbuch jaderné bomby 1 Mt proudem neutronů zničí elektronické přístroje na raketách a družicích v okruhu 29 km a poškodí v okruhu do 100 km a že výbuch jaderné bomby 1 Mt ve výšce 100—200 km oslepí radiolokátory metrového rozsahu až na 17 minut. Výzkumy v oblasti kvantové elektroniky využívají k výrobě lasero-

vých zbraní, k zavádění laserového spojení, laserové lokace, výpočetní techniky, zaměřovačů. Zkoumají použití automatických balónů jako prostředků průzkumu, rádiového a radiotechnického rušení, anebo i k dopravě jaderných zbraní na cíl. Přitom počítají s využitím pravidelného proudění vzduchu, který ve výšce 11—50 km dosahuje rychlosti 200—300 km/h. Zaváděním více-nábojové jaderné hlavice modernizují atomové ponorky ke zvýšení počtu raket a jejich dostřelu. Zkoušejí tzv. meteorologická zbraně a dokonce možnost vedení geofyzikální války.

To všechno svědčí o tom, že se v táboře imperialismu uskutečňují horečné přípravy na válku proti socialistickému táboru. Tyto skutečnosti staví před nás požadavek, aby ozbrojené síly států socialistické soustavy, mají-li splnit svou úlohu — ubránit socialismus a zabránit světové válce, v ničem nezaostávaly za ozbrojenými silami našich nepřátel. O to se snaží naše komunistické strany, vlády našich zemí, štáb Spojených ozbrojených sil a my všichni. V tomto kontextu přistupujeme i k promýšlení realizace závěrů květnového pléna ÚV KSČ a celoarmádního stranického aktivu na podmínky naší Československé lidové armády.

Pokusím se na některých příkladech poukázat, jak se požadavky vědeckotechnického rozvoje v duchu květnového pléna Ústředního výboru Komunistické strany Československa a celoarmádního stranického aktivu promítají do oblasti operačního umění a taktiky.

Vědeckotechnický rozvoj hlavně v posledních letech vyvolal rozsáhlé změny ve vojenství jako celku, které podstatně ovlivňují samotný charakter budoucí možné války.

Vojenské umění musí pečlivě studovat a analyzovat současné a budoucí možnosti nepřítelů i vlastních vojsk, na základě toho reálně předvídat možný charakter bojů a operací i války vcelku a vytyčovat realitě odpovídající úkoly pro přípravu velitelů, štábů a vojsk, ale i požadavky na další vědeckotechnický rozvoj a výrobu v oblasti branného průmyslu.

Z rozsahu úkolů, které nastolil před vojenské umění rozvoj vědy a techniky za poslední léta, jasně vyplývá závěr, že v současné době vojenské umění jako celek může v celé šíři **rozpracovávat jediné Sovětská armáda**. Ostatní armády při využití poznatků základního výzkumu Sovětské armády mohou tyto dále rozpracovávat a přispívat tak svým dílem k rozvoji vojenského umění naší koalice.

Toto je v souladu i s úkoly květnového pléna Ústředního výboru Komunistické strany Československa a celoarmádního aktivu, kde se ukládá urychlovat vědeckotechnický pokrok a řešit úkoly vědeckotechnického rozvoje v souladu s integrací států Varšavské smlouvy. Jedině v tomto rámci můžeme úspěšně splnit i další úkoly z této oblasti, zvláště úkol prohlubování vlivů vědy a techniky na další rozvoj, výstavbu a připravenost Československé lidové armády. Vědeckotechnický rozvoj můžeme uplatňovat jediné ve spolupráci s ostatními armádami Varšavské smlouvy a hlavně se Sovětskou armádou.

Pomoc SSSR a využívání výsledků sovětské vojenské vědy je pro nás základem východiskem pro řešení úkolů rozvoje vojenského umění.

Nejpodstatnějšími otázkami, které řeší operační umění a taktika, jsou otázky přípravy a vedení soudobých operací a bojů. Příprava operace a boje zahrnuje celý souhrn opatření dlouhodobého i krátkodobého charakteru. K opatřením krátkodobého charakteru, která probíhají v období bezprostředních příprav operací a boje, patří vytvoření silných úderných uskupení na vybraných směrech. Operační umění a taktika v této souvislosti na základě zkušenosti z Velké vlastenecké války a posledních válek vytyčuje požadavky vytvořit tato úderná uskupení utajeně a rychle s cílem dosáhnout maximálního překvapení při jejich zasazení. Rozvoj vědy a techniky v posledních letech vytvořil k realizaci těchto požadavků odpovídající předpoklady. Bojová technika pozemních vojsk i letectva svými technickými parametry umožňuje rychlé přesuny za každé situace a splňuje požadavky na utajeně a rychle vytvoření úderných uskupení před začátkem války. K úspěšné realizaci těchto požadavků však samotná bojová technika nestačí. Tuto ovlivňuje rozhodujícím způsobem kvalita velení a konkrétně připravenost velitelů a štábů daného stupně velení. Vystupují tu v dialektické jednotě dva faktory a to prostředky daného stupně velení a úroveň připravenosti velitelů a štábů k co nejefektivnějšímu použití těchto prostředků. Proto zákonitě květnové plénum ÚV KSČ ставí úkol urychlit cyklus věda—technika—výroba—využití. V našem případě to znamená, že velitelé a štáby si v první řadě musí novou bojovou techniku plně osvojit, aby na základě znalostí zásad operačního umění mohly plně využít její technické parametry k úspěšnému řešení úkolů. Jde zejména o rychlé a utajené vytvoření úderných uskupení na vybraných směrech.

Utajené vytváření silných úderných uskupení mohou dnes ohrozit moderní prostředky průzkumu. Používání průzkumných družic ставí dnes nové úkoly před operační maskování, které je neoddělitelnou součástí rozebíraného problému. A právě v této oblasti operačního umění vytyčuje nové úkoly pro vědu a techniku, jejichž splněním můžeme docílit maximální utajenosti manévru.

Uvedu další příklad promítání se vědeckotechnického rozvoje do oblasti operačního umění a taktiky v období vedené operace a boje.

Zkušenosti posledních válek a jejich zobecnění nám umožňují učinit závěr, že bude-li válka rozpoutána s použitím klasických prostředků ničení, bude zahájena vzdušnými operacemi a současným použitím pozemních vojsk. Naše vojska budou na začátku války řešit současné úkoly spojené s odrážením agrese leteckých a pozemních sil nepřítele a to ve složitých podmínkách masového použití prostředků radioelektronického boje. Při odrážení agrese leteckých sil nepřítele můžeme docílit maximálního efektu jedině sladěným použitím protiletadlového raketového vojska, stíhacího letectva, radiotechnického vojska a prostředků radioelektronického boje.

Za poslední léta se zavedením nejnovějších prostředků výrazně zvýšily možnosti protivzdušné obrany. To ставí před operační umění a taktiku úkoly hledat nové způsoby jejich efektivního použití a tyto při cvičeních ověřovat. Přitom budeme důsledně dbát na reálné hodnocení možností nepřátelských prostředků vzdušného napadení i možností našich prostředků zúčastněných na jejich odrážení. Trvalá bojová pohotovost systému PVOS snižuje možnost překvapivého zasazení nepřátelských hromadných leteckých úderů. Možnosti

ničení nepřátelských vzdušných cílů na výškách nad 50—100 m nutí letce překonávat systém PVO na výškách v 50 m. Prostředky radioelektronického boje však umožňují i v těchto přízemních výškách vytvářet na předpokládaných náletových směrech pásma rušení a tím nutit nepřítele zdvihat profil letu do pásma účinné palby protiletadlového raketového vojska. Při pronikání nepřátelských vzdušných cílů v přízemních výškách na směrech, kde není souvislé pásmo rušení, mají dnes možnost účinně zasahovat moderní prostředky protivzdušné obrany jednotek útvarů a svazků pozemního vojska, což potvrdila Egyptská a Syráská armáda v poslední válce.

Otázky sladění použití a centralizovaného velení všem silám a prostředkům, které se budou podílet na odrážení agrese letectva nepřítele, musí operační umění a taktika dnes řešit a při cvičení ověřovat.

Dále jde např. o odrážení agrese pozemních sil nepřítele. Tu je požadavek zavést do organizace vševojskových útvarů a svazků také protitankové prostředky a v takovém množství, které by v součinnosti s tanky, dělostřelectvem, letectvem a ženijními jednotkami byly schopny zničit takový počet tanků a obrněných transportérů, jaký má možnost nepřítele na daném směru použít. Ze zkušeností víme, že prostředků bude vždy spíše nedostatek než přebytek a proto bude stát vždy v popředí problém jejich dovedného a sladěného použití. I v této oblasti vyvstávají před operačním uměním a taktikou v souvislosti se zaváděním stále modernějších a účinnějších prostředků boje s tanky a obrněnými cíli nepřítele nové úkoly. Jde o organizační strukturu protitankových prostředků a jejich zařazení do vševojskových útvarů a svazků, jejich osvojení a dovedné použití.

Tolik k problémům promítání se vědeckotechnického rozvoje do řešení úkolů spojených s odrážením agrese leteckých a pozemních sil nepřítele na začátku války.

Na další rozpracování otázek spojených s dynamikou vedení operací a boje má vliv v současné době možnost masového použití vojskového letectva. Rozvoj vědy a techniky umožnil modernizaci vrtulníků, která se promítá do hledání nových organizačních struktur a rozsáhlých možností použití vojskového letectva. Už dnes můžeme hovořit o aeromobilních svazcích a vrtulníkových protitankových zálohách, o vrtulnicích palebné podpory, o přepravních vrtulnicích a o dalším využití prostředků vojskového letectva při vedení operace a boje. Tyto prostředky umožňují zrychlit manévry na bojišti, zasazení překvapivých úderů proti objektům v operační hloubce nepřítele, rychlé překonávání zničených, zamořených a zatopených prostorů.

Vedle prostředků vojskového letectva výrazně ovlivňuje vedení soudobých operací i vyzbrojování ostatních druhů vojsk novou bojovou technikou. Nová bojová technika pozemního vojska zvyšuje jeho palebnou sílu a pohyblivost, umožňuje rychle překonávat velké vodní překážky z chodu.

Zavádění účinnějších dělostřeleckých zbraňových systémů zvyšuje nejen účinnost palebné přípravy i podpory vojsk, ale i účinnost boje s dělostřelectvem a taktickými jadernými prostředky nepřítele.

V důsledku účinného ukrytí letadel na letištích zkoumáme nové prostředky boje s letectvem na letištích v podobě zaminování startovacích ploch.

Výpočetní technika, elektronika a prostředky mechanizace a automatizace vyžadují změnu tradičního systému práce míst velení v poli a jejich vybavení. Současně s vyhodnocením důležitosti mít velení a jejich zranitelnosti hledáme cesty ke zvýšení jejich odolnosti i pohyblivosti.

Celý tento proces masového zavádění nové účinnější bojové techniky vyžaduje na vědeckém základě předvídat a současně rozpracovávat změny ve vedení bojové činnosti i operace a spolu s tím otázky racionalizace práce velitelů a štábů a vybavení jednotlivých míst velení. Nová bojová technika je složitější, ale i dražší, proto při jejím zavádění do vojsk je nutné přihlížet k efektivnosti a současně přitom domýšlet způsoby jejího rychlého osvojení.

Masové zavádění nové bojové techniky má vliv na celou oblast vojenského umění a to na taktiku, operační umění i strategii. Ale výrazně se promítá i do oblastí přípravy velitelů a štábů. V přípravě velitelů a štábů v souvislosti s rozebíranými úkoly a požadavky vědeckotechnického rozvoje vystupuje do popředí úkol racionalizace práce velitelů a štábů v poli na vědeckém základě s využitím dostupných prostředků výpočetní techniky, malé a střední mechanizace.

Vedle toho budeme hledat nové účinnější formy osvojování si nových zbraní a techniky. Jestliže uznáváme, že nepřetržité zdokonalování operační a taktické přípravy velitelského sboru je základním předpokladem zvyšování bojových schopností vojsk, pak nás to musí přinutit k vážnému přehodnocení tohoto druhu přípravy. V systému operační a taktické přípravy velitelského sboru mají prvořadé místo velitelsko-štabní cvičení v terénu s pojítky a značkovými vojsky. Při nich můžeme nejlépe prověřit připravenost velitelů a štábů pro práci v poli. Aby velitelé a štáby při této náročné prověrce obstáli, musí soustavně zvyšovat svoje politické a odborné znalosti. Každý příslušník štábu musí přesně ovládat svoje funkční povinnosti a štáby jako celek musí být připraveny (sladěny a vycvičeny) pro splnění úkolů v poli.

I když tvrdíme, že velitelsko-štabní cvičení v terénu s pojítky a značkovými vojsky mají prvořadé místo v systému operační a taktické přípravy velitelů a štábů, neznamena to, že ostatní formy jejich přípravy nedoceňujeme. Naopak cílevědomé a plánovitě sebevzdělávání, organizované samostatné studium, odpovídající obsah a formy velitelské přípravy, štabní nácviky a velitelsko-štabní cvičení na mapách vytvářejí předpoklad k úspěšnému splnění úkolů při velitelsko-štabních cvičeních v terénu. Z vyčíslených forem přípravy velitelů a štábů chci zdůraznit význam velitelské přípravy, které by rozhodujícím způsobem měla napomáhat k systematickému zvyšování operační a taktické připravenosti velitelského sboru. A proto bude vhodné přehodnotit právě její obsah, formy i náročnost řízení, ale i podrobit kritickému rozboru dosa-
vadní samostatnou přípravu každého účastníka na jednotlivé zaměstnání velitelské přípravy. Do jejího programu bude třeba v daleko větší míře zařazovat zaměstnání k osvojování si zbraní a techniky, kterými daný stupeň velení disponuje, ale i seznamování se zbraněmi a bojovou technikou a způsoby jejich použití v armádách NATO.

Do zkvalitnění operační a taktické přípravy velitelského sboru by měla aktivněji zasáhnout i vojenskovědecká pracoviště. Měla by shromažďovat po-

znatky z této oblasti, tvořivým způsobem zobecňovat kladné stránky, zpracovávat doporučení na cílevědomé zkvalitňování jejího obsahu a forem. Měli bychom hledat formy, které umožňují v co nejkratší době osvojovat si nové zbraně a bojovou techniku i jejich použití. Spolu s tím pomáhat při zdokonaňování práce velitelů a štábů ve velení v poli.

Závěrem chci zdůraznit, že při zkoumání vlivu rozvoje vědy a techniky na oblast vojenského umění musíme brát v úvahu nejen rozvoj vědy a techniky v naší koalici, ale i rozvoj vědy a techniky a tím vyvolané změny použití vojsk v armádách NATO. Vojenské umění se může reálně rozvíjet jedině tehdy, když bude hluboce studovat a zobecňovat poznatky o výzbroji, bojových možnostech a možném použití nepřátelských armád. Současně s využitím těchto poznatků rozpracovávat otázky výstavby a možného použití našich vojsk k úspěšnému odražení agrese nepřítele a k jeho úplnému zničení. V takové šířce a komplexnosti je schopná řešit uvedené úkoly jedině Sovětská armáda. My se při realizaci závěrů květnového pléna ÚV KSČ a celoarmádního stranického aktivu budeme plně opírat o poznatky Sovětské vojenské vědy a svým dílem v družném úsilí s ostatními bratrskými armádami Varšavské smlouvy budeme v tomto směru přispívat k dalšímu rozvoji vojenského umění.

Partizánsky boj a SNP

Postava partizána, neohrozeného ľudového bojovníka za národnú slobodu a práva pracujúceho ľudu je už trvalou súčasťou bojových revolučných tradícií nášho ľudu. Nerozlučne spojená s protifašistickým odbojom, národnoslobodzovacím hnutím a Slovenským národným povstaním v druhej svetovej vojne, pomáha sprostredkovať generáciám základné politické ciele a spoločenské ideály protifašistického boja a reprodukovat tradície.

Partizánsky boj bol v rukoch druhej svetovej vojny pritažlivý nielen pre značné bojové a taktické možnosti — s pomerne malými silami a minimálnymi stratami dosahovať často veľmi účinné bojové a politické výsledky a plniť mnohé, často veľmi náročné a rôznorodé bojové a iné úlohy, ktoré si vyžadoval protifašistický odboj — ale aj pre možnosti, ktoré vytváral partizánsky boj pre uplatnenie sa mladých ľudí v protifašistickom odboji.

V minulosti sa už neraz partizánsky boj osvedčil ako neobyčajne účinný a výhodný spôsob nielen v hnutí za národnú slobodu napr. v 19. storočí, ale aj ako forma revolučného triedneho boja pracujúcich, ako spôsob vedenia vojny „revolučnému ľudu najvlastnejší“. Preto mu teoretici marxizmu-leninizmu venovali veľkú pozornosť, odhalili jeho zásadné súvislosti, ktoré dodnes nestratili svoj praktický význam a tvoria základ teórie o partizánskom boji ako nástroji masového revolučného hnutia. V. I. Lenin, ktorý bedlivo sledoval formy masového ozbrojeného boja pracujúcich v 20. storočí, poukázal nielen na vojenský význam partizánskych metód, ale aj na politické a ideologické aspekty ich použitia,

na ich možnosti zvýšiť špecifickú váhu robotníctva v demokratickej revolúcii a v protiimperialistickom zápase. Základná myšlienka Leninova spočíva v prekonaní živelnosti pri použití partizánskych metód proletárskou stranou, vo vypracovaní zásadných pravidiel použitia partizánskeho boja, ktorých uplatnenie by upevňovalo vedúcu úlohu politickej strany proletariátu v masovom boji pracujúcich za národnú a sociálnu slobodu. Pri analýze partizánskeho boja, jeho prejavu a najmä súvislosti s ostatnými formami masového revolučného boja, predovšetkým s vrcholnou formou, všeobecným ozbrojeným povstaním, poukázal Lenin na jeho jedinečnú povahu a výnimočné možnosti v rozmachu dynamiky masového hnutia. Partizánsky boj môže byť účinným nástrojom pracujúcich pri rozvrátení a demoralizácii nepriateľských rádov, dezorganizácii tyla. Súčasne zohráva partizánska organizácia významnú úlohu v dlhodobej príprave ozbrojeného povstania, pri vytváraní vojenskej organizácie a ľudovej moci, bez ktorých nemôže byť ani pomyslenie na víťazstvo. Len dôsledné rešpektovanie tohoto vzťahu medzi praxou partizánskeho boja a útočnými akciami a prípravou celonárodného, všeludového povstania otvára pred partizánskym hnutím veľké perspektívy pri riešení historických úloh doby pozdvihuje ho ako celok na činitela veľkých historických úloh doby. Lenin preto zdôrazňoval vedúcu úlohu revolučnej strany robotníckej triedy v riadení a organizovaní partizánskeho hnutia, jeho „predchnutie ideálm socializmu“.

Domáce i zahraničné vedenie KSČ, ktoré bolo zodpovedné za splnenie historickej úlohy československej robotníckej triedy

dy v demokratickom, protifašistickom boji za obnovenie československého štátu - keď vzájomná podmienenosť boja za národnú slobodu a štátnu suverenitu s bojom za sociálne oslobodenie prejavila sa ako rozhodujúci znak doby nielen na vnútornom fronte (v sústreďovaní národných síl okolo robotníckej triedy, ale aj medzinárodnej, vo vzrastajúcej úlohe Sovietskeho zväzu na porážke hitlerovského Nemec-ka) - vychádzali z leninských názorov na miesto a úlohu partizánskeho boja v národnoslobodzovacom boji Čechov a Slo-vákov.

Od roku 1941 môžeme krok za krokom sledovať v dokumentoch strany vývoj týchto názorov na organizáciu ozbrojeného boja vôbec a partizánskeho zvlášť, na vy-jasňovanie jeho vzťahov a súvislosti s inými bojovými formami, s bojom Červenej armády i s protiakciami hitlerovského fa-šizmu a ich domácich prísluhovačov. Od prepadnutia Sovietskeho zväzu hitlerov-

ským Nemeckom nespúšťala KSČ, jej ve-ďúce orgány doma i za hranicami, parti-zánsky boj zo zreteľa. V ucelenej podobe obsahujú názory strany dokument Moskov-ského vedenia KSČ pre EKI z januára 1943 roku. Po kritickom a analytickom zvažení situácie v československom odbojovom hnutí doma i za hranicami, vyjadrilo vede-nie strany svoj názor na miesto a úlohu partizánskeho boja: "... rozvíjať parti-zánsky boj dnes znamená súčasne prípra-vovať národné povstanie zajtr" a na jeho význam pre prípravu budúcich podmie-nok triedneho zápasu za socializmus: "od aktivity ľudových mas nezávisí len urý-chlenie oslobodenia, tiež vplyv národa na utváranie pomerov v oslobodenéhoj republike." Realizácia týchto úloh parti-zánskeho hnutia v národnoslobodzova-com boji na Slovensku bola veľmi zložitá a náročná a tvorí konkrétnu históriu parti-zánskeho boja v prípravách SNP a jeho priebehu.

Vývoj a etapy partizánskeho hnutia na Slovensku

Keď sledujeme vývoj ozbrojeného boja proti fašizmu a jeho foriem na Slovensku, môžeme v ňom zreteľne vydeliť niekoľko etáp, ktoré úzko súvisia s medzníkmi sa-motného protifašistického hnutia a Veľkej vlasteneckej vojny Sovietskeho zväzu. Pr-vá etapa zahŕňa chronologicky celý rok 1942. Pre všetky etapy je spoločným me-novateľom iniciatíva komunistov v presa-dzovaní ozbrojených foriem a teda aj parti-zánskeho boja, to je základný znak celej histórie partizánskeho boja. Každý z pia-tich ilegálnych ústredných výborov KSS zanechal tu svoju stopu či už v praktickej realizácii, organizovaní alebo v teórii a zdôvodňovaní nutnosti viesť partizán-sky boj. Najzrelejšiu podobu v prvej eta-pe rozvoja partizánskeho hnutia na-čobudla forma bojových jánošíkovských družín. Toto konštatovanie opierame o existenciu štatútu bojových jánošíkov-ských družín, vypracovaného vedením KSS na jar roku 1942, ktorý obsahuje schému organizácie aj taktické úlohy družín. Najmä taktické úlohy bojových jánošíkovských družín sú úlohami typic-ky partizánskeho spôsobu boja: prepady železničných uzlov a staníc, narušovanie spojov a zásobovania, vyhadzovanie mos-tov, likvidácia fašistických pohľadárov a pod. Najmä týmito sa odlišujú bo-jové jánošíkovské družiny od ostatných bojových foriem doporučovaných stranou a nazývaných prosto bojovými družinami. Podstatný znak, ktorý ich odlišuje od dru-ných foriem, bolo úplné odpútanie sa ich

príslušníkov od legality a teda i miesta pobytu partizánov a opieranie bojovej čin-nosti o tábory a základne v lesoch a mož-nosť manévrovania, zatiaľ čo bojové dru-žiny sa mali tvoriť z legálne žijúcich anti-fašistov, od prípadu k prípadu pre splne-nie bojovej úlohy (sabotáž v závode, kol-portovanie a rozmnožovanie tlače). Ďalšou črtou bojových jánošíkovských družín, ktorá se však v praxi ukázala často nevý-hodná, bolo splnutie organizácie bojových jánošíkovských družín s ilegálnou organi-záciou strany, takže každé odhalenie a za-tykanie znamenalo postihnutie bojovej i politickej organizácie. Fakt, že sa fa-šistickej vláde v roku 1942 podarilo poza-tykať až tri ústredné vedenia, má svoju príčinnú súvislosť so stotožnením parti-zánskej organizácie s organizáciou strany. Napriek týmto nedostatkom je význam bo-jových jánošíkovských družín v proti-fašistickom boji na Slovensku nepopie-rateľný. Jednak samotné vedenie strany získalo praktické skúsenosti, ale hlavne myšlienka partizánskeho boja prenikla v orgánoch strany až do miestnych orga-nizácií, v ktorých sa začali vyčleňovať ko-munisti orientovaní na organizovanie ozbrojeného boja. Komunisti získali týmto predstih pred buržoáznymi odbojovými skupinami a zachovali si vedúce postave-nie v presadzovaní partizánskeho boja a jeho praktickej realizácii napriek tomu, že na začiatku ďalšej etapy po víťazstve So-vietskej armády pri Stalingrade, boli v ro-ku 1943 dlhú dobu bez ústredného vede-

nia, ktoré by centrálne riadilo rozvoj partizánskeho hnutia.

Nasledujúce obdobie v histórii parti-
zánskeho hnutia, r. 1943 chronologicky do
vzniku SNR — ústredného orgánu proti-
fašistického odboja na Slovensku — cha-
rakterizuje niekoľko nových prvkov, ktoré
ho zreteľne odlišujú od etapy predchozej-
ej, etapy bojových jánošíkovských družín. Idea
partizánskeho boja sa stáva **celonárodnou**.
Na cestu aktívneho ozbrojeného boja sa
dávajú príslušníci všetkých vrstiev slo-
venského národa aj politickej orientácie.
Táto okolnosť sa výrazne prejavila na pôde
sovietskej Ukrajiny a Bieloruska, kde slo-
venskí vojaci začali hromadne prechádzať
na stranu Červenej armády a sovietskych
partizánov. Ale nielen to. Partizánske hnu-
tie získava oporu v širokých masách, po
celom Slovensku vznikajú siete pre získa-
vanie financií, zbraní a pre zásobovanie
nevelkých skupín partizánov. Samotný parti-
zánske hnutie aktivizuje masy ľudí. Najvý-
raznejšie sa to prejavilo v podpore sovietsk-
skych zajatcov utekajúcich z nemeckých
koncentračných táborov. Ich prechody cez
Slovensko nadobudli v roku 1943 masový
charakter. Sústreďovali sa predovšetkým
na východnom Slovensku, preto je logické,
že práve tam sa zrodila myšlienka orga-
nizovať ich do partizánskych oddielov, kto-
ré v decembri 1943 a začiatkom roku 1944
začínajú aj s aktívnou bojovou činnosťou.
Uviedli sme, že v roku 1943 nadobúda
partizánske hnutie charakter celonárodný,
stáva sa masovým jeho podporovanie zo
strany ľudového protifašistického frontu,
nadobúda systematický a organizovaný
ráz. Trpí však organizačnou roztrieštenos-
ťou, ktorú podmieňuje jednak to, že komu-
nisti pracovali dlhú dobu bez ústredného
vedenia a rozvoj partizánskeho hnutia
ležal výlučne na pleciach miestnych stra-
níckych organizácií, dostával regionálny
charakter, ale aj tým, že sieť materiálneho
zabezpečenia nebola centralizovaná a teda
po každej stránke schopná zabezpečiť veľ-
ké oddiely. Preto myšlienka sústreďovať
najprv do väčších oddielov, schopných roz-
siahať bojových akcií, sovietskych ute-
čencov, antifasistov a dezertérov sloven-
skej armády, ktorí odmietali rukovať do
vojny proti Sovietskemu zväzu, sa začala
presadzovať na východnom Slovensku a
na hornej Nitre javí sa ako kľúčová pre
ďalší zdarný vývoj partizánskeho hnutia
na Slovensku. Nadporučík Ľudovít Kuko-
relli a komunisti z východného Slovenska
usilujú roku 1943 o sústredenie sovietskych
vojakov a dôstojníkov v lesných táboroch,
budujú celú rozsiahlu sieť pre zabezpe-
čenie ich prechodov do partizánskych
oblastí v Ondavskej vrchovine, Slánskych

horách a Čergovskom pohorí, centralizujú
sieť zásobovania a finančnej podpory, kto-
rá umožňuje potom budovanie oddielov
Čapajev, Pugačov, Rokossovský a i. Problé-
mom, ktorý sa v tejto etape objavuje ako
rozhodujúci a ktorý miestny protagonistu
a organizátory partizánskeho hnutia ne-
mohli sami riešiť na zodpovedajúcej úrovni
bolo **vyzbrojovanie**. S budovaním oddielov
na báze lesných táborov stalo sa vyzbro-
jovanie kľúčovou otázkou. Bola to úloha,
ktorá sa popri iných stala hlavnou v roz-
voji partizánskeho hnutia v nasledujúcom
období, keď sa jeho riadenie stáva sú-
časťou prípravy celonárodného ozbrojené-
ho povstania pod vedením 5. ilegálneho
vedenia KSS a Slovenskej národnej rady.

Koncepcia Slovenského národného po-
vstania prijatá Slovenskou národnou ra-
dou v podobe spoločného vystúpenia parti-
zánov a slovenskej armády pod vedením
protifašistických dôstojníkov vniesla do
rozvoja partizánskeho hnutia na Slovensku
nové momenty, t. j. moment centrálneho
riadenia a možnosť spolupráce s armádou,
ktorý mohol riešiť aj palčivú otázku vyz-
brojovania, ale aj zásobovania partizá-
nov z armádnych zdrojov. V tomto smere
muselo však vedenie KSS od začiatku ro-
ku 1944 prekonávať predovšetkým neochotu
niektorých dôstojníkov, vyhovieť tejto
požiadavke protifašistického odboja, ne-
ochotu, ktorá v konkrétnych prípadoch
viedla často k nedorozumeniam ba aj ku
konfliktu. Najmä partizánske oddiely na
východnom Slovensku, kde otázka vyzbro-
jovania bola najpalčivejšou, veľmi trpkó
niesli neochotu dôstojníkov poskytnúť vý-
zbroj a výstroj v potrebnom množstve.
Preto sa rozhodli, často za podpory ra-
dových vojakov k samostatným akciám
pre získavanie zbraní. Táto situácia pre-
javuje sa v množstve prepádov vojenských
skladov, žandárskych staníc, oddielov po-
hraničnej stráže na východnom Slovensku
v mesiacoch máji až júli 1944 roku, keď
napriek rozhodnutiu SNR o vyzbrojovaní
partizánskych oddielov z armádnych zdro-
jov konkrétne dohody veliteľov partizán-
skych oddielov s dôstojníkmi často nemali
očakávaný výsledok. Tento postoj niekto-
rých dôstojníkov — antifasistov neprispie-
val k nastoleniu potrebnej atmosféry spolu-
práce dvoch rozhodujúcich zložiek vojen-
skej prípravy Slovenského národného po-
vstania. Napriek tomu sa partizánske hnu-
tie rozvíjalo, upevňovala sa vnútorná dis-
ciplína oddielov a ich bojové skúsenosti
nadobúdali charakter majstrovstva parti-
zánskeho boja. Ozveny partizánskych pre-
pádov a akcií rozšírili slávu oddielov Čapa-
jeva, Pugačova a i. po celom Slovensku.
To bol jeden smer rozvoja partizánskeho

hnutia t. j. budovanie oddielov na báze lesných táborov a základní.

Druhý smer, ktorý presadzovala komunistická strana súčasne, bolo budovanie dobrovoľníckych, miestnych partizánskych skupín, ktoré sa mali aktivizovať v čase vypuknutia povstania. Takéto skupiny budovala strana po celom Slovensku, najmä okolo priemyselných centier s cieľom podchytiť v masovom a organizovanom meradle robotnícku triedu. Aj v tomto prípade vyvstával problém ich vyzbrojovania z armádných zdrojov. V plnej miere sa aj tento vyriešil až po príchode paradesantných organizátorských partizánskych skupín, vysielaných na Slovensko Ukrajinským štábom partizánskeho hnutia na žiadosť Moskovského vedenia KSČ v auguste a septembri 1944 roku. Príchod a prechody niekoľkých sovietskych partizánskych oddielov z Poľska bol impulzom pre mohutnú aktivizáciu partizánskych oddielov a ich organizačné upevnenie. Príchod označuje aj nový medzník v rozvoji partizánskeho hnutia na Slovensku.

Situácia v hnutí na Slovensku bola v čase príchodu partizánskych organizátorských skupín zo Sovietskeho zväzu zhruba takáto. Na Slovensku už pôsobili bojové oddiely s vlastnou bojovou tradíciou a pod velením vlastných štábov oddielov. V miestnych rámcoch sa formovali skupiny dobrovoľníkov pripravených k ozbrojenému vystúpeniu po boku armády ako ozbrojená sila a opora ľudových mocenských orgánov a revolúcií. Ich bojová organizácia a velenie nebolo však ešte doriešené. Doriešili ich partizánske organizátorské skupiny vysadené Ukrajinským štábom partizánskeho hnutia. Skúsení partizáni stávajú sa veliteľmi oddielov, formujú sa štáby a nakoniec brigády, ktoré sú schopné rozvinúť taktiku partizánskeho boja v rozmeroch presahujúcich nielen miestne, ale aj regionálne rámce. Partizánske hnutie sa v auguste 1944 stalo ich zásluhou výraznou ozbrojenou silou v celoslovenskom rozsahu. Vlastenské pomenovania brigád — Jánošík, kpt. Nálepka, Za slobodu Slovanov, Jan Žižka a i. podčiarkujú ich národné revolučné poslanie a také pomenovania ako brigáda Stalina, Čapajeva, oddiely Ernsta Thälmana, Kirova, Petöfiho, maršála Feča, ich internacionálny charakter.

Obdobie Slovenského národného povstania umožnilo ďalší mohutný rozmach partizánskeho hnutia. Rozsiahle oslobodené územie sa stalo prirodzenou základňou organizovania, vyzbrojovania a zásobovania partizánskych brigád a zväzkov. Hnutie početne vzrástlo na armádu do 20 000 partizánov. To už bola sila schopná účasti

sa aj plnení významných vojenských úloh povstania — obrany oslobodeného územia československého štátu proti okupačným jednotkám SS a Wehrmachtu. Partizánske útvary a zväzky boli oporou revolučnej moci a ľudových mocenských orgánov. Vplyv komunistov v partizánskom hnutí za povstania vzrástol, bol rozhodujúci, tvoril podstatnú súčasť vedúcej úlohy strany v povstaní povedľa jej rozhodujúceho vplyvu v robotníckej triede. Povstanie prinieslo však aj podstatnú zmenu v uplatnení partizánskych oddielov. Obrana oslobodeného územia si vynútila účasť partizánov v bojoch na frontoch vedľa jednotiek pravidelnej armády. Partizáni sa stávali v podstate pechotou a prispôbovali sa situácii vševojsového boja. Bola to požiadavka nesmierne náročná. Pri všeobecnom nedostatku ťažkých zbraní v povstaní a do polovice septembra bez podpory zo vzduchu bola práve pechota vystavená náhlým palebným prepadom nemeckých tankov a letectva. Práve v týchto počiatočných bojoch na frontoch povstania preukázali partizáni príklady oddanosti ideálom protifašistického boja, československého vlastenectva, hrdinstva a obetavosti, oddanosti sovietsko-československému spojencstvu v zbrani.

Vytvorením Hlavného štábu partizánskych oddielov (HŠPO) sa v povstaní završila organizácia partizánskeho hnutia na Slovensku v celonárodnom meradle, keď sa pôsobnosť HŠPO rozšírila na prevážnu väčšinu brigád a oddielov. Za povstania nebojovali partizáni len na frontoch, po boku armádných praporov. Brigády — Jan Žižka, Jan Žižka z Trocnova, 2. Stalinova brigáda, zväzok Čapajev, mnohé oddiely na Orave a vo Vysokých Tatrách bojovali od začiatku v hlbokom týle a v obkľúčení uplatňujúc úspešne taktiku partizánskych bojov.

Partizánske hnutie na Slovensku bolo v čase povstania aj významnou základňou pre rozšírenie partizánskeho boja do Čiech a na Moravu. Veľké úsilie pre rozvoj partizánskeho boja v týle nemeckých okupačných vojsk na pomoc povstaniu vynakladal naďalej Ukrajinský štáb partizánskeho hnutia z iniciatívy Moskovského vedenia KSČ. Do tyla povstaleckého frontu boli vysadené ďalšie oddiely — A. Sadilenka, A. Snežinského, K. Ivanova, Strelcova, Zoriča-Sviatogorova, Maximova, Kozlova a iných, na základe ktorých sa formovali nové brigády a zväzky. Z východného Slovenska sa na pomoc povstaniu presunul zväzok Alexander Nevský, Stalin, brigáda Klement Gottwald, oddiely Ščors, Vorošilov a i. Boli to oddiely, ktoré neboli pripútané v bojoch na povstaleckom fronte a ich zá-

sluhou neutíchal oheň partizánskeho boja ani bezprostredne potom, čo sa okupačným vojskám hitlerovského Nemecka podarilo obsadiť oslobodené územie. Ťažisko útočného boja sa v tom čase presunulo na tieto brigády a oddiely. Dva mesiace, t. j. november a december 1944 po obsadení Slovenska fašistickými vojskami sú v rozvoji partizánskeho hnutia obdobím prechodným, spojeným s ťažkosťami, ktoré vyplývali z infiltrácie Slovenska hitlerovskými jednotkami. Prekonanie týchto ťažkostí spočívalo vo vybudovaní nových základní menších oddielov a nadviazaní spojenia s obyvateľstvom. V tomto ohľade vytvorilo povstanie dobré podmienky — vyrástli nové kádre bojovníkov, národné výbory pokračovali vo svojej činnosti, komunistická strana uložila svojim členom za povinnosť všemožne pomáhať partizánskemu boju. Táto úloha ležala predovšetkým na HSPH

v Československu pod velením plukovníka A. N. Asmolova. Jeho zásluhou partizánske hnutie nadviazalo ako celok spojenie so štábmi jednotlivých frontov Červenej armády, ktoré okrem pokynov a vytyčovania bojových úloh partizánskym oddielom poskytovali všemožnú pomoc najmä zbraňami a výbušninami. Partizánsky boj splýval takto fakticky s oslobodzovacími bojmi Sovietskej armády.

Nekládli sme si v tomto príspevku za cieľ všestranne opísať bojovú cestu partizánskeho hnutia na Slovensku od jeho začiatkov. Išlo nám o postihnutie jeho etáp a hlavných črt. Na záver môžeme konštatovať, že aj partizánske hnutie na Slovensku sa vyznačuje tými znakmi, ktoré podľa Lenina podmieňujú jeho zdarnú úlohu v revolučnom hnutí vôbec, t. j. úzke spojenie s ľudom, opretie sa o revolučnú triedu a vedúca úloha revolučnej strany.

Subjekt v procesu rozhodování

Rozhodování je složitým procesem volby, závislé na zhodnocení možností a předvídání při realizaci určitých cílů. Správné, pravdě nejbližší rozhodování je možné jen při zachování určitých předpokladů. Proto se budu zabývat těmi skutečnostmi, které patří k nejobecnějším v oblasti myšlení a poznávání činnosti člověka. Vzhledem k rozsahu článku jsou ovšem nutná některá omezení. Nebudu proto uvažovat o hlediscích úzce odborných, která předpokládám jako samozřejmá. Vyloučím patologickou oblast a případy, kdy rozhodování je chtěně formulováno jako chybné. Nepomíjitelne ideologické hledisko, velice rozsáhlé, vzpomenu jen v některých souvislostech s rozebíranými skutečnostmi.

I tak nemohu uvést všechny problémy a otázky, ale jen ty, které můžeme v uvedeném výběru pokládat za nejpodstatnější. Přitom se pokusím o specifikaci na vojenskou problematiku.

Velmi často se stává, že si klademe otázku: jak je to možné, že dva důstojníci chápou odborné věci na stejné úrovni znalostí, kteří absolvovali filosofickou průpravu stejné kvality, a kromě toho jsou i politicky a světonázorově na stejné výši, se rozhodují a myslí zcela rozdílně. Tím nemíním jen ten případ, kdy jeden pochybí a druhý jedná správně. Existuje celá řada dalších možností a odstínů a o ty půjde. Jde proto o upozornění na některé důležité a hlavně málo známé momenty nebo ty skutečnosti, které jsou obecně nesprávné a hlavně hromadně chápány či pomíjány. Hlavně však bude důležité uvědomit si jak rozsáhlý, vzájemně související a složitý komplex to je, který ovlivňuje myšlení a poznání člověka. Komplex, který existuje většinou objektivně, a proto je neodstranitelný administrativními cestami, chtěně kýmkoli a čímkoli. Je možné a nutné jej poznávat a vycházet v dalším z něho jako z daných nutností. Zároveň bude třeba v této souvislosti oddělit to, co je skutečně objektivní a trvalé, a co je možné v procesu vývoje, výchovy a výcviku uzpůsobit.

Řeč

Nejprve uvedu několik zásadních poznatků k uvedení problematiky. Známe, že myšlení je nerozlučně spjata s řečí, která je výrazem postihu obecného. Pomocí řeči vyjadřujeme myšlenky, city, vůli a jmenujeme věci a fakta kolem nás i námi vytvářená a myšlená. Z tohoto důvodu pak plní řeč dvě funkce: sdělovací a nástroje myšlení. Přesnost a ucelenost myšlení je možná jen za předpokladu použití jasného, uceleného a přesného slovního výrazu.

Řeč se skládá z tvarosloví, skladby, slovní zásoby a stanoveného významu slov. Výběr prostředků a způsobů jejich využití zakládá příslušný jazykový styl. V našem případě jde o styl odborně vojenský. Ten je především charakterizován, jako každý odborný styl, užíváním odborných termínů.

Nyní si připomeňme některá hodnocení nebo konstatování, která se týkají řeči: „... nevyjadřuje se vojensky!“, „... je mnohomluvný!“, „... nepoužívá předepsaných termínů a slov!“

Zamysleme se nad tím, z čeho tato konstatování mohou vycházet. Především ze dvou věcí: vojenská mluva je obecně chápána jako mluva stručná. Zároveň jako taková, která používá většinou jen odborných termínů. Dále pak vychází z toho, že existují jen dva druhy vojáků: jeden nařizuje, druhý vykonává. Současně přitom i nařizující vykonává a vykonavatel nařizuje. V jednom momentu však činí to, nebo ono. A konečně každému vojákovi je vlastní velet pomocí povelů.

Věc je však spletitější v tom, že pod pojmem „vojenský odborný termín“ chápeme nejen tyto (a pokud je někdo komolí, je kritika správná), ale vůbec celou ustálenou představu o výběru slov, které termíny zdaleka nejsou, ale jejichž oprávněná nebo neoprávněná frekvence se stala normou použití nebo neopoužití.

V této souvislosti připomínám funkci povelů a signálů. Bez nich je vojenská problematika samozřejmě nemyslitelná. Jde však o to, zda správně posuzujeme jejich dosah, funkce a použití. Povel je charakterizován především po stránce sdělovací. Je to takové sdělení, které programově nepředpokládá zvláštní kontroly vědomím při plnění určité činnosti, ale naopak předpokládá schopnost vykonávat vše automaticky. Totéž platí o smluveném znamení nebo signálu. To skutečně ve vztahu k formě sdělení vynucuje stručnost, rychlost, jasnost a jednoznačnost a zejména často i hlasitost.

Funkce povelů v systému řízení vojsk má obrovskou důležitost, zejména v oblasti předpokládaného plnění — totiž — automatického. V průběhu boje, kdy voják je vystaven řadě rušivých vlivů, které ohrožují často jeho život, nemůže mnoho a dlouho přemýšlet. Musí jednat zvykově, automaticky. Jde však o to stanovit kam až tato sféra zasahuje a co je možné z této oblasti přenášet jinam.

Vedle povelů existuje pak samozřejmě celá řada předepsaných formulací, zejména ve vzájemném styku mezi vojáky, která rovněž nepředpokládá nějaké úvahy, ale jen služebně a společensky uvádí další činnost.

Dlouhodobé používání těchto forem řeči, denodenní styk s nimi a působení na jednotlivce zakládá zcela přirozeně možnost nechat se ovlivnit i pro další oblasti jazykových projevů.

Není bez důležitosti ani ten moment, který je na začátku průběhu služby důstojníka jeho dlouhodobým účelem. Týká se velení menším jednotkám v takových oblastech jako je pořadová příprava, střelecká či palebná příprava.

První a obvykle působivou představu o řízení vojsk a rozhodování viděl důstojník v oblasti jazykového projevu prostřednictvím povelů. Ale nejen to: snadnost vycvičit např. četou jednotnému provádění obrátů a cviků se zbraní, rychlost rozhodování k tomu účelu, krátkost sdělení a celkem nijak náročné myšlení, které to vše provází, může se stát trvalou představou o funkci myšlení vůbec.

Je však obecně známé, že sdělovací funkce jazyka nenabývá především formy povelové. Mám na mysli celou oblast tvorby a formulace rozkazů, směrnic, nařízení, informací a hlášení. Ty všechny tvoří v tomto smyslu hlavní náplň.

Je přirozené, že musíme používat formulací z vojenskoodborného stylu. Snaha po krátkosti, jasnosti a stručnosti je nutná i v tomto případě. Přitom však musíme vidět dvě stránky těchto písemných (ústních) projevů. V každém případě mají funkci sdělení, které vyžaduje určitou činnost. V rozkaze či nařízení nic nevysvětlujeme ani nezdůvodňujeme. Současně s tím však takovýto dokument slouží i tvůrčímu rozpracování. Kdyby nesloužil a tak apriori jsme jej neměnili, použili bychom povelu. Podřízený, který rozkaz či nařízení dostává, si uvědomuje co má dělat, ale obsah „jak to dělat“ z velké části závisí na něm. A zde přecházíme k další funkci řeči a tou je funkce nástroje myšlení. Z myšlenkově chudých podkladů (a myšlenky budou vždy chudé, pokud je nevyjádříme adekvátně slovy, dokonce pokud je neadekvátními slovy můžeme vůbec vyjádřit) nemůžeme vytvářet žádné následné tvůrčí činy, být jen trochu větší hodnoty. To především musíme vědět.

Formulace rozkazu a jeho realizace je tvůrčí činnost. Beze zbytku a bez pochyb. V této souvislosti připomínám, že není v úmyslu požadovat „básnický styl“ květnatých obrátů, mnohoslovný a nejednoznačný. Vzpomeňme ale jinou okolnost. Každý měl co činit s tzv. formalizovanou dokumentací. V podstatě s takovým výběrem slov a sousloví, který má jednou provždy vyřešit a uspokojit naše slovní potřeby. To však zároveň znamená, že i naše potřeby myšlenkové. Jenomže myslet nemůžeme ve formulářích a s předem vybraným souborem slov. Kulturní národ se mimo jiné vyznačuje bohatostí jazyka a tedy tím i myšlení. Čeština např. má přes čtvrt miliónu slov. Žádný Čech je všechna nezná, ale přesto se zdá poněkud nesprávné předpokládat, že taková oblast tvůrčí činnosti jakou jak vojenská věda, tak vojenské umění je, by mohla vystačit s několika desítkami slov.

Nemůžeme zdůvodňovat totiž vhodnost a účelnost tohoto omezeného výběru jen nutností rychlého předání, tedy sdělení myšlenek. Již jsem se zmínil o tom, že každé toto sdělení nemůže být jen podkladem pro automatickou činnost podřízeného, ale především pro jeho tvůrčí činnost, jakou bude sdělení realizovat. V souvislosti s gnoseologickou stránkou věci o tom ještě pojednám.

Může nás napadnout otázka: jak je to s odbornými termíny. Nejsou to snad ony, které vojákovi umožní vybavit si pojmy lépe a důkladněji než třeba laikovi, kterému by bylo potřeba podávat mnohaslovná vysvětlení? Jistě. Voják zná své odborné termíny a používá jich i jako jakési myšlenkové zkratky. Ale to není celé a přesné.

Významu termínu dosahujeme větou. A ve větě se převážně nevyskytují jen termíny. Jejich pochopení je formováno použitím dalších slov, která musí být výstižná, plná, jasná a přesná. Proto nemohou být ani pro každý případ předem předpokládána a zároveň se nemohou omezit jen na úzký početní okruh. Tím by totiž ztratilo sdělení i myšlení svoje kvality.

Existuje jiná skutečnost. Každé formulaci rozkazu, nařízení předchází myšlení. K němu musela být použita tzv. vnitřní řeč. Její bohatost umožnila rozvíjení myšlení. Ať chceme nebo nechceme, při každé přípravě takového rozkazu musíme uplatnit úvahový postup. To je nejsložitější způsob jazykového zpracování obsahu. Je jasné, že se přitom nemůžeme spokojit jen s odbornými termíny. Ony to jsou, které v našem myšlení, v naší vnitřní řeči, v této fázi jsou co do početnosti těmi posledními. Poznat znamená odhalit souvislosti, vztahy, podstaty, kvalitativní a kvantitativní stránky věci. K tomu odbornou terminologii používáme jen okrajově.

Vzpomeňme např. úkolu, kdy máme promyslet útok z chodu. To je odborný termín. Chápeme jeho obsah. Ke konkrétnímu splnění takového úkolu musíme myslet v řadě dalších termínů, ale nejen jimi a především jimi. Uvažujeme-li o kvalitativních a kvantitativních stránkách věci, myslíme pomocí slov zcela „neodborných“.

Jedině poznáním těchto stránek můžeme však něčeho dosáhnout. Protože v praxi neexistuje abstraktní útok z chodu, ale vždy konkrétní a zároveň jedinečný, musí se nutně lišit jeden od druhého. Toto rozlišení musíme slovně vyjádřit. Činíme tak jednak vnitřní řečí, kdy promýšlíme problém, ale řečí vnější, tedy ve sdělovacím procesu, kdy formulujeme rozkazy a nařízení. Myslet rychle je nutnost. To však nemá nic společného s omezeným použitím řeči.

Význam řeči pro myšlení je uznáván. Od teoreticky uvažovaného k prakticky použitelnému je zdoluhavá a svízelná cesta. Podle toho, jak si to člověk uvědomuje nebo neuvědomuje, se projevuje i rozdíl v myšlení a tedy i v rozhodování.

Ve všem, co jsem řekl, nemůžeme vidět snahu o prosazení nevojenského vyjadřování. Vše musíme chápat tak, že naše tvůrčí činnost předpokládá myšlení potřebné kvality, myšlení pomocí vnitřní řeči a sdělení pomocí vnější řeči. Ty nemohou být v rozporu, i když je mezi nimi rozdíl. Kromě toho nemůžeme ztotožňovat řízení vojsk pomocí povelů s řízením pomocí rozkazů a směrnic. Protože každá sdělovací forma (právě kromě povelů a signálů) předpokládá myšlení u vykonavatele, musí tato forma odpovídat tomuto poslání.

Formální logika

Obsahem formální logiky jako celku se nebudu v daném rozsahu statě zabývat. Zaměřím se jen na dvě oblasti, a to určitosti a správnosti myšlení. V určitosti myšlení vystupuje především problém objasnění rozsahu a obsahu pojmu. Jde o definování. V tomto případě o definování vojenských odborných termínů. Ve správnosti myšlení jde pak o vyvarování se chyb myšlení.

a) Definice (výměr)

Především připomínám, že v každé vědě existuje vývoj. To nutně znamená, že náš pojmový aparát bude postupně upřesňován, rozšiřován nebo zcela měněn. To platí i pro vojenskou vědu a umění. Z tohoto důvodu se pak nutně vyskytuje definice pojmů, které jsou buďto již překonány, nebo překonávány. Opoždění mezi oblastí poznání a praktickým zavedením do odborných předpisů je proto objektivní. To pak může způsobit, zejména v překonaných definicích nebo u nových pojmů, pro které ještě takovéto definice nejsou přesně stanoveny, že dojde k jejich rozpornému chápání. Protože toto rozporné chápání se děje na pozadí vztahu podřízenosti a nadřízenosti, snadno dojde k tříštění úsilí a dalšímu pozždění v poznávací činnosti.

Další podstatnou skutečností je i sám způsob definování pojmů. Obecně se připouští buď podstatná definice (také jinak vrcholová), nebo celá řada nepravých definic. Pro osvěžení paměti: podstatná definice je taková, která nejprve stanoví nejbližší rod, k němuž pojem patří a pak vytyčí druhový rozdíl. Např.: útok je bojová činnost (tj. nejbližší rod), kterou jediné můžeme dosáhnout vítězství (tj. druhový rozdíl). Obranou a střetným bojem, které jsou rovněž bojovou činností, toho však dosáhnout nemůžeme (to je jejich druhový rozdíl).

Je žádoucí, aby se definování dělo především podstatnými definicemi. Někde a někdy to však není možné. Ovšem horší je, když k takovému odřeknutí se podstatné definice nejsou objektivní důvody. S tím se setkáváme dosti často. Tak např. ve Vševojsk-1-1 v člancích 10—28 jsou definice druhů vojsk. Jedny předpis uvádí jako podstatné tj. např. u tankového vojska, ale jiné formuluje jen charakteristikou, popisem či vysvětlením, např. pro ženijní vojsko.

Ať již používáme podstatných definic nebo charakteristik či popisů, vždy je nutné, aby byly obecně známé. K tomu má sloužit především Vojenský terminologický slovník a dále řady a předpisy. Měnnost a vývoj v pojmotvorné oblasti vyžaduje pak návaznou měnivost a úpravy těchto podkladů. Pro jednotnost chápání, zejména vzhledem ke vztahu podřízenosti, které vylučují diskuse, je to nezbytné dělat co nejdříve. Znalost definic je prvním předpokladem přesnosti myšlení a zároveň dorozumění.

Tvorba definic není oproštěna od chyb. Ty jsou významným činitelem, který ovlivňuje rozporné myšlení a dorozumění. Nejčastěji se vyskytuje chyba tzv. kruhového vymezení (tautologie). V ní definice útoku zní takto: útok je souhrn účinných projevů. Je pravda, že v žádném našem řádu tuto formulaci nenajdeme. Uvádím ji pro názornost. Ale najdeme formulace jiné, v podstatě obdobné.

Tak např. Vševojsk-1-1 v čl. 101 uvádí: ženijní průzkum se provádí silami a prostředky průzkumných jednotek ženijního vojska. Nebo v čl. 149: Vojska se za pochodu zajišťují pochodovým zajištěním.

V těchto případech je i při letmém chápání jistě zřejmá jistá povrchnost a zároveň i bezobsažnost. Nejde však jen o tautologie. Definice má být především jasná. To znamená, že nesmí obsahovat nejasnější termíny, než je termín definovaný. V tomto směru je dosti chyb.

Souvisí to se schopností zobecnění, a to samozřejmě s myšlením. Než uvedu nějaký příklad, vzpomeňme jen toho případu, kdy definice pojmu — vojenského odborného termínu — je jasná, ale pochopení zcela běžného slova má diametrálně různý výklad u různých lidí. Řekneme-li „zásadně“, pak pro velkou většinu vojáků to znamená asi tolik co vždycky, bez výjimek, tak a ne jinak. Jenomže ve skutečnosti je tomu zcela jinak. Zásada není nic kategorického, zásada není zákon. Takových rozporností a nejasností je řada.

Jako příklad nejasného definování můžeme uvést třeba uváděnou charakteristiku jaderné války. Ta je charakterizována jako válka nejzhooubnější, ale zároveň jako válka, ve které může dojít k velkým ztrátám. Z toho jasně vyplývá, že je-li nejzhooubnější, pak ztráty být musí a ne mohou, nebo ztráty být mohou a pak není nejzhooubnější. V každém případě charakteristika není jasná.

Nejasnost vymezení pojmu souvisí s jeho nepochopením, ale zároveň naopak nepochopení může nastat i ve formulacích. To však je již evidentní případ odborné nepřipravenosti a o té nebudu hovořit. Zdůrazňování pojmové jas-

nosti a odpovídající početnosti definic není zdaleka samoúčelné. Pojmy jsou základem tvoření soudů, ty pak úsudků (a důkazů), z nichž dospíváme k hypotézám a teoriím. Je-li špatný základ, nemůže být dobrý ani výsledek.

b) Chyby v myšlení

Logika popisuje řadu formálních chyb, vzniklých porušením logických zákonů. Existují však i chyby, jejichž příčina spočívá v jiném. Nás budou zajímat především ty, které vlivem podmínek vojenského prostředí se vyskytují nejčastěji. První je chyba rychlého zobecnění. Můžeme ji popsat tak že na základě jediného příznivého (nepříznivého) nebo málo příznivých (nepříznivých) případů formulujeme závěr o celé oblasti.

„V prvním patře kasáren je rozbité okno — u pluku není pořádek“. „Velí rázně a hlasitě — je to dobrý velitel.“

To jsou nejčastější ukázky vzpomínané chyby. Vyskytuje se u vojáků proto tak často, že ve většině případů probíhá rozhodování v časové tísně a při nedostatku podkladů. Příčinou časové tísně není jen subjektivně zaviněný faktor, ale zcela objektivně se vyskytující v podmínkách, které vyžadují rychlé reakce na průběh soudobého boje a operace, či použití moderní techniky. Nedostatek podkladů je rovněž většinou objektivního charakteru. Zejména se to týká údajů o nepříteli, ale i jiných podkladů. Je samozřejmé, že vlivem subjektivních činitelů při získání těchto údajů ze situace může ještě zhoršit. To je třeba vědět pro oblast bojových podmínek. Tím trapněji ovšem vystupují oba výše uvedené případy, které nevznikly ani za podmínek časové tísně, ani za nemožnosti získat širší podkladový materiál.

Druhou chybou je dogmatismus. Ten spočívá v tom, že naše soudy vyslovujeme bez rozumového vysvětlení, na základě tradice, citů, předsudků nebo víry. V oblasti vojenství k tomu pak zejména přistupuje lpění na staré praxi a zkušenosti. Dogmatismus z hlediska poznání ignoruje relativnost pravdy. Dává zjednodušený obraz světa, pomíjí složitost jevů a vztahů. Vede k uzavřenosti teorie, ke schématu, šabloně a ztrnulosti. Tato chyba je velice častá. Na první pohled vztahuje zdání suverenity a spolehlivosti. O to je nebezpečnější.

Tak např. jednotka má plnit složitý úkol, který při bližším zkoumání je nad její síly. Ale velitel tento úkol stanoví, protože věří, že to jeho podřízení zvládnou (zládlí přece již jiné úkoly). Nebo je třeba určit přesně polohu cíle pro jaderný úder. Přestože můžeme exaktně stanovit, jak přesně určená poloha to musí být, aby úder byl potřebně efektivní, tuto přesnost bagatelizujeme na základě předsudku, že účinek jaderné zbraně je tak mohutný, že „na pár“ metrech chybného udání nemůže vůbec záležet.

Další chybou je pověstný „argument ad hominem“. Ten spočívá v tom, že místo vyvracení tvrzení nějaké osoby kritizujeme osoby, které předkládají tvrzení. V takovýchto případech to vypadá tak, že návrhy a názory podřízených jsou nepřijatelné proto, že Tito jsou mladí, nezkušení, ukvapení atd. Názory nadřízených podřízení berou s rezervou, protože nadřízení slávyčtiví, staří, neznají skutečnou situaci dole atd.

Velmi četnou chybou je i chyba záměny poslušnosti za příčinnou spojitost. Tedy zjednodušeně: co předchází, je příčinou. Tyto chyby v myšlení nejsou jediné. Jsou ale závažné pro snadnost, s jakou se jich dopouštíme. Za povšimnutí však stojí ještě jedna skutečnost, totiž vzájemný vztah příčin těchto chyb k funkci řeči v myšlení. Kvalita myšlení jako procesu obrázení obecných vlastností věcí a nacházení spojitosti a vztahů mezi lidmi v sobě zahrnuje

první a hlavní možnost vzniku logických chyb. Tuto kvalitu myšlení pak spolu tvoří i schopnost používat řeči odpovídající úrovni.

Je však třeba vidět, že logika jako věda o zákonech a formách myšlení, byť velice důležitá, nemůže být univerzální zárukou pravdivého poznání. S formální logikou nemůžeme vystačit. To nesnižuje její význam, ale určuje mez použitelnosti. Některé výpovědi mohou být logicky totiž správné, ale nepostihují dialektiku vývoje v dané objektivní skutečnosti. To je třeba vidět, když hodnotíme význam a použitelnost této vědy.

Individuální vlastnosti myšlení

Myšlení je podřízeno obecným zákonitostem. U různých lidí však může mít odlišný průběh. Tyto odlišnosti vyplývají především z míry projevů individuálních vlastností myšlení, kterými disponuje jednotlivec. Mezi tyto vlastnosti klademe šíři, hloubku, samostatnost, pružnost, důslednost a hbitost.

Těžko můžeme tvrdit, že bychom všechny tyto vlastnosti mohli ve stejném pozitivním nebo negativním smyslu nalézt u jednoho člověka; nebo ještě přesněji, že by se v potřebné míře projevovaly současně při jedné myšlenkové operaci. V důsledku toho můžeme vysvětlit mimo jiné příčinu nahodilosti průběhu a kvality myšlení u jednotlivců.

Všechny tyto skutečnosti nabývají zvláštního významu v armádě. Víme, že poznání má individuální a společenskou stránku. Individuální vědomí je obsahově chudší, neúplnější, parciální. Jednotlivec sice přispěje ke zmožení společenského poznání. Člověk v armádě je subjektem poznání, není prostým pasivním produktem daných poměrů. Každý jednotlivec má však určité objektivní a subjektivní předpoklady poznání podněcovat, realizovat, ale také limitovat. Dosadíme-li za „jednotlivce“ velitele, vyjeví se nám důležitost těchto skutečností velice přesvědčivě.

a) Šíře

je založena na dovednosti obsáhnout potřebný okruh všech otázek, které se vztahují k řešenému problému. Kromě toho je jejím rysem konkrétnost a tvůrčí přístup. Přitom je nutné posuzovat nejen celek, ale i důležité jednotliviny. Tak např. možnosti motostřelecké čety můžeme správně stanovit jen na základě uvažování kvalitativního a kvantitativního stavu lidí a techniky čety, terénu v němž četa má působit, počasí, nepřítel, zásobování, sousedů, vyššího stupně atd. Předpisy to názorně uvádějí v obsahu činnosti velitele při ujasňování úkolu.

Protože se četa skládá z družstev a ta z jednotlivců, je nutné uvažovat o těchto faktorech. Protože nikdy neplní úkol ve stejných podmínkách jako v minulosti, je třeba přihlídnout ke konkrétní situaci a postupovat tvůrčím způsobem.

b) Hloubka

záleží na schopnosti vnikat do podstaty věci, odhalovat příčiny jevů a zároveň předvídat vývoj. To předpokládá mnohostranné zkoumání. Tak např. při stanovení pro jaderný úder posuzujeme nebezpečnost cíle a podmínky této nebezpečnosti. Pak způsoby zjištění a zničení. Pak přesnost a pravdivost údajů průzkumu, pak volbu odpovídajícího prostředku ničení, pak možný vývoj (změnu) cíle od okamžiku zjištění do okamžiku zjištění do okamžiku zničení.

c) Samostatnost

předpokládá především tvůrčí způsob. To znamená neopírat se o šablony, hotová řešení a cizí vzory a názory, byť třeba „klasické“. S tím souvisí i kritičnost myšlení, která předpokládá schopnost vidět chybné v cizích i vlastních myšlenkách, předvídat tuto možnost a snažit se o zdůvodnění. Kritičnost vylučuje okamžitý příklon k prvnímu nápadu nebo řešení, které nás napadne, aniž by bylo dokazováno. Kritériem nesmí být rychlost a snadnost v dosahování řešení, ale pravdivost. Prvním předpokladem je uvědomění si vztahu řádů, předpisů a normativů ke skutečnosti, ke konkrétnímu případu. Druhým je osobní odvaha řešit věci ve zdánlivém či skutečném rozporu z obecně uznávanými názory.

d) Pružnost

je založena na schopnosti změnit zamýšlené řešení, ukazuje-li se chybným nebo možnost přijmout řešení ještě lepší než bylo původní. Pružnost spočívá rovněž v hledání nových postupů a cest. Nemá však nic společného s ustavičným měněním původních rozhodnutí a ukládání nových úkolů nebo dokonce se spoléháním na to, že rozkaz může pružně změnit všechno.

Tak např.: projeví-li se úspěch v útočné operaci na pomocném směru, je nutné přenést tam hlavní úsilí. Neshoduje-li se plánovaná čára zasazení druhého sledu se skutečným průběhem boje, je nutné určit (být s jistým rizikem, samozřejmě) novou čáru atd.

e) Důslednost

je založena na zachování zásad formální logiky, především pak na odůvodněnosti řešení.

Nemá však nic společného s důsledností ve vyžadování nařízených úkolů.

f) Hbitost

je nejobtížnějším rysem myšlení, protože vyplývá z nutnosti rychlých řešení při současném zachování všech předešlých rysů. Není totožná s povrchností.

Na kvalitu, rozvoj a hlavně aplikaci vlastností individuálního myšlení má velký vliv psychika osobnosti. Ještě o ní pojednám podrobněji.

Nyní připomenu jinou důležitou okolnost, která je v přímém vztahu k uvedeným rysům myšlení. Tyto obecné rysy se totiž vždy projevují na zvláštních případech řešených úloh. Žádný důstojník není absolutním nováčkem v profesi. Vždy má jisté zkušenosti, návyky a z toho plynoucí představy. Je pochopitelné, že potom při přechodu z jednoho prostředí do druhého, z jedné funkce na druhou, zpočátku si stále uvědomujeme novou skutečnost v souhrnu starých představ a pojmů. To může trvat skutečně jen zpočátku, než získá novou osobní zkušenost, ale také i trvale při zvlášť silně fixovaných dřívějších zkušenostech.

Představme si důstojníka, který z funkce velitele praporu přebírá velení pluku. Nebo jiného, např. dlouholetého štábního pracovníka, který přechází na velitelskou funkci, dále tankistu nebo dělostřelce, kteří mají nyní zastávat vševojskovou funkci.

Ve všech těchto případech půjde o zkušenosti a představy nabyté v minulosti a o jejich konfrontaci s novou skutečností. Ve všech těchto případech se to zároveň projeví ve vzájemném vztahu těchto veličin s veličinami indi-

viduálních vlastností myšlení. To se neprojeví nijak abstraktně, ale vždy konkrétně na nějakém případě.

Vezměme bývalého tankistu, který má nyní rozhodovat (tedy myslet) ve vševojskovém rámci. Z funkce tankového vojska, jakožto hlavní úderné síly pozemního vojska vyplývá, že její realizace se musí dít především rychle, odvázně, s dosti velikým rizikem, často samostatně. Tomu odpovídá způsob myšlení, respektive příklon k určitým rysům myšlení u tankového velitele. Funkce vševojskového velitele je však založena na jiných a především jiných rysech myšlení.

Bude-li na místě tankisty dělostřelec, přinese si opět jiné rysy. Velkou uvážlivost, přesnost, zdůvodněnost, důslednost, exaktnost. Tyto záležitosti opět nebudou jediné, o které by se měl především opírat vševojskový velitel.

Naproti tomu bývalý velitel praporu myslel „v praporem měřítku“ a myslel naprosto správně. Ale pluk nejsou jen dva — tři prapory navíc. To je již jiná kvalita. Myšlení velitele praporu nemůže v tomto smyslu být stejné jako myšlení velitele pluku. Zde se odborná stránka věci mísí s obecnými požadavky nad jiné průkazné.

Tyto příklady nemají dokazovat, že jeden důstojník myslí nutně špatně a druhý nutně dobře. Sledují jen to, že prostřednictvím zdůraznění či potlačení jednotlivých rysů myšlení mají myšlenky různých lidí různý průběh.

Armáda je složitým společenským organismem. Z její funkce, organizace, zvláštností a specifiky činnosti vystupují do popředí momenty, které vyzvedávají intelekt jednotlivce. Těžko můžeme nalézt povolání, které by kladlo takové všestranné nároky na intelekt jednotlivce, chce-li postihnout objektivně skutečnost co neadekvátněji, jako je oblast vojenství. Nebezpečí metafyziky, kdy „pro stromy nevidíme les“, je v armádě permanentní.

(Pokračování v příštím čísle)

K výchově příslušníků ČSLA jako uvědomělých obránců socialistické vlasti

Hlavním úkolem výchovy v ČSLA je připravit její příslušníky k uvědomělé obraně socialistického společenského řádu. To mimo jiné zahrnuje rozvíjet ideově politické a mravní hodnoty (vědecký světový názor a socialistické uvědomění, třídní internacionální a vlastenecké cítění, uvědomělou kázeň, smysl pro odpovědnost, kolektivismus, pozitivní vztah k práci a řadu dalších vlastností socialistického člověka).

Vojenská základní služba rozšiřuje současně i odbornou připravenost mladých lidí. Mnohý voják získává výkonem své odborné funkce i nové civilní povolání. Vojenská služba se tak stává pro mladé lidi školou nejen ideového a fyzického zocelení, ukázněnosti, organizovanosti, ale i školou získávání všeobecných i odborných znalostí.

Abychom těchto cílů dosáhli, je nutné uplatňovat všechny dosud osvědčené a hledat nové další metody a formy výchovy a výcviku. Přitom musíme mít stále na vědomí, že formování nového člověka v armádě se uskutečňuje jeho aktivní účastí při upevňování bojové pohotovosti a bojové síly ČSLA.

Středisko výchovy a výcviku je v rotě. Je tomu tak proto, že v rotě se každodenně formuje ideový a morální politický profil vojáků, utváří se jejich vztah k politice strany, k vojenské službě a k plnění konkrétních vojenských povinností. V rotě dochází k praktickému naplnění leninského principu jednoty vý-

chovy a výcviku. Rota je článkem, kde se tato zásada přímo promítá do organizátorské a výchovné práce velitele a kde vzájemná podmíněnost a spjatost ideově politické a organizátorské práce, výcviku a výchovy je nejvýraznější. Každé opomenutí či nedocenení některé z těchto stránek činnosti se objektivně promítá ihned do celkových výsledků a činnosti roty.

Hlavní postavou v politickovýchovné práci při zabezpečování bojové pohotovosti a plnění úkolů bojové přípravy je velitel roty. Je přímým organizátorem výchovy, odpovídá za celkový stav politickovýchovné práce, politickomorální stav a kázeň všech příslušníků roty. Organizuje a vede politické školení mužstva, politické informace, pracuje s agitátory čet, poddůstojníky, vzornými vojáky, se svazáckým aktivem, organizuje socialistické soutěžení, práci s tiskem, poslech rozhlasu a televize, pečuje o aktuálnost národné agitace a činnost rady politickovýchovné místnosti atd. Aktivně tedy působí na celý systém ideově výchovné a politické práce v rotě a zaměřuje jeho činnost ke splnění úkolů roty.

V současné době jsou mezi veliteli rot značné rozdíly. Máme dlouholeté, zkušené velitele rot a vedle nich velitele rot podporučíky či poručíky bez větších zkušeností. Každý z těchto velitelů má různé schopnosti, vlastnosti a podmínky k výchovné práci. Proto je nutné, aby každý štáb praporu (oddílu) i pluku do-

Je analyzoval situaci a poskytoval jim individuální pomoc. Mladí velitelé potřebují častější hodnocení své práce i účinnější pomoc než starší velitelé. Musí se jim otevřeně říkat co dělají dobře, co špatně a hlavně je nutné mít s nimi větší míru trpělivosti, odstraňovat jeden nedostatek v jejich práci za druhým.

Je nesprávné považovat za vysokou náročnost jejich trestání za počáteční neúspěchy. Naopak je nutné podle konkrétní situace volit a používat ke zlepšení jejich práce především všech ostatních prostředků výchovného působení.

Nadřízené stupně velení musí pomáhat mladým velitelům rot nejen radou, ale i konkrétními činy. Např. odborní náčelníci mohou vést přípravu poddůstojníků a velitelů čet k některým odborným druhům přípravy. Totéž platí i o vedení některých odborných zaměstnání v rotě. Velitelé rot (baterií) tím získají nejen čas k pečlivější přípravě dalších úkolů, ale mají možnost zároveň přebírat řadu dobrých zkušeností z práce funkcionářů nadřízeného štábu a specialistů v určitých druzích bojové přípravy.

Kladné zkušenosti byly získány z různých setkání mladých velitelů rot, kde byly ukázány metodiky jednotlivých zaměstnání, politického školení, příprava a vedení výcviku, práce s rotním aktivem apod.

Rozhodující pomoc by mladým velitelům měli poskytovat velitelé a štáby praporů. Jsou však časté případy, že tito funkcionáři, kteří z hlediska svých funkčních povinností mají řídit a organizovat výchovu a výcvik v rotách, podílejí se někdy na této konkrétní pomoci méně než pracovníci štábů pluků. Takové případy svědčí o zásadním nepochopení požadavků a organizátorské práce na tomto velitelském stupni.

Mnohde není též dosud ujasněna úloha a význam kontrolní činnosti a pomoci štábů praporů a pluků u rot. Na těchto nižších stupních velení by mělo jít vždy především o konkrétní pomoc kontrolního orgánu při odstraňování nedostatků zjištěných u rot a současně o vyhodnocení podílu štábu praporu a pluku na zjištěných nedostatcích a hledání správných společných opatření k odstranění příčin těchto nedostatků.

S kontrolou a pomocí úzce souvisí intenzivní stranickopolitická a masová práce mezi veliteli rot a čet. Obvykle nestačí jen ukázat, jak odstraňovat nedostatky, ale je nutné správně a cílevědomě zaměřovat jejich aktivitu k vytvoření názorové jednoty na plnění hlavních úkolů bojové a politické přípravy.

Nadřízené velitelé, vzhledem ke dlouholeté vojenské praxi, plně chápou podstatu rozkazů a nařízení nadřízených orgánů. Mladým nezkušeným velitelům, kteří znají jen rámcem své rot a čety a nevidí souvislosti plánované nadřízeným velitelstvím, jsou však mnohé rozkazy a nařízení nejasné a vedou k postranní, neuvážené kritice a k nesprávným či nepřesným představám. Takovému nevyjasnění otázek vnější rozporů do akčních jednot. Jestliže velitelé rot a čet nepochopili smysl nařízených opatření, mohou přijmout i nesprávné rozhodnutí a hlavně nemohou často i nepopulární opatření správně a angažovaně vysvětlovat vojákům. Jde např. o omezení vycházek, volna k opuštění posádky při zabezpečování vysoké bojové pohotovosti, nezbytnost nočního výcviku, nepřetržitě udržování bojové techniky i v sebenejpříznivějších povětrnostních podmínkách atd.

Ze specifického místa roty, jako nejmenšího kompaktního celku v armádním organismu, vyplývají požadavky i na organizaci a vedení politické práce. Ta musí být na tomto stupni každodenní a bezprostřední na základě znalosti každého jednotlivce, v přímém kontaktu s nimi a prostřednictvím nejmenších vojenských kolektivů, jakými jsou četa a družstvo (osádka, obsluha). Tato bezprostřednost politické práce nevylučuje používání i mezosvětských forem v rámci rot i větších celků. Podstata politické práce v rotě však spočívá v každodenní, bezprostřední a diferencované práci s každým vojákem.

Každá akce v rotě, bez ohledu na to, zda ji organizuje velitel, stranická či svazácká organizace, by měla mít jasný výchovný cíl. Nesmí se stát samoúčelnou a formální.

Rota se stane skutečným střediskem stranickopolitické práce a komunistické výchovy jen tehdy, bude-li každý člen rotního aktivu plnit nepřetržitě svůj úkol při zásadovém respektování ustanovení základních řádů a předpisů.

Základní formou ideové výchovy vojáků v rotě je **politické školení mužstva a poddůstojníků**. Proto mu velitel roty musí věnovat prvotně pozornost. Je výhodné, vede-li PŠM sám, neboť má možnost bezprostředně uplatňovat vliv na formování politických postojů svých podřízených a všestranněji je poznávat. Příprava na školení však zabere veliteli roty mnoho času, zvláště nemá-li dostatečné politické zkušenosti, což se projeví ve slabší přípravě na jiné druhy zaměstnání.

Řešení tohoto problému je individuální. Jeho podstata spočívá především

v celkové vysoké organizovanosti životy, správné řízení a organizátorské práci, v níž velitel plně využívá velitele čet a pomoci odborných náčelníků praporů a pluku.

Chťe-li velitel rot dobře zvládnout velké množství rozmanitých úkolů, musí bezpodmínečně využívat své podřízené velitele čet a družstev. Ti, kteří to nedo-

káží, nebo kteří podceňují schopnosti velitelů čet a dělají za ně, pracují nárazově, bez dostatečné perspektivy. Velitel roty musí učit velitele čet nejen odborné problematice bojové přípravy, ale i tomu, aby sami dokázali řídit podřízené velitele družstev. Musí jim dát určitou pracovní perspektivu, snažit se vymýtit úkolování ze dne na den.

Úloha polního výcviku při výchově vojsk

Aby všechna zaměstnání polního výcviku splnila své výchovné poslání, musí obsahovat vedle odborných učebních cílů i příslušné výchovné cíle. K tomu je nutné si předem ujasnit, který druh výcviku a při jaké formě zaměstnání může přinést efektivní výsledky pro výchovu určitých vlastností. To umožní organizovat např. střeleckou přípravu, řízení bojových vozidel, taktická cvičení, létání i bojové střelby tak, aby maximálně odpovídaly požadavkům soudobého boje a připravovaly vojáky k jeho vedení spolu s formováním potřebných vlastností a schopností.

Mezi nejzákladnější požadavky na bojovou přípravu dnes patří osvědčený princip Sovětské armády — učit vojáka tomu, co je nezbytné pro vítězství v soudobé válce. Tento princip se v Sovětské armádě realizuje tím, že velitelé a političtí pracovníci usilují, aby veškerá příprava vojáků vycházela z požadavků pokrokové marxisticko-leninské vojenské vědy, aby plně respektovala všechny zvláštnosti soudobé války a změny, které přináší revoluce ve vojensktví. Proto soustavně zdokonalují všechny prvky vojenské činnosti, bojují za odstranění všeho zastaralého a neustále hledají nové účinnější metody výcviku a výchovy.

Základním požadavkem v tomto směru je, aby polní výcvik pozemních vojsk, velká taktická cvičení, letová příprava a taktická cvičení letectva, činnost hoto-vozního systému a taktická cvičení PVOS i speciální příprava dalších druhů zbra- ní se maximálně přibližovaly bojové situaci v podmínkách soudobé války. Všem vojákům i velitelům musí být při těchto zaměstnáních vštěpován celý komplex vědomostí, dovedností a návyků, potřebných pro soudobý boj, aby si utvářeli správnou ucelenou představu o soudobém boji a na tomto základě se též formovaly jejich vlastnosti a schopnosti zvítězit nad silným nepřítelem.

Při praktické organizaci výcviku to vyžaduje dodržovat určité zásady. Především je nutné, aby výcvik probíhal

v náročných podmínkách, v obtížném terénu ve dne i v noci, na velké vzdálenosti a v rychlém tempu, při silné nepřátelské činnosti. Je nepřipustné jakékoli snižování náročnosti, ulehčování podmínek výcviku, zkracování výsledků, zlehčování či obcházení předpisů, řádů, rozkazů a cílů cvičení.

Při takových cvičeních je třeba podporovat rozvoj iniciativy podřízených velitelů i vojáků a nedopouštět se šablonovitosti při stanovení učebních cílů i při taktických řešeních. Současně je třeba vytvářet podmínky k samostatné činnosti a nezasahovat malicherně do vývoje cvičení, jestliže se podřízený rozhodl správně, i když v rozporu s „autorským řešením“.

Velkou důležitost má vytváření takových situací, při nichž musí vojáci překonávat strach z nebezpečí. K tomu je mnoho příležitostí, např. při hlubokém brodění, ostrých střelbách, při taktických cvičeních s bojovou střelbou, bombardování atd. Právě zde někdy dochází ke zjednodušování; ostré střelby jsou sice plněny podle norem, avšak samo taktické cvičení probíhá samoúčelně, bez ohledu na taktickou situaci, vše se podřizuje střelbě a taktický výcvik se prakticky jen supponuje. Jde tedy o to, abychom dokonalým promyšlením taktických, střeleckých i výcvikových cílů takovýchto zaměstnání dosáhli jen jednotného účinku, aby cvičení — při zachování všech požadavků a norem bezpečnosti — bylo všestranně poučné a výchovné, aby se vojáci vskutku učili překonávat strach z nebezpečí.

Velmi výstižně to vyjádřil už A. S. Makarenko, když učil, že nelze např. vychovat statečného člověka, nepostavíme-li ho do situace, ve které musí statečnost projevit. Tím zobecnil mnohaletou pedagogickou zkušenost, podle níž nejen statečnost, ale ani žádná jiná vlastnost se nedá vypěstovat izolovaně od praktické činnosti, od plnění běžných povinností v náročných podmínkách každodenního života.

Na všech velitelských stupních by měla být polní příprava plánována tak, aby většina závažných akcí bojové přípravy byla u každé jednotky tehdy, kdy pro ně byly v základním výcviku vytvořeny nezbytné předpoklady.

Aby bylo možné dosáhnout co největší vycvičenosti všech jednotek při omezené učebně výcvikové základně, je nutné vést výcvik co nejefektivněji s vysokou racionalizací řízení a organizace, přičemž na stupni útvaru. Promyšleně připravená výcviková základna i metodické postupy ve střelecké, chemické, ženijní přípravě, ale i v nácviku základních prvků taktické přípravy, obsluhování a údržby bojové techniky, nácviku bojové pohotovosti, které jsou totožné téměř pro všechny součásti pluku, umožňují jednotnou přípravu všech velitelů v útvaru na základě nejprogressivnějších metodických postupů. Snižují nároky na materiální zabezpečení a omezují i ztrátové časy. Vyžaduje to ovšem, aby problematika unifikace výcviku, která byla již v mnohém zpracována na vyšších velitelských stupních, byla v útvech důsledněji a promyšleněji realizována.

Současně je nutné při výcviku vojsk využívat všech moderních prostředků výuky, které umožňují zvládnout stanovenou tematiku v co nejkratším čase. Je např. ověřeno, že z toho co člověk vidí si osvojí 40 %, z toho co slyší 20 %, naproti tomu z toho, co současně vidí a slyší 80 %. Z přečtených informací zůstane v paměti člověka 10 %, ze slyšených 10 %, z obrazových vizuálních informací 30 %. Použije-li se audiovizuální metody, pak v paměti školeného zůstane 50 % předávaných informací a doba školení se sníží o 20 až 40 %. Proto je nutné používat při výuce vojáků všech audiovizuálních prostředků, které poskytuje soudobá věda a technika.

Zaměstnání, při němž se používá názorných prostředků, vyžaduje dobrou metodickou a technickou přípravu velitelů. Základní podmínkou je důkladná příprava učebních pomůcek, jejich včasná

kontrola a vyzkoušení jejich činnosti ještě před zahájením zaměstnání. Je samozřejmé, že správné demonstrování učebních pomůcek a jejich slovní výklad je možný jen při dobré znalosti vykládaného obsahu.

Je nezbytné vždy dopředu promyslet posoupnost přednášené látky a způsobu ilustrace názornými prostředky. Použití názorných prostředků však usnadní pochopení, zapamatování a upevnění hlavních problémů jen tehdy, bude-li každou demonstraci provázet slovní objasnění. Demonstrování názorných prostředků musí probíhat beze ztráty času a vyplývat z posoupnosti vykládané látky a tvořit s ní organický celek.

Protože předčasné vystavení učební pomůcky obyčejně odvrací pozornost vojáků od právě objasňovaných problémů, je výhodné demonstrovat ji až tehdy, kdy je to bezpodmínečně potřebné. Teprve po výkladu je možné povolit vojákům zevrubnou prohlídku všech pomůcek. Demonstrované prostředky musí být přitažlivé, dobře viditelné a celkově pochopitelné.

V zájmu úplnosti je třeba připomenout i některé další požadavky, jako je dokonalá příprava zaměstnání, jako promyšlená a přesná organizace, vzorné materiální zabezpečení, příkladné znalosti a vystupování velitelů a řídicích zaměstnání, individuální přístup ke cvičícím, respektování jejich dosavadní připravenosti, vojenských zkušeností, psychických i fyzických vlastností apod.

Výzkumy z vojsk jednoznačně potvrzují, že právě takový náročný výcvik vojáci nejvíce oceňují a pozitivně jej přijímají, stejně jako náročnost vojenské služby vůbec, chápou další zvyšování náročnosti a cílevědomosti výcviku v souladu se soudobými podmínkami vedení války kladně a s tímto úsilím se vnitřně ztotožňují. Je např. ověřeno, že plukovní, divizní či spojenecká cvičení, jejichž přípravě, zajištění a vedení věnují všechny štáby tu největší pozornost, mají na vojáky největší výchovný vliv a vzpomínají na ně po celý život.

Úloha kázně při výchově vojsk

Jednou z podmínek zabezpečení vysoké bojové pohotovosti a důsledného splnění úkolů bojové a politické přípravy je vojenská kázeň. V ní se odráží celkové výsledky a efektivnost ideové výchovné, stranické a svazácké práce, vojenské výchovy, úroveň řídicí a organizátorské práce a režimu života vojsk. Promítá se v ní politickomorální stav a vědomí odpovědi

nosti za obranu vlasti a plnění bojových úkolů.

Dosažení vysoké úrovně kázně se stává záležitostí bezprostředního i zprostředkovaného působení celé řady vlivů. A. S. Makarenko psal, že „... kázeň je produktem celého souhrnu výchovného působení, v němž je obsažen vzdělávací proces, včetně politického vzdělání, proces organi-

zace, charakteru, střetávání a rozřešení konfliktů v kolektivu, přátelství a důvěra a celý výchovný proces beze zbytku, počítaje v to i takové procesy, jako je tělesná výchova, tělesný rozvoj atd. ...

Poznatky ze života v našich jednotkách ukazují, že dodnes trvá jistý rozpor mezi vysokou aktivitou a iniciativou vojáků, který se projevuje v socialistickém soutěžení, výtečnými a dobrými výsledky v bojové pohotovosti, bojové a politické přípravě, při taktických cvičeních i v práci při údržbě bojové techniky apod. a někde doosud neúměrně vysokým počtem přestupků a porušení vojenských řádů.

Vzniká proto otázka, zda v některých případech neprobíhá ideově výchovná práce odtrženě, bez náležité péče o organizaci podmínek života vojáků a vztahu mezi nimi a zda na druhé straně nenahrazuje v některých případech ideově výchovnou práci i úsilí a organizovanost života pouze administrativní přístup k používání kázeňské praxe, bez dostatečného respektování pedagogickopsychologických podmínek.

Nebylo by na místě v tomto článku rozebírat podrobně všechny metody, způsoby a prostředky upevňování kázně a vliv kázně na celkovou výchovu socialistického člověka. Přesto však pro úplnost uvedu alespoň některé základní podmínky upevňování kázně.

Jednou z rozhodujících podmínek je správné **uplatňování nedílné velitelské pravomoci na stranických základech**. Nedílnou velitelskou pravomoc chápe většina našich velitelů správně jako celý komplex pravomocí v oblasti vojenské, administrativní, materiální, finanční, právní apod., který představuje rozsáhlý souhrn odpovědností se zřetelem na významnou politickou a výchovnou stránku. Nedílná velitelská pravomoc umožňuje veliteli vydávat rozkazy, náročně vyžadovat jejich plnění, odměňovat svědomité vojáky a trestat nesvědomité za jejich provinění v takovém rozsahu, který v občanském životě přísluší soudním orgánům.

Náročnost, o které se často vedou diskuse, není jen otázkou množství výše uložených kázeňských trestů. Správně uplatňovaná velitelská náročnost z hlediska všestranné výchovy podřízených předpokládá cílevědomou analytiku a syntetickou rozborovou činnost, jejímž výsledkem jsou rozkazy a nařízení, která jsou v souladu s úkoly nadřízených orgánů a současně odpovídají úkolům, situaci a možnostem útvarů a jednotek, jsou reálné, splnitelné a materiálně zabezpečené.

Velitelská náročnost se odráží v dovedném organizování režimu vojsk, v plnění rozkazů i v tom, že žádný přestupek a odklon od stanovené linie nebo požadavků řádů nezůstane bez povšimnutí, v náročněm vyžadování plnění povinností podřízených, současně však v péči a zabezpečení jejich nároků a práv. Je špatné, bojí-li se podřízený svého velitele, a má nesmírně kladný význam, váží-li si ho a mají-li ho rádi.

Mezi významné prostředky vojenské výchovy patří důsledné dodržování **vojenského režimu**. Vojenský režim je cílevědomé uspořádání života vojenských jednotek a útvarů, zabezpečující optimální plnění všech úkolů vojenské služby. Zahrnuje přesné vymezení a dodržování práv, povinností, odpovědnosti a vzájemného poměru mezi všemi vojenskými osobami, racionální organizaci každodenní činnosti vojáků z hlediska času a obsahu, jednotný systém pravidel a norem chování vojáků, vnitřního života a pořádku v útvech a jednotkách.

Základem vojenského režimu jsou obecné principy výstavby armády a základy socialistického státu, vyjádřené v základních vojenských řádech, rozkazech a směrnicích nadřízených velitelů, jakož i obsah norem, tradic a požadavků vytvářených samotným kolektivem. Realizuje se cílevědomou organizátorskou prací velitelů, politických orgánů, stranických a mládežnických organizací.

Vojenský režim však nemůžeme ztotožňovat s výcvikem, není to kázeň ani dozorčí a strážní služba nebo budíček či bojové rozdílení. Vojenský režim pouze dává všem těmto konkrétním vojenským činnostem jednotný a cílevědomý charakter, vtiskuje jim organizovanost, upravuje funkční vztahy mezi vojenskými osobami, vytváří obecný rámec pro chování a jednání vojáků, pro jejich výchovu a výcvik.

V tomto smyslu tvoří vojenský režim jednak podmínku výchovy (utváří vojenské prostředí jako součást sociálního prostředí naší společnosti), ale současně toto prostředí cílevědomě a záměrně organizuje. Působí tedy i jako prostředek výchovy, kterého velitel využívá v procesu formování potřebných vlastností svých podřízených.

Vojenský režim plní v životě armády organizační, psychohygienickou, sociální a výchovnou funkci.

Organizační funkce záměrným a cílevědomým uspořádáním života vojenských kolektivů zabezpečuje vytváření optimálních podmínek pro stálou bojovou pohotovost útvarů a jednotek a jejich připravenost pro vedení soudobého boje. Patří

tam organizace dozorců a strážní služby, příprava a vedení zaměstnání, racionální využívání času při zaměstnání a pracích k nejefektivnějším výsledkům činnosti lidí a všech materiálních prostředků v zájmu zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti. Organizační funkce vojenského režimu se dotýká i racionálního rozdělení času mezi všechny druhy vojenské činnosti, se zvláštním zřetelem k splnění hlavních úkolů bojové přípravy, ošetřování bojové techniky a zajištění volného času vojáků.

Organizační funkce vojenského režimu je nejtěsněji spojena se základním cílem a kritériem činnosti útvarů — se zabezpečením vysoké bojové pohotovosti. To však nesnižuje význam ostatních funkcí, které jsou bezprostředně spojeny s formováním lidského činitele, s politickomorální a psychologickou přípravou vojáků k boji a rovněž významně přispívají k růstu bojové pohotovosti armády. Je proto třeba v praxi chápat působení těchto funkcí ve vzájemné jednotě.

Psychohygienická funkce zabezpečuje vytváření optimálních psychologických a fyziologických podmínek pro udržení stálé pracovní způsobilosti vojáků, pro rozvoj jejich schopností zvládnout uložené úkoly, vyrovnat se s těžkostmi vojenské služby, adekvátně reagovat na všechny podněty a požadavky služební i ostatní činnosti a uchovat si duševní zdraví.

Z tohoto hlediska je nejdůležitější nejvhodnější stanovení a dodržování délky pracovní doby a zaměstnanosti vojáků a nejvhodnějších způsobů jejich výcvikové i pracovní činnosti. Dále pak zabezpečení pravidelného rytmu střídání výcviku a odpočinku v rámci dne, týdne i delších časových období a zabezpečení nezbytného času k obnově duševních a fyzických sil vojáků, jejich celkové práce schopnosti a na uspokojení jejich materiálních i kulturních potřeb a zájmů.

Sociální funkce zahrnuje přesné vymezení povinností a práv každé vojenské osoby, struktury nadřazenosti a podřízenosti, rozsah pravomoci a odpovědnosti jednotlivých vojenských osob. Z toho pak vycházejí základní principy vztahů mezi nadřízenými a podřízenými a mezi vojáky vůbec, způsoby ukládání úkolů, rozkazů

a nařízení i jejich vyžadování. Patří sem i tradice, normy a požadavky samotného vojenského kolektivu na jeho členy, zásady a normy životního stylu, odpovídajícího určitým skupinám sociální struktury armády.

Výchovná funkce vytváří celkový rámec pro formování vojáka. Vojenský režim určuje pravidelný, relativně stálý způsob, rytmus života a činnosti vojenského kolektivu podle vojenských řádů. Tato pravidelná činnost se odráží a upevňuje ve vědomí vojáků a přispívá podstatnou měrou k vytváření návyků a zvyků různého stupně obecnosti: od přesné formy pozdravu, hlášení a chování v tvaru, přes návyky obecnějšího charakteru, jako je přísné a přesné dodržování řádů a plnění rozkazů, bezvýhradné podřizování se a snaha překonávat potíže a překážky. Vojenský režim přispívá k formování takových vlastností, jako jsou přesnost, svědomitost, rozhodnost, houževnatost, smělost, vytrvalost. Jako fyziologický mechanismus zde působí utváření dynamických stereotypů. Psychologickým mechanismem je tu proces generalizace a zobecnění situací motivů a pohnutek jednání podle předepsaného vzoru v jednotlivých situacích. Je to proces přeměny norem vojenského režimu, jako vnějších požadavků na vojáka ve vlastní vnitřní pohnutky, ve schopnost a vlastnost jednat předepsaným způsobem podle řádů nejen v jednotlivé konkrétní situaci, ale za všech okolností.

Pevný vojenský režim není možné zavést ze dne na den. Je otázkou velké důslednosti a nesmlouvavosti velitele. Neúspěch méně zkušeného velitele není v tom, že by obecně neznal tuto cestu, ale v tom, že na ní nedokáže vytrvat, že neumí pro své záměry získat podřízené velitele.

Vojáky je nutné vést hned od prvního dne příchodu k rotě k přesvědčení, že existují neporušitelné zásady vojenského života, které musí všichni a za všech okolností dodržovat. Velitelé družstev (osádek, obsluh) i čet musí cítit nepřetržitou odpovědnost, musí se každodenně přesvědčovat, že budou volání k zodpovědnosti, jestliže na jejich úseku nebude cokoliv v pořádku.

Odražení agrese a přechod do útočné operace

V článku se budu zabývat odražením agrese nepřítele vojsky prvního sledu armády a obnovením bojeschopnosti vojsk po hromadném úderu ZHN nepřítele.

Nejtěžší a nejsložitější variantou pro bojovou činnost vojsk příkrytí bude varianta neočekávaného (nenadálého) rozpoutání války s použitím zbraní hromadného ničení od samého začátku zahájení agrese nepřítelem.

Při příkrytí státní hranice v podmínkách nenadálé úhrozy napadení nepřítele nebudou určená vojska schopna vždy dosáhnout plánovaných prostorů a pásem. Proto do popředí vystupuje organizace průzkumu, rychlé hodnocení situace, iniciativní, rozhodná a smělá činnost velitelů, štábů a vojsk tak, aby se nepříтели nepodařilo proniknout do hloubky našeho území, ale naopak, aby veškerá činnost směřovala k vytvoření podmínek pro rychlé přenesení bojové činnosti na území nepřítele.

V této situaci bude rozhodující, aby štáby všech stupňů v co nejkratší době zaujaly svá připravená místa velení a vojska určené prostory a pásma.

Současně s prostředky PVOS, které budou odrážet prostředky nepřátelského vzdušného napadení, jednotky Pohraniční stráže zahajují bojovou činnost na státní hranici v úzké součinnosti s vojsky příkrytí. Bude to boj za udržení opěrných bodů, postavení a prostorů, za získání přechodů přes státní hranice v součinnosti s taktickými vzdušnými výsadky.

Možnosti vojsk příkrytí k odražení nepřátelské agrese pozemními vojsky jsou dány těmito předpoklady:

- hustotou sil a prostředků na jednotlivých směrech, zejména protitankových;
- stupněm vybudování a zabezpečení pásma příkrytí;

— dovedným organizováním boje s tankovými a obrněnými prostředky nepřítele s maximálním využitím terénu a ženíjných zátarasů;

— smělostí a dovedností velitelů všech stupňů v řízení boje s nepřátelskými uskupeními, která pronikla do pásma příkrytí.

Podle dosavadních zkušeností ze soudobých ozbrojených konfliktů (především na Středním východě) jsou jedním z nejúčinnějších prostředků boje proti tankům a obrněným vozidlům ruční protitankové zbraně. Výhodný terén v oblasti ČESKÝ LES a ŠUMAVA v příhraničním pásmu skýtá při dovedném organizování palby protitankových prostředků úspěšný boj s nepřátelskými tankovými jednotkami.

Při propočtu, kdy v rámci vševojskové armády prvního sledu může být v pásmu příkrytí hodnota tří zesílených motostřeleckých pluků, můžeme dosáhnout této hustoty protitankových prostředků na 1 km fronty:

— u 9 motostřeleckých praporů	18 ks 82mm BzK 63 ks tarasnic 21 243 kus RPGS 7
— u 3 motostřeleckých pluků	18 ks SHD 100mm 18 ks PTRS
— tři divizní PTZ po 18 ks PTK, které mohou působit na obrněné cíle příkrytí	54 ks PTRS

Celkem	404 ks PT prostředků

V útočném pásmu armády můžeme počítat s 50–60 km tankového terénu v příhraničním pásmu, což představuje hustotu 6–8 PT prostředků na 1 km fronty. Při rozvaze, že hustota tanků na 1 km v prvním operačním sledu může dosahovat 9–12, pak tyto hustoty PT prostředků dávají předpoklad úspěšného boje vojsk příkrytí s tanky nepřítele.

Velmi důležitým úkolem vojsk příkrytí bude vést boje s nepřátelskými taktickými prostředky jaderného napadení a tím znemožnit nepříteli vést údery na rozvinující se hlavní síly divizí prvního sledu armády. K ničení těchto prostředků používáme letectvo, oddíly vojskových raket a dělostřelectva podle možností dostřelu.

Hlavní pozornost štábu armády v situaci nenadálého napadení bude zaměřena především na tyto úkoly:

A) Zabezpečení účasti v prvním jaderném úderu frontu

Tuto účast bude zabezpečovat především armádní raketová brigáda. Budou-li místa posádek raketových a raketových technických útvarů co nejvíce skryta před nepřátelským průzkumem, bude účelné, aby zahájily bojovou činnost — odpálení raket s jadernou náplní, plánovaných do prvního hromadného úderu frontu, z těchto míst nebo v jejich blízkosti do 10–15 km. Po odpálení plánovaných úderů zaujímají pak oddíly armádní raketové brigády plánované prostory bojového rozmístění ve výchozím prostoru.

B) Organizace k zabezpečení rychlého uvedení sil a prostředků armády do plné bojové pohotovosti a zaujetí výchozího prostoru

Vojska armády budou při nenadálém napadení nepřítele zaujímat výchozí prostor přímo z mírových posádek. Přitom vojska uvedeme do bojové pohotovosti a organizujeme útok. Divize prvního sledu musí mít v tomto případě všechny potřebné materiální prostředky k zahájení bojové činnosti.

C) Rychlé získávání hodnověrných zpráv o nepříteli

Při nenadálém napadení se všechny výhody postupného aktivování a zasazování průzkumných orgánů ztrácejí. Síly a prostředky, které pracují v míru, nesmějí proto ztratit dotyk s nepřítelem a budou nositeli většiny úkolů do doby úplného rozvinutí a zasazení všech sil a prostředků průzkumu.

Hlavní úsilí průzkumných orgánů svazků prvního sledu bude zaměřeno na zabezpečení boje útvarů a jednotek vyčleněných do pásma přikrytí. Úsilí armády a fronty bude zaměřeno na odhalení celkového zámyslu nepřítele, jeho sestavy jaderných prostředků druhých sledů a záloh a na zabezpečení zasazení vlastních hlavních sil.

Nejefektivnějším druhem průzkumu po napadení do doby, než bude rozvinut celý systém zpravodajského zabezpečení, bude rádiový, radiotechnický a vzdušný průzkum, včetně využití vojskového letectva.

D) Obnovení bojeschopnosti vojsk pro napadení ZHN nepřítele

Nejefektivnějším druhem průzkumu po napadení do doby, než bude rozlé obnovení bojeschopnosti vojsk. Zásadní otázky tohoto úkolu jsou zahrnuty v „Plánu OPZHN“, avšak konkrétní řešení můžeme přijímat až po zjištění situace vojsk po jaderném napadení. Podle zkušeností zpracovávají štáby svazů bezprostředně po nepřátelském napadení „Plán obnovení bojeschopnosti vojsk a odstranění následků jaderných úderů“. Tento v zásadních rysech vychází z plánovaných opatření v „Plánu ochrany proti ZHN“, konkretizuje opatření podle vzniklé situace a umožňuje organizovat potřebná opatření k odstranění následků nepřátelského napadení.

Na základě poznatků ze cvičení můžeme předpokládat, že štáb armády může získat přehled o situaci vojsk po hromadném jaderném úderu nepřítele v rozmezí 4–6 hodin. To ovšem znamená, že nebude moci na základě předběžného vyhodnocení situace, zejména prognózy radiační situace a odhadu ztrát, organizovat opatření k odstranění následků napadení, které musí koordinovat příslušní velitelé a štáby svazků (útvary). Před přijetím rozhodnutí velitele armády k obnovení bojeschopnosti vojsk vyslechne stručné návrhy náčelníků druhů vojsk a služeb, které již musí vycházet z reálného vyhodnocení situace, propočtů a možností.

Přitom bereme v úvahu, že bojeschopná vojska musí pokračovat v plnění bojových úkolů. Ostatní vyvedeme do prostorů soustředění, kde zahájí obnovení své bojeschopnosti a odstraňování následků po napadení.

Při oboustranných úderech bude rozhodující, kdo rychleji a dovedněji obnoví bojeschopnost svých vojsk a předejde protivníka v další bojové činnosti a ve využití účinků jaderných úderů.

Obnovení bojeschopnosti vojsk po napadení hromadným jaderným úderem nepřítele bude spočívat především v těchto opatřeních:

- obnovení narušeného velení,
- vyvedení bojeschopných svazků a útvarů z pásma zamoření,
- organizace záchranných prací, léčebných a odsunových opatření v ohniscích hromadných ztrát,
- speciální očista vojsk, bojové techniky a materiálu všeho druhu,
- uvolnění a obnovení komunikací,
- likvidace nebo lokalizace ohnisek požárů,
- stanovení stupně bojeschopnosti vojsk.

Dojde-li k zásadnímu narušení bojeschopnosti svazků (útvárů) a nebude-li moci reálně počítat s plněním původně stanovených úkolů pro daný stupeň, bude výhodné vytvářet smíšené odřady. Podle zkušenosti ze cvičení bude vytváření smíšených odřadů účelné, jestliže ztráty útvarů a svazků budou přesahovat 50—60 % stavu. Přitom počítáme, že k vytvoření smíšeného odřadu plukovního typu bude zapotřebí 6—8 hodin a divizního typu 8—12 hodin času.

Smíšený odřad může plnit buď dříve stanovený úkol, nebo nové úkoly. Charakter jeho činnosti bude záviset na druhu boje, který vedl původně svazek a útvar, na jehož základě je odřad vytvořen, dále na novém bojovém úkolu, místě a úloze odřadu, jeho bojových možnostech a charakteru činnosti nepřitele.

E) Rychlé dokončení přesunů a zasazení svazků prvního sledu, popř. druhého sledu, do sražení bude předpokladem úspěchu při přechodu do útoku.

V závislosti na vzniklé situaci a především na úspěchu nepřitele v přenesení bojové činnosti na naše území bude velitel armády přijímat řešení k některé z plánovaných variant protiúderu s cílem obnovit souvislost pásma příkrytí, popř. prvního pásma výchozího prostoru, k vytvoření a zasazení úderného uskupení na rozhodujícím směru, kde předpokládá úspěch a tak zabezpečit přechod do útočné operace.

Vytváření úderného uskupení a zabezpečení podmínek pro přechod do útočné operace

Hlavním způsobem přechodu vojsk prvosledové armády do útoku bude útok z chodu. Nejprůpustnější podmínky pro tento způsob přechodu do útoku jsou v případě, kdy vojska zaujmou včas výchozí prostor pro útok.

Další možný způsob přechodu do útoku je přechod z přímého dotyku s nepřítelem. K tomu může dojít v případě, předchází-li zahájení útočné operace odražení agrese nepřitele.

Vytvoření úderného uskupení k vedení rozhodné bojové činnosti s cílem získat taktickou a postupně operační iniciativu bude snahou velení vševojskové armády při současném zabezpečení bojeschopnosti napadených vojsk v prvním hromadném jaderném úderu nepřitele.

Podle konkrétní situace můžeme úderné uskupení vytvářet:

- z bojeschopného svazku prvního sledu a zasazením svazku druhého sledu,
- zasazením svazků druhého sledu a připojením se bojeschopných vojsk prvního sledu,
- přeskupením svazků z pasivních úseků fronty na rozhodující směr.

Kterou z těchto variant bude realizovat jako optimální v dané situaci, rozhodne velitel armády po důkladném rozboru situace vlastních vojsk i nepřitele, po propočtu jejich možností, které mu připraví štáb včetně s opatřeními k jeho všestrannému zabezpečení.

Jedním z rozhodujících činitelů bude čas, za jak dlouho budeme moci úderné uskupení úspěšně zasadit do sražení. Tento boj o čas bude ovlivňovat metodiku práce velitele a štábu armády v procesu přípravy a realizace rozhodnutí, rychlost obnovení bojeschopnosti vojsk, dále doba, ve které budou vojska příkrytí schopna úspěšně odrazet agresi pozemního nepřitele, účelné a efektivní vedení jaderných úderů, úderů letectva a dělostřelectva na rozhodující nepřátelská uskupení, která se vklíní do sestavy vojsk příkrytí. Úspěšný boj

s prostředky jaderného napadení, letectva a přicházejícími zálohami nepřítele bude jednou z rozhodujících podmínek pro rozvíjení operace do hloubky území nepřítele.

Velitel a štáb musí v dané situaci, kdy přijímá rozhodnutí pro vytvoření a zasazení úderného uskupení do sražení, mít na zřeteli i ten důležitý fakt, že protivník po prvním hromadném úderu může během 4—10 hodin vést druhý hromadný jaderný úder. Proto rozhodnutí a zasazení úderného uskupení do sražení musí být rychle dovedeno k vykonavatelům a učiněna všechna opatření k tomu, aby druhý hromadný jaderný úder protivníka nenapadl toto úderné uskupení ještě před zasazením do sražení. Je proto nutné již při plánování první útočné operace počítat s několika variantami vytvoření a zasazení úderného uskupení armády do sražení. V konkrétní situaci pak po vyhodnocení situace u vojsk po prvním hromadném jaderném úderu nepřítele můžeme pak zvolit tu neoptimálnější variantu.

Úderné uskupení musíme zasadit na takovém směru a všestranně zabezpečit tak, aby se rozhodujícím způsobem změnil poměr sil na daném směru v náš prospěch, aby zničilo hlavní úderné uskupení nepřítele a tím zabezpečilo zásadní zvrat v situaci. Postupným zasazením volných sil armády a využitím úspěchu úderného uskupení vytvoříme podmínky pro přechod do útočné operace.

NÁVAZNOST PRÁCE PŘI ŘÍZENÍ CVIČENÍ

Kvalitu práce každého pracovního kolektivu zvyšuje vnitřní sladěnost a určitý pravidelný pracovní režim. Totéž platí o práci více pracovních kolektivů, které si činnost nějakým způsobem vzájemně ovlivňují, nebo svazují. V armádě tyto kolektivy představují štáby, které pracují ve vzájemné návaznosti od nejnižšího až po nejvyšší stupeň velení.

Nepřetržitý vývoj situace na frontě vyžaduje nepřetržitou vzájemnou informovanost všech stupňů velení o tomto vývoji a neustálé ovlivňování obsahu rozhodnutí shora dolů. Uvádím-li nepřetržitě nebo neustále, nemíním tím nepřetržitý živelný proud informací, či pokynů nahoru, nebo opačně bez jakéhokoliv ladu a skladu. V každou denní dobu na každém stupni velení je něco více a něco méně důležité. Např. pro velitele divize jsou z hlediska rozhodovacího procesu zpravidla důležité zprávy ranní, odpolední a večerní. Podle ranních zpráv upřesňuje (je-li třeba) své rozhodnutí pro celý den, podle odpoledních zpráv vydává úkoly pro noční boj a podle večerních zpráv se rozhoduje pro příští den.

Na stupni armády jsou z hlediska rozhodovacího procesu důležité odpolední zprávy podle nichž velitel armády každý den k večeru upřesňuje úkoly pro vedení operace příštího dne. Toto upřesnění by měli velitelé divízi dostat tak, aby se mohli rozhodovat pro příští den. Pro velitele frontu jsou zpravidla důležité zprávy odpolední, aby svým případným upřesněním úkolu mohl ještě ovlivnit rozhodování velitelů armád na příští den.

Z toho vyplývá, že na každém stupni existuje v práci štábu určitá denní periodizace činnosti, vyvolávaná nejen potřebou řídit boj ze svého stupně směrem dolů, ale i potřebou plnit požadavky směrem nahoru. Proto je nutné tuto periodizaci vzít plně na vědomí, důsledně ji prozkoumat, pochopit a vědomě do ní vnést pevný řád, který by zabezpečoval plynulost, nepřetržitost, vzájemnou návaznost a pevnost velení na všech stupních. Zdůrazňuji zejména otázku sladěnosti na všech stupních, protože zde děláme velmi často povrchně a nedomyšleně.

Porušování této zásady v praxi se při cvičeních projevuje např. tím, že třeba při divizním cvičení, kdy všechny nadřízené štáby skutečně nepracují (štáb armády a frontu), se požaduje, aby divize předkládala své souhrnné bojové hlášení na štáb ředitelství cvičení (v úloze štábu armády) např. do 22.00 hodin. Při podrobnějším rozboru toku informací zdola nahoru však musíme nutně dospět k tomu, že při současných prostředcích velení je to příliš pozdě. Má-li např. fronta souhrnné operační hlášení doručit na HV do 24.00 hodin a má-li v něm být využito údajů ze souhrnných hlášení všech podřízených stupňů velení, musí divize doručit své souhrnné bojové hlášení do štábu armády ne ve 20.00 hodin, ale již kolem osmnácté hodiny. Armáda musí pak své souhrnné operační hlášení doručit do štábu frontu kolem 20.00 hodin.

Přitom bychom měli respektovat ještě jednu zákonitost. Tok informací zdola nahoru trvá přirozeně k různým stupňům velení různě dlouhou dobu. Tak např. zprávy o souhrnné situaci divize s podrobností o dva stupně níže lze mít při současných možnostech ve štábu divize do 50 — 60 minut. Zprávy o celkové situaci vojsk armády s toutéž podrobností mohou mít ve štábu armády do dvou hodin a podobně zprávy o celkové situaci vojsk frontu ve štábu frontu do tří až čtyř hodin. Připočteme-li k těmto dobám nezbytný čas pro využití údajů k zpracování souhrnného bojového (operačního) hlášení na všech stupních (celkem asi 2 až 3 hodiny), dojdeme k tomu, že při uvedených termínech předkládání těchto hlášení musí být všechna zpracována se stavem přibližně k 16.00 hodině.

Pravidelné denní úkoly velitelů a štábů vůči nadřízenému stupni velení, podřízeným a sousedům v průběhu operace (boje) — viz náčrt 1.

Na tento určitý pravidelný a vzájemně sladěný denní rytmus práce by si štáby všech stupňů měly při cvičeních zvykat. Měli bychom je vést k tomu, aby v každou denní dobu dělaly především to, co zapadá do celkového rytmu práce všech stupňů velení. Je třeba, aby i ředitelství cvičení, které prakticky vždy představuje nadřízený štáb, přizpůsobilo nebo lépe podřítilo svou metodu práce zmíněnému rytmu. Týká se to především doby rozehry ředitelství cvičení. Při dnes již běžném způsobu řízení cvičení podle rozhodování zařazených velitelů, měla by doba rozehry na ředitelství cvičení časově navazovat na rozhodovací proces toho kterého stupně velení. Tak např. rozehra na ředitelství frontového cvičení by měla probíhat zpravidla mezi osmnáctou až dvacátou hodinou každého dne, protože velitel frontu bude usměřňovat své rozhodnutí pro další vedení operace přibližně mezi patnáctou až sedmnáctou hodinou. Na stupni armády by rozehra měla probíhat zpravidla mezi dvacátou až dvacátou druhou hodinou, protože se velitel armády rozhoduje na příští den obvykle kolem osmnácté až devatenácté hodiny. Na stupni divize by to mělo být mezi dvacátou druhou až dvacátou čtvrtou hodinou, protože velitel divize se na příští den rozhoduje přibližně kolem dvacáté až dvacáté první hodiny.

Rozehry na ředitelství cvičení v uvedených dobách jsme prakticky přezkoušeli při cvičeních „NEUTRON-73“ a „MORAVA-74“ a plně se osvědčily. Časově dobře zapadaly do rytmu práce cvičících velitelů a štábů. Kromě toho pro hlavní rozhodčí to byla relativně nejvhodnější doba k opuštění cvičících štábů, které se po rozhodnutí a doručení úkolů podřízeným většinou přemísťovaly.

Nebo další moment, v němž je nutné respektovat uvedený rytmus práce. Jestliže ředitelství cvičení představuje nadřízený štáb, má řídicí cvičení představovat nadřízeného velitele. Někdo může namítnout, že to není nic nového a že se to prakticky tak dělá. Skutečnost ovšem vždy taková není. Jako nadřízený velitel by řídicí cvičení měl např. vyslýchat sám osobně jen ty funkcio-

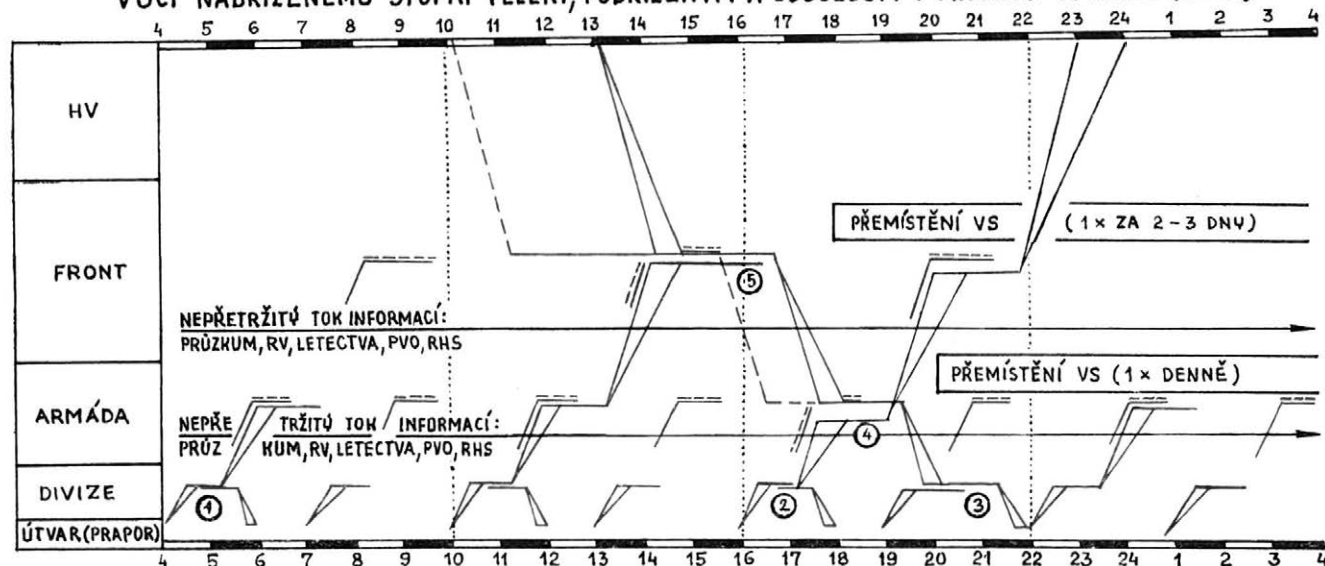
náře, které by vyslychal ve skutečnosti a v tom místě a čase, který zapadá do rytmu práce velitelů a štábů všech stupňů. Mám ovšem na mysli takovou formu zaměstnání jako je velitelsko-štábní cvičení a cvičení s vojsky, kdy běží jak se říká hodina za hodinu a kdy všechna činnost musí probíhat v reálných časových lhůtách a na skutečné vzdálenosti. Nejde tedy o takové formy zaměstnání jako je válečná hra, skupinové cvičení apod.

Jestliže tedy v těchto podmínkách řídící cvičení dělá něco jiného a mimo schvalování rozhodnutí svého podřízeného velitele vyslychá i jemu podřízené náčelníky druhů vojsk, zvrhává se takové cvičení v řetěz informačních zpráv a návrhů se všemi nežádoucími průvodními jevy. Ty spočívají hlavně v tom, že se práce štábů zaměřuje více na přípravu informačních zpráv, než na řízení boje. A přitom sledování a hodnocení kvality a efektivnosti řízení boje při velitelsko-štábním cvičení a cvičení s vojsky by mělo být hlavním objektem zájmu všech orgánů ředitelství cvičení a rozhodčí služby. Kromě toho uvedení náčelníků druhů vojsk musí prakticky přednášet své informační zprávy a návrhy vždy dvakrát a to jednou veliteli při přípravě rozhodnutí a pak řídícímu cvičení. Jestliže se toto děje ještě v době a v místě, jež nezapadá do zmíněného rytmu práce velitelů a štábů všech stupňů, nelze již vůbec mluvit o nějaké systematickosti práce nebo přípravy cvičících.

Někdo může namítnout, že řídící cvičení má plné právo vyslechnout koho chce a kdy chce a že tyto nečekané zásahy do rytmu práce velitelů a štábů jsou i určitou výchovou podřízených v překonávání složitých situací. V tom je část pravdy, ale opravdu jen část. Řídící cvičení má přece vždy možnost vyslechnout návrhy uvedených náčelníků druhů vojsk, např. když je přednášejí svému veliteli při přípravě rozhodnutí. Může jim při té příležitosti klást také jakékoliv doplňující otázky. Navíc při sledování těchto návrhů může hodnotit i reakci cvičícího velitele a vidí hlavní funkcionáře daného štábu při skutečné činnosti. Přitom nijak nenaruší postup práce cvičících a náčelníci druhů vojsk nemusí řídícímu přednášet své návrhy podruhé. Pokud jde o výchovu podřízených v překonávání nečekaných a krizových situací, může je navodit cílevědomě a promyšleně bojovou a operační situací. Současné prostředky a zejména jaderné zbraně k tomu dávají nebývalé možnosti. Čili když už chceme cvičícím ztížit situaci narušováním rytmu jejich práce, mělo by se tak dít spíše dovednou rozehrou cvičení, než necitlivou činností ředitelství cvičení. V tom je velký rozdíl. V prvním případě se cvičící budou snažit, aby do narušeného rytmu práce a řízení boje sami navedli v nejkratší době opět pořádek. V druhém případě se zpravidla musí trpně podřizovat pokynům ředitelství cvičení a potíže z toho vyplývající „vyspravovat jak se dá“. Jistě není pochyb o tom, co je z hlediska učebního a výchovného procesu efektivnější a správnější.

Těmito dvěma myšlenkami jsem chtěl upozornit na některé momenty vzájemné návaznosti práce jednotlivých stupňů velení na sebe, na to, že je třeba je brát na vědomí, dokonale je pochopit a znát, určit zařazené podle nich při cvičení pracovat a brát je v úvahu při řízení cvičení.

PRÁVIDELNÉ DENNÍ ÚKOLY VELITELŮ A ŠTÁBŮ VŮČI NADŘÍZENÉMU STUPNI VELENÍ, PODŘÍZENÝM A SOUSEDŮM V PRŮBĚHU OPERACE (BOJE)

LEGENDA :

- HLÁŠENÍ VŠEOVJESKOVÝCH SVAZŮ, SVAZKŮ A ÚTVARŮ
- HLÁŠENÍ DRUHŮ VOJSK
- SOUHRNNÉ OPERAČNÍ HLÁŠENÍ
- ROZHODNUTÍ

- ① UPŘESNĚNÍ ROZHODNUTÍ VELITELE DIVIZE PRO DEN
- ② UPŘESNĚNÍ ROZHODNUTÍ VELITELE DIVIZE PRO NOC
- ③ ROZHODNUTÍ VELITELE DIVIZE NA PŘÍŠTÍ DEN
- ④ UPŘESNĚNÍ ROZHODNUTÍ VELITELE ARMÁDY PRO VEDENÍ OPERACE PŘÍŠTÍHO DNE
- ⑤ UPŘESNĚNÍ ROZHODNUTÍ VELITELE FRONTU PRO DALŠÍ VEDENÍ OPERACE (JE-LI TŘEBA)

PŘÍPRAVA ODŘADŮ PRO ODSTRAŇOVÁNÍ NÁSLEDKŮ POUŽITÍ ZHN

Charakteristickým rysem úkolů v OP ZHN — stanovených dokumenty pro přípravu štábů a vojsk — je podstatné zvýšení komplexnosti výcviku, vyžadování osobní odpovědnosti velitelů a náčelníků za přípravu vojsk v OP ZHN a položení důrazu na celou oblast odstraňování následků použití ZHN nepřitelem. Jedním z významných opatření pro splnění těchto úkolů bylo zavedení praktické a pravidelné přípravy odřadů pro odstraňování následků ZHN. Jejich příprava probíhá v každém výcvikovém období na soustředění v trvání 5 dnů. Dále zdokonalujeme jejich přípravu a prakticky je prověřujeme při taktických cvičeních pluků a divizí.

Naše praxe z organizace přípravy odřadů i jejich vlastního výcviku potvrdila potřebu všestranného zabezpečení splnění tohoto náročného úkolu. Osvědčilo se nám, že plnění tohoto úkolu bylo v rámci naší armády ujednoceno. Tomu napomohlo objasnění cílů a metod přípravy a též vydání organizačně metodických směrnic. S ohledem na určitý nedostatek odborných materiálů pojednávajících o odřadech pro odstraňování následků ZHN použitých nepřitelem rozšířili jsme tyto směrnice i o další oblasti.

Jejich konkrétním obsahem bylo:

1. Úkoly, složení, časové normy a zásady použití plukovních a divizních odřadů pro odstraňování následků použití ZHN nepřitelem.

2. Organizace přípravy plukovních a divizních odřadů.

3. Metodika práce velitele odřadu a pomůcky pro řízení činnosti odřadu.

Vycházeli jsme ze zásady, že jednotky plukovního (divizního) odřadu je třeba soustředit až po splnění témat předmětu ZHN a ochrana proti nim (v zimním období po splnění témat stanovených na zimní období a v letním období po splnění témat určených na letní období). Současně je třeba zabezpečit, aby jednotky odřadu měly v potřebném rozsahu splnění tematiku své odborné přípravy a aby termín výcviku předcházel plukovnímu (diviznímu) taktickému cvičení.

Jednoznačně jsme stanovili, že soustředěný výcvik odřadů řídí zástupce velitele (u plukovního odřadu — zástupce velitele pluku a u divizního odřadu zástupce velitele divize). Přitom za odborný stav výcviku jednotek odřadu zodpovídají příslušní odborní náčelníci, kteří se osobně podílejí na přípravě a výcviku soustředěného odřadu.

Pro řízení soustředění plukovních (divizních) odřadů jsme vytvořili skupiny ve složení:

u msp (tp)

zástupce velitele pluku, pomocník NS pluku, důstojník politické skupiny pluku ŽN, CHN, SN, důstojník technické skupiny, lékař pluku, důstojník týlové skupiny;

u msd (td)

zástupce velitele divize, důstojník OOBP divize, důstojník politického oddělení divize, ŽN, CHN, důstojník spojovacího oddělení divize, důstojník technického oddělení divize, důstojník zdravotnického oddělení divize, důstojník operační skupiny týlu divize.

Toto složení řídicích skupin se v praxi plně osvědčilo. Umožňovalo komplexní řešení všech úkolů výcviku, důsledně uplatňovalo kompetenci OPZHN v praxi a též i zvýrazňovalo závažnost přípravy plukovních (divizních) odřadů pro odstraňování následků použití ZHN nepřitelem.

Maximum přípravy — včetně zpracování všech materiálů pro řízení soustředění a pro jednotlivá zaměstnání a cvičení — proběhlo před zahájením soustředění odřadů. Značnou pozornost jsme věnovali bezpečnostním opatřením při výcviku a dovednému využití vybudované učebně výcvikové základny pro předmět OPZHN. Pozitivní zkušenosti, která měla podstatný vliv na celkový výsledek výcviku odřadů, bylo, že velmi detailní pozornost jsme věnovali též osobní přípravě každého řídicího zaměstnání. Praktickou pomocí i metodickým návodem, jak organizovat a i plnit nejtěžší úkoly výcviku plukovních odřadů, bylo ukázkové zaměstnání.

Tématika výcviku plukovních a divizních odřadů vycházela z úkolů, které mohou v boji plnit. V tomto směru jsme vycházeli z toho, že odřady můžeme použít:

1. ke komplexnímu odstranění následků nepřátelských jaderných úderů;
2. k likvidaci rozsáhlých požárů vzniklých použitím zápalných prostředků nepřitelem;
3. ke komplexnímu odstranění následků masového použití otravných látek nepřitelem v kombinaci s úderu a jinými (klasickými) prostředky ničení.

Přibližně 80 % výcviku bylo zaměřeno na problematiku odstraňování následků nepřátelských jaderných úderů.

Soustředění plukovních (divizních) odřadů mělo splnit tyto cíle:

1. naučit velitele odřadu a velitele jednotek tvořících odřad prakticky řídit bojové použití odřadu;
2. naučit jednotky odřadu sladěnému, odborně kvalifikovanému a včasnému plnění úkolů komplexního odstraňování následků použití ZHN;
3. vštípit vojákům vysokou odpovědnost a psychickou pevnost umožňující úspěšně splnit složité úkoly likvidace následků nepřátelských úderů ZHN.

V přípravě jsme prakticky objasňovali významnou úlohu, kterou mají odřady.

Vojáky jsme vedli k přesnému, iniciativnímu a odpovědnému plnění úkolů. Usilovali jsme, aby odřady zvládly celou složitost situace, psychicky unesly možný obraz po nepřátelských úderech ZHN a dovedly v těchto těžkých podmínkách včas splnit stanovené úkoly. Prakticky jsme ukázali účinnost techniky a prostředků OPZHN, kterými odřad je vybaven.

Pro přípravu odřadů jsme stanovili konkrétní tematiku jednotlivých zaměstnání (cvičení). Např.:

„Přehled témat a rozpočet hodin pro výcvik divizního odřadu pro odstraňování následků použití ZHN nepřitelem“ — viz tabulka 1.

Z tabulky je zřejmé, že témata jsme dále rozpracovali do jednotlivých zaměstnání. Tento způsob ujednotoval nejen tematiku výcviku, ale i metody a ve svém souhrnu — podle hodnocení přímých organizátorů výcviku plukovních a divizních odřadů — se osvědčil. Jako příklad uvádím rozpracování tématu číslo 5. Z tabulky vyplývá, že toto téma probíhalo ve 3 zaměstnáních a jejich obsahem bylo:

a) Zaměstnání 1. Takticko-řádkové zaměstnání ve dne.

Vzdušný průzkum ohnisek zasažení a vyhodnocení skutečné radiační situace v prostoru zásahu odřadu. Vydání bojového úkolu odřadu k odstranění následků dvou pozemních jaderných úderů na přesunující se tankový pluk. Přesun a zasažení odřadu. Upravení režimových opatření podle výsledků pozemního radiačního průzkumu. Záchraně a vyprošťovací práce. Úprava cest pro odsuny a objíždění center jaderných úderů. Odstranění závalů a likvidace požárů. Dozimetrická kontrola a speciální očista. Hlášení o splnění stanovených úkolů. Soustředění jednotek odřadu.

Zaměstnání 2. Takticko-řádkové zaměstnání v noci.

Průzkum ohnisek zasažení. Vydání bojového rozkazu pro zásah odřadu k odstranění následků dvou nepřátelských pozemních jaderných úderů na tankový pluk (rozmístěný v prostoru soustředění). Rozdělení jednotek odřadu do dvou skupin. Přesun jednotek odřadu z prostoru soustředění do míst zásahu. Likvidace závalů a požárů na přístupech k zasaženým jednotkám. Vyhledání zasažených osob, poskytnutí jim první pomoci a jejich odsunutí na zdravotnickou etapu. Plnění režimových opatření stanovených pro pobyt v radioaktivně zamořeném prostoru. Vyproštění a odsunutí poškozené bojové techniky, dopravních prostředků a mate-

Tabulka 1

Čís. tém.	Téma	Zimní období		Letní období	
		zaměst- nání	počet hodin	zaměst- nání	počet hodin
1	Složení, úkoly a zásady použití divizního odřadu pro odstraňování následků použití ZHN nepřitelem	1	2	1	2
2	Bezpečnost opatření při výcviku odřadu	1	1	1	1
3	Odstranění následků použití zápalných prostředků nepřitelem	1	2	1	2
4	Odstranění následků nepřátelských jaderných úderů na útvary a jednotky divize	1	3	1	2
		2	4	2	3
		3	4	3	3
		4	6	4	4
5	Odstranění následků nepřátelských pozemních jaderných úderů na útvary a jednotky divize	1	5	1	3
		2	5	2	4
		3	7	3	5
6	Odstranění následků po masovém použití otravných látek nepřitelem	1	3	1	3
7	Odstranění následků skupinového nepřátelského jaderného úderu na divizi a zformování sborného odřadu z bojeschopných osádek a jednotek druhosledového pluku divize	—	—	1	2
				2	3
				3	5
	Celkem hodin		42		42

riálu. Úprava cest pro objížďku center jaderných úderů a její vytyčení. Likvidace požárů v prostoru zásahu odřadu. Kontrola ukončení záchranných a vyprošťovacích prací. Dozimetrická kontrola a speciální očista. Hlášení o splnění stanovených úkolů. Soustředění jednotek odřadu, kontrola jejich úplnosti a stavu bojeschopnosti a úplná speciální očista divizního odřadu.

Zaměstnání 3. Taktické cvičení divizního odřadu pro odstraňování následků použití ZHN nepřitelem na téma:

„Bojové použití odřadu při odstraňování následků dvou nepřátelských pozemních jaderných úderů na pluk za přesunu.“

Pro výcvik a bojové použití plukovních a divizních odřadů byly též stanoveny jednotné časové normy. Jejich obsahem jsou centrálně určené normy a dále normy, které jak praxe ukazuje, bylo třeba zavést. V podstatě jde o tyto časové normy:

1. dosažení pohotovosti plukovního (divizního) odřadu v prostoru soustředění;

2. průzkum ohniska zasažení,

3. pravděpodobná délka záchranných prací plukovního (divizního) odřadu v místě napadení jadernými zbraněmi.

Normy uvedené v bodech 1 a 2 jsou centrálně stanovené normy. Časové normy zahrnuté v bodě 3 jsme pro plukovní (divizní) odřad nově zavedli.

Z praktických poznatků výcviku většího počtu plukovních a divizních odřadů vyplývá, že časové normy na dosažení pohotovosti odřadu v prostoru soustředění bývají často překračovány. Příčinu tohoto nedostatku v mnohém podhaluje tabulka 2.

Z tabulky 2 vyplývá, že více času se spotřebuje především na velitelskou činnost, na přesun jednotek do prostoru soustředění a jeho zaujetí.

Přes dílčí nedostatky, které se vyskytují v plnění této časové normy, se uká-

Tabulka 2

Činnost	Stanovená časová norma pro odřad		Dosažovaný čas při výcviku odřadů	
	plukovní	divizní	plukovních	divizních
Zjištění a předání parametrů nepřátelských úderů (jaderných)	10 minut	15—20 minut	10 minut	15 minut
Vydání úkolu pro zásah odřadu	15 minut	15—20 minut	20—30 minut	25—35 minut
Vyčlenění jednotek do odřadu a dosažení pohotovosti v prostoru soustředění	45—60 minut	60 minut	40—70 minut	60—85 minut
Celkem	70—85 minut	90—100 minut	70—110 minut	90—135 minut

zuje, že je v praxi splnitelná a že ji lze za určitých předpokladů — i zkracovat. K tomu je však třeba:

- ve štábech pluků (divizí) mít předem vyřešeny otázky vyčlenění velitele odřadu a ostatních důstojníků, spojovacích a dopravních prostředků;

- velitelskou činnost plnit podle předem vypracované a do všech podrobností zvládnuté metodiky práce;

- trvalou pozornost věnovat přípravě velitelů odřadů a jejich vybavení štábními a ostatními pomůckami zrychlujícími jejich práci;

- úkoly výcviku odřadů a jejich dalšího zdokonalování plnit v průběhu celého roku (nespokojovat se jen splněním výcviku ve dvou soustředěních).

Pozitivní zkušenosti jsme získali též v oblasti praktického ověření časových norem pro stanovení pravděpodobné délky záchranných prací plukovního (divizního) odřadu v místě napadení jadernými zbraněmi. Především byla jednoznačně potvrzena realita těchto časových norem a možnosti jejich použití jak pro výcvikové účely, tak i pro kalkulaci štábů na cvičeních.

V časových normách počítáme, že plukovní odřad pro odstraňování následků použití ZHN nepřitelem vyprostí, poskytne zdravotnickou pomoc a odsune 60 osob za jednu hodinu (divizní odřad 120 osob za jednu hodinu). Dále normy berou v úvahu typ útvaru, druh bojové činnosti, stupeň ochrany, taktické normy a stupeň ničení podle různých ráží nepřátelských jaderných úderů. Konkrétně jde o údaje viz **tabulka 3 a 4**.

Poznámka:

Kratší doba potřebná k odstranění následků nepřátelských jaderných úderů ráží 100 až 200 kt na přesunující se vojska

vyplývá z vyššího stupně zničení zasažené jednotky (vyšší procento nenávratných ztrát) a též z taktických norem pro přesuny. Tato poznámka platí pro **tabulky 3 a 4**.

Z odborných úkolů, které mají jednotky odřadu plnit, vyplývá potřeba časové vzájemné pomoci, zastupitelnosti a sladění. Tato kritéria je třeba plnit od samého začátku výcviku odřadů a s růstem stupně vyčlenění je dále prohlubovat. Osvědčilo se nám, že již na prvních průpravních zaměstnáních jsme vytvořili několik pracovišť — svým obsahem zahrnující hlavní úkoly odstraňování následků napadení ZHN — a těmito pracovišti postupně prošly všechny jednotky odřadu. Tím byl dán základ pro další výcvik a sladění jednotek odřadu mezi sebou. Značnou pozornost je též třeba věnovat výcviku v rychlé orientaci v místě zásahu odřadu. Tomu napomáhá správné vytyčení odsunových cest, rozdělení úseků činnosti, označení shromaždišť a ostatních pracovišť, které rozvinují jednotky odřadu. Dále je třeba počítat s vyčleněním potřebného počtu vojáků pro plnění úkolů pořádkové a regulační služby. Zejména je však třeba vyžadovat, aby velitel odřadu a ostatní velitelé jednotek v odřadu upřesňovali postup, zabezpečovali nejefektivnější a sladění použití sil a prostředků odřadu a průběžně řídili jeho činnost.

Poměrně nejvíce problémů bylo v oblasti imitace ničivých účinků nepřátelských jaderných úderů. V tomto směru je nedostatek:

- různých typů vyřazených zbraní a dopravních prostředků pro imitaci;

- figurin a obvažového materiálu pro výcvik odřadu v záchranných a léčebně odsunových opatřeních.

Tabulka 3

1. Pravděpodobná délka záchranných prací prováděných divizním odřadem
v místě napadení jadernými zbraněmi

Svazek	Druh činnosti	Čas v hodinách na záchranné práce v místě jaderného úderu o síle v kt							
		1	2	5	10	30	75	100	200
msd	útok	0,45	0,6	0,75	1	1,15	1,9	2,15	2,75
	přesun	0,75	0,9	1,15	1,3	1,6	1,8	1,6	1,1
	obrana nevybudovaná	0,25	0,35	0,5	0,7	1	1,4	1,6	1,8
	obrana vybudovaná do 3 dnů	1,15	0,2	0,35	0,45	0,85	1,3	1,55	1,75
td	útok	0,1	0,15	0,25	0,35	0,6	0,8	0,9	1,45
	přesun	0,35	0,4	0,5	0,6	0,8	0,9	0,8	0,7
	obrana	0,1	0,1	0,15	0,2	0,3	0,45	0,6	0,9
	rozmístění mimo boj	0,1	0,1	0,15	0,2	0,35	0,5	0,65	1

Tabulka 4

2. Pravděpodobná délka záchranných prací plukovního odřadu
v místě napadení jadernými zbraněmi

Útvar	Druh činnosti	Čas v hodinách na záchranné práce v místě jaderného úderu o síle v kt							
		1	2	5	10	30	75	100	200
msp	útok	0,9	1,1	1,5	2	2,3	3,8	4,3	5,5
	přesun	1,7	1,9	2,3	2,6	3,1	3,6	3,2	2,2
	obrana nevybudovaná	0,5	0,7	1	1,4	2	2,8	3,2	3,6
	obrana vybudovaná do 3 dnů	0,3	0,4	0,7	0,9	1,7	2,6	3,1	3,5
tp	útok	0,2	0,3	0,5	0,7	1,2	1,7	1,9	2,9
	přesun	0,7	0,8	1	1,1	1,5	1,9	1,7	1,5
	obrana	0,1	0,2	0,3	0,4	0,6	0,9	1,2	1,7
	rozmístění mimo boj	0,1	0,2	0,3	0,4	0,7	1	1,3	1,9

I v oblasti imitace požárů se vyskytují potíže. Jejich společným jmenovatelem je, že nejsou vždy včas kryty zvýšené požadavky na potřebu výcvikové hořlaviny. K imitaci radioaktivního zamoření dnes běžně používáme programových imitátorů radioaktivního zamoření a výsledky dosahované v této oblasti jsou dobré. Celkově však imitace účinků jaderných úderů — v takovém rozsahu, aby odřady mohly v plném rozsahu cvičit — zůstává nedořešeným problémem. Pro další etapu vý-

cviku bude třeba zlepšit zejména zabezpečení bojovou technikou a dopravními prostředky, na kterých znázorňujeme účinky nepřátelských jaderných úderů (v prostoru zásahu odřadu). Naše praxe potvrzuje, že bez solidní imitace účinků nepřátelských jaderných úderů nelze dosáhnout ani potřebné úrovně výcviku v odstraňování následků napadení.

Přijatá opatření ukazují, že tento směr v OPZHN je správný a perspektivní.

RAKETOMETY NEBO HLAVŇOVÉ DĚLOSTŘELECTVO

Raketomety byly velmi účinnou zbraní Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce a neztratily ani dnes nic na svém významu. Vždyť byly zavedeny nejen v armádách socialistických států, ale i postupně v armádách kapitalistických států. V článku chci poukázat na možnosti využití 122 mm raketometu vz. 70.

Sovětská armáda používala několik typů raketometů. Na začátku války byly raketové střely (náboje) odpalovány z jednoduchých podstavců (raketnic) přímo ze země. V pozdější době šlo o svazek raketnic, které byly umístěny na odpalovacím zařízení na podvozku automobilu. Nejznámější jsou sovětské raketomety „KATUŠE“, ráže 82 mm s osmi kolejnicemi. Jedna salva představovala 16 raketových střel.

Raketnice je základní a zpravidla nejrozměrnější částí raketometu (u 122 mm vz. 70—3 m). Řešení skladby tvaru raketnic musí umožňovat snadné nabíjení, navedení a popř. i vybití raketových nábojů. Podle charakteristických tvarů rozdělujeme vedení raketnic na základní typy, tj. trubkové, klecové, vodící lišty (kolejnice) s drážkami a závěsy. Trubkové vedení je u 122 mm raketometu vz. 70. Toto vedení má výhodu ve zmenšení účinku vytékajících plynů z pohybujících se raketových nábojů na ostatní střely a v dobré ochraně ostatních mechanismů, neboť vytékající zplodiny jsou trubkovým vedením odváděny mimo svazek raketnic. Další výhodou je jednoduchá výroba, snadná montáž a nekomplikované uskupení trubek do svazku raketnic. Rovněž tyto raketnice skýtají dobrou ochranu raketovým nábojům za pochodu.

Počet raketnic, které se umísťují na odpalovací zařízení 122 mm raketometu je umístěno na upraveném podvozku vozidla Tatra 813. Odpalovací zařízení francouzského 140 mm raketometu RAP — 14 (22 raketnic) je umístěno na dvoukolovém podvozku, taženém v závěsu za nákladním automobilem. Počet raketnic (n) můžeme orientačně určit vztahem

$$n = \frac{u}{3G}$$

kde je: — u únosnost (vztlaková síla) podvozku (vozidla) v N;

— G tíha jedné raketové střely (náboje) v N.

Svazek raketnic má mít co nejmenší rozměry a hmotnost. Proto šířka svazku při daném jejich počtu (40 ks) se zmenší umístěním do více řad (4) nad sebou. Víceřadovým řešením roste však výška svazku raketnic a tím i celková výška zbraně na podvozku vozidla. Svazek raketnic je však umístěn na odpalovacím zařízení tak, aby zaručoval pohodlné a rychlé nabíjení, nastavení požadovaného náměru i odměru. Směr i dálku navedeme pomocí servomotorů (popř. ručně), které urychlují zaimění. Raketové náboje můžeme odpálit současně (salva za 20 s), nebo postupně za sebou v různém intervalu. Hlavní takticko-technické údaje 122 mm raketometu vz. 70 uvádím v tabulce 1.

Umístění bojové části raketometu na upraveném podvozku Tatra 813 má tu výhodu, že umožňuje uskutečnit přesun v terénu maximální rychlostí 25 km/h a po silnici až 85 km/h.

Podstatným nedostatkem raketometu je jeho velká nepřesnost střelby, způsobená rozptylem. Raketový náboj opouští raketnici malou rychlostí (40–55 m/s) a do dosažení maximální rychlosti (asi 700 m/s) uplyne dlouhá doba. Přízemní vítr i další vlivy působící na let raketového náboje mohou měnit jeho směr i rychlost. V porovnání s hlavnovým dělostřelectvem je pravděpodobná úchylna dálnková (δ_d) u 122 mm raketometu vz. 70 (viz obr. 1) do dálnky střelby 12 km 10–4 X větší, pravděpodobná úchylna šířková (δ_d) 20 X větší než u 122 mm K vz. 31/37.

Při odpálení se palebné stanoviště prozrazuje proudem vytékajících plynů (záblesky), kouřem a zvukem. Současně vzniká za raketometem ohrožené pásmo od vytékajících zplodin plynů do vzdálenosti asi 25 m a odlétajících kameny až do 150 m od raketometu. U 122 mm raketometu jsou zavedeny tři druhy balistické varianty raketových střel a jednotný raketový náboj bez brzdícího kroužku s možností dálnky střelby 20,4 km, s malým brzdícím kroužkem (90 mm) do 15,9 km a s velkým brzdícím kroužkem (112 mm) do 12 km.

Rozložení pohyblivé zásoby munice ve výši 2 pp (6 salv) 122 mm raketometu uvádím v tabulce 2.

Možnosti bojového použití raketometů

Při bojovém použití raketometů tkví význam především v rychlosti a mohutnosti palby, v jednoduchosti obsluhy, manévrovosti a poměrně velké dálnce střelby. Tyto hlavní charakteristiky raketometů nabývají důležitosti v soudobých podmínkách bojové činnosti, kdy dochází k častým změnám situace na frontě a faktor času při plnění palebného úkolu hraje jeden z vážných úloh.

Palebné prostředky musí poskytovat tankovým a motostřeleckým jednotkám (útvarům) nepřetržitou palebnou podporu ve všech fázích bojové činnosti umlčením a ničením živé síly a palebných prostředků, které jim bezprostředně brání v plnění úkolu. S jakými objekty budeme počítat, bude záviset na pravděpodobné činnosti nepřítel. Před vševojskovými jednotkami v útoku budou většinou působit malé plošné cíle vybavené velkým počtem různých protitankových prostředků. V další hloubce jeho sestavy budou to palebné prostředky nepřímé střelby, místa velení se spojovací technikou, druhé sledy (zálohy) a týlové objekty.

K umlčení (ničení) objektů na předním okraji (v dotyku) potřebujeme takové palebné prostředky, které mají velkou přesnost střelby, možnost bezprostředně působit před vlastní jednotky. Současně potřebujeme k umlčení (ničení) rychlý zásah těchto palebných prostředků s malou spotřebou munice. Vy-

Tabulka 1

Zbraň	Dostřel		Počet raketnic (ks)	Hmotnost raketové střely (náboje) (kg)	Počet nábojů v pp (ks)	Hmotnost zbraně s vozidlem a 80 ks náboji za pochodu (kg)	Délka	Šířka	Výška
	minimální	maximální					zbraně na podvozku za pochodu		
	(m)						(m)		
122 mm raketomet vz. 70	2 000	20 400	40	66,6 ¹⁾	120 (3 salvy)	24 000 ²⁾	8,65	2,55	2,96

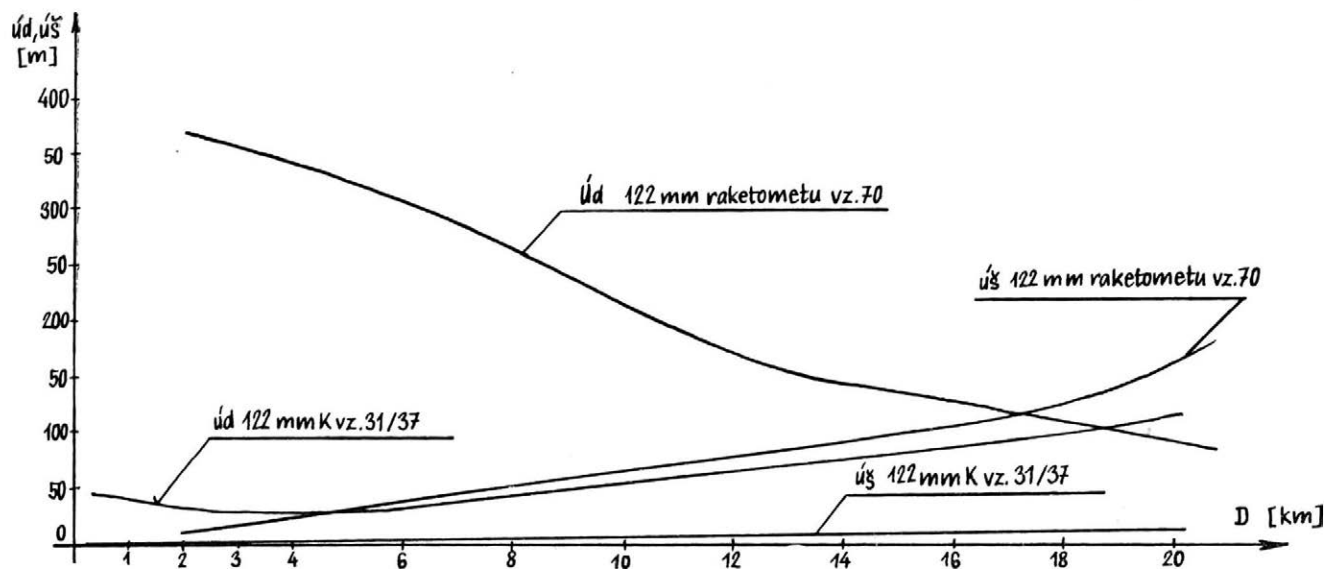
Poznámka: ¹⁾ bez brzdícího kroužku ²⁾ bez buldozerového zařízení

Tabulka 2

Rozložení	Pohyblivá zásoba			Poznámka
	(pp)	salva	náboj	
		(počet)		
U zbraně (raketometu a muničního vozidla)	1	3	120	dvě salvy u raketometu, jedna na muničním vozidle v paletách
Na muničních vozidlech útvaru	0,5	1,5	60	v paletách
U svazku	0,5	1,5	60	v truhlicích

Pravděpodobná úchylka dálková (úd) a šířková (úš)

122 mm raketometu vz. 70 a 122 mm K vz. 31/37

znamným úkolem bude ničení protitankových prostředků. U předpokládaného nepřítele (armáda NSR) jsou totiž veškeré protitankové prostředky soustředěny do stupně brigády. Ruční protitankové zbraně a základny naváděcích zařízení PTRS, které nejsou umístěny na obrněných transportérech, můžeme umlčovat palbou dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení, ostatní protitankové prostředky (stíhače tanků, PTRS na OT apod.) ničíme prostředky přímé střelby.

Pro podporu bojové činnosti tankových a motostřeleckých jednotek (útvarů) jsou potřebné dělostřelecké jednotky. Tyto mohou sledovat a neprodleně zahájit palbu na objekty, které brání těmto jednotkám v plnění úkolu. K umlčení (ničení) živé síly a palebných prostředků, zvláště v pohyblivých fázích boje, potřebují vševojskoví velitelé takové dělostřelectvo, které má přesnost střelby a může uskutečnit rychlý manévř palbou na ohrožené směry. Dále musí být vysoce pohyblivé, tj. rychle zaujmout i opustit palebná postavení a sledovat podporované jednotky v terénu. K plnění těchto úkolů můžeme použít vzhledem k střeleckotechnickým charakteristikám většinou hlavnové dělostřelectvo. Dělostřelectvo (vzhledem k malému rozptylu) můžeme použít na úseky soustředěné (přehradné) **palby na bezpečnostní vzdálenost 200—400 m.** Kdežto **raketometné jednotky mohou dostat samostatné úseky nebo vést palbu náložmo s děly a minomety na prostory (čáry) vzdálené od vlastních vojsk nejméně 1000 m.** Při střelbě 122 mm raketometu určujeme cíl o rozměrech nejméně 400 × 400 m. I když raketometné jednotce určíme úsek o menších rozměrech, normu spotřeby musíme určit na plochu 16 ha. Proto použití raketometů na malé plošné cíle není ekonomické. Raketometné jednotky nemohou tedy plně nahradit hlavnové dělostřelectvo. Proto pro vševojskový prapor (útvar) vyhovují většině požadavků **jen minometné a dělostřelecké jednotky a prostředky přímé střelby.**

Vzhledem k nedostatkům raketometů můžeme je použít na rozměrné cíle v hloubce bojové sestavy nepřítele k umlčení méně odolných cílů, tj. živé síly nekryté, palebných prostředků a dalších plošných cílů. Krátká příprava a mohutnost palby umožňuje vševojskovému veliteli **nahradit složité soustřeďování většího počtu dělostřelectva** k ničení taktických prostředků jaderného napadení, umlčení druhých sledů (záloh), míst velení apod.

Raketometry vezou sebou nabyté raketnice a kromě toho další salvu raketových nábojů v zásobníku. Zásobník je konstrukčně spojen s nabíjecím zařízením, což umožňuje opakování salvy na tentýž cíl za 2,5—3 minuty. To předurčuje **ponechat raketometný oddíl na stupni vševojskového svazku** v DDS nebo v přímé podřízenosti divize. O mohutnosti palby svědčí ta skutečnost, že raketometný oddíl (o třech bateriích) může do 20 s vypálit 720 střel. Toto množství munice pro oddíl 122 mm K (o 18 hlavních) představuje spotřebu půl palebného průměru munice, který oddíl může vypálit za 13 minut.

Při nasycenosti průzkumných prostředků u předpokládaného protivníka a připravenosti jeho dělostřelectva k protibaterijní činnosti můžeme předpokládat, že po odpálení salvy raketometů zahájí protivník na oddíl palbu asi do 5 minut. To vyžaduje, aby raketový oddíl 122 mm volil **při zaujetí bojové sestavy takové zásady jako raketový útvar divize.** Proto raketometné baterie (včetně muničních vozů) budou rozmístěny před plněním palebného úkolu ve vyčkávacím postavení. K splnění palebného úkolu vyjždí pak do připravených palebných postavení, které mohou být ve vzdálenosti 1—3 km od vyčkávacího postavení (menší vzdálenost volíme při bojové činnosti bez použití a větší s použitím jaderných zbraní). Pro raketometný oddíl (o třech bateriích) ve vyčkávacím postavení vyhradíme prostor asi 3—4 km². Se zahájením útočného nebo

obránného boje zaujímá raketometný oddíl bojovou sestavu ve vzdálenosti 4—6 km od předního okraje.

Při rozboru palebných možností je jasné, že určitou **část palebných úkolů je schopna plnit jedna baterie**. Tak např. k ničení taktických prostředků jaderného napadení do dálky střelby 12 km potřebujeme jednu salvu 7 raketometů a do 16 km pak dvě salvy jedné baterie. K umlčení baterie 203,2 mm samohybných houfnic na dálku 14 km potřebujeme dvě salvy jedné baterie. Naváděcí středisko taktického letectva na dálce střelby 20 km můžeme umlčet jednou salvou baterie. K umlčení nepozorované nekryté živé síly a palebných prostředků nepřítele na ploše 600×400 (asi jedna motorizovaná rota) potřebujeme jednu salvu baterie na dálku 15 km. Proto při plnění úkolu v průběhu boje je účelné, aby velitel divize určil jednu baterii **jako hotovostní**. Ta může být umístěna buď v palebném postavení, nebo poblíž ve skrytu.

Při použití 122 mm raketometů během palebné přípravy můžeme využít zkušeností Sovětské armády z Velké vlastenecké války. První salva může být vypálena na začátku palebné přípravy, abychom dosáhli moment překvapení a upozornili ostatní dělostřelecké jednotky, ke kterým nepronikl signál, že palebná příprava byla zahájena. Poslední salvu bude účelné vypálit na konci palebné přípravy a tím dát signál k přechodu na palebnou podporu. Toto ovšem nemůžeme brát jako šablonu, zejména při bojové činnosti s použitím jaderných zbraní. Raketometný oddíl je výhodné mít za středem sestavy divize, aby mohl působit do většiny útočného pásma. Do tohoto prostoru se přesune skokem jako celek (kolem 10 km). Při jeho přemístění je vhodné koordinovat manévry raketového útvaru divize.

Z á v ě r

Mohutnost, rychlost palby, manévrovost a velká dálka střelby předurčuje 122 mm raketometný oddíl vz. 70 ponechat na stupni vševojskového svazku v DDS, popř. v přímé podřízenosti velitele divize. Na dělostřelectvo při plnění úkolů ve prospěch motostřeleckých a tankových jednotek klademe nové požadavky:

- zlepšit přesnost střelby při stoupající možnosti dálky;
- použít optimální ráži s možností dosáhnout potřebnou účinnost při umlčení (ničení) objektu;
- v rychlosti zahájení palby a dopravě potřebného množství munice na cíl.

Tyto nové požadavky můžeme dosáhnout získáním přesných průzkumových podkladů pro palbu, zavedením počítačů u dělostřeleckých jednotek k zrychlení přípravy prvků a povelu, navedení zbraně ve směru a v dálce servomotory s napojením na automatizovanou soustavu. Zvýšení kadence můžeme částečně zvýšit automatizací nabíjení.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ RYCHLÉHO TEMPA V ÚTOČNÉM BOJI A OPERACI

Ženíjní zabezpečení rychlého tempa postupu a manévru vojsk je základním a nezbytným předpokladem úspěšného vedení útočného boje a operace. Vysoké tempo boje a operace je podmíněno i možnostmi rychlého přesunu a přeskupování zasazovaných útvarů a svazků v rámci divizí a armád. Bojová činnost bude zpravidla charakterizována širokým použitím jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení. Jaderné údery budou především vedeny na uskupení vojsk, operační zálohy, důležitá politická a ekonomická centra. Tyto údery spolu s použitím jaderných min vytvoří složité podmínky pro postup vojsk v důsledku zničení a zamoření terénu.

Na důležitých terénních čarách protivník připravuje atomová přehradná pásma z jaderných min, které může v případě válečného konfliktu realizovat s úkolem, lokalizovat prostory bojové činnosti pozemních vojsk na rozhodujících operačních směrech, znesnadnit manévry a zabránit přísunu operačních a strategických záloh.

Pohyb vojsk bude značně ovlivněn situací vzniklou zničením terénu a umělých staveb, jakož i složitými meteorologickými podmínkami.

Ženíjní zabezpečení rychlého tempa postupu je velmi složitý úkol, který ve svém komplexu zahrnuje tyto dílčí oblasti:

- znalost a předběžné vyhodnocení prostoru vedení boje z hlediska vlivu terénu a reálného předvídání možných zátarasů,
- ženíjní průzkum,
- vyhledávání a zneškodňování jaderných min,
- zřizování průchodů v zátarasech,
- odčistování, úprava, údržba a obnova komunikací a vytyčování objížděk,
- překonávání vodních toků.

Tempo útoku vojsk v průběhu operace dále bude záviset na poměru sil, možnostech ničení protivníka, zvláště jadernými zbraněmi a na terénních a meteorologických podmínkách. Průměrné tempo útoku může dosahovat 40—60 km

za den. To ovšem vyžaduje důslednou a přesnou koordinaci sil a prostředků a zvládnutí způsobů překonávání zvláště zničených a zamořených prostorů po jaderných úderech.

Znalost a předběžné vyhodnocení prostoru vedení boje z hlediska vlivu terénu a reálného předvídání možných zátarasů

Základní podmínkou úspěšného ženijního zabezpečování pohybu je především na základě zpráv průzkumu o činnosti protivníka, znalosti vlastní situace, zámyslu a předběžného vyhodnocení terénu, předvídat možné druhy zátarasů a překážek, včetně jejich umístění v terénu. Ženijní velitelé a náčelníci všech stupňů jsou povinni důsledně vyhodnocovat a respektovat všechny terénní zvláštnosti, které mohou ztěžovat pohyb vlastních vojsk.

Součástí chronologického studia předběžného vyhodnocování a evidování terénních přírodních i umělých překážek je i pečlivé studium geografických podkladů, zvláště pak nastalých změn, které mají přímý vztah k zabezpečení tempa postupu. Většinu těchto podkladů zpracováváme již v míru a jsou dostupné velitelům a štábům ženijního vojska.

Účelem studia a vyhodnocování těchto podkladů je získat předem dokonalé znalosti o ženijních vlastnostech a rázu terénu v prostoru předpokládané bojové činnosti a podle konkrétních podmínek je vhodně aplikovat na úkoly ženijního zabezpečení pohybu. Terén vyhodnocujeme:

— z hlediska přirozených překážek, kde zjišťujeme

- pokrytost a členitost terénu,
- hustotu a kvalitu komunikační sítě, jakož i množství komunikačních objektů,

- únosnost terénu mimo komunikace a průchodnost pro tanky,
- množství, hustotu a mohutnost vodních toků,
- velikost osad, ráz jejich staveb a možnosti objížděk,
- vliv meteorologických podmínek;

— z hlediska možností vytváření umělých a zesilování přirozených překážek. Zjišťujeme podmínky pro:

- zemní úpravy k zvýšení neprůchodnosti terénu,
- zřizování výbušných i nevýbušných protitankových zátarasů všeho druhu,
- vytváření zátopových oblastí a ničení mostů svržením přehradních zdí a dalších hydrotechnických zařízení,
- ničení komunikačních objektů a silničního tělesa.

Přípravné práce pro plnění těchto úkolů lze v míru zjistit jen jsou-li připravovány ve větším rozsahu, po delší dobu a na základě vyhodnocení podle předpokládaných zásad činnosti protivníka. V průběhu bojové činnosti pak zjištěné překážky upřesňujeme a konkretizujeme.

Ženijní průzkum

Jednou ze základních podmínek včasného a úspěšného ženijního zabezpečení pohybu jsou zprávy průzkumu, které musí dát dostatek hodnověrných podkladů k přijetí optimálního řešení vhodných způsobů a použití jednotek i techniky pro odstranění překážek, budování objížděk a obnovu komunikací.

Tento úkol zde uvádím jenom pro úplnost a dále jej nebudu rozvádět, neboť je v potřebném rozsahu rozpracován v předpise Žen-2-3 „Ženijní průzkum“.

Vyhledávání a zneškodňování jaderných min

Organizace průzkumu jaderných zátarasů musí vycházet z podrobných znalostí zásad soudobého boje nepříteli a jejich způsobů použití, jakož i možností sil a prostředků vlastního průzkumu.

Předpokladem úspěšného průzkumu jaderných zátarasů je odhalení zámyslu nepříteli k jejich možnému použití. Toho dosáhneme správným a soustavným vyhodnocováním činnosti nepříteli, cílevědomým plánováním, organizací a řízením průzkumu. Zjištěné a ověřené údaje průzkumu budeme permanentně prověřovat a tak docházet k reálným a objektivním závěrům.

V míru úsilí získávání zpráv průzkumu o jaderných zátarasech zaměřujeme hlavně na:

- přísun jaderné munice na válčiště, taktickotechnická data munice, místa skladování a předpokládané, prostorové možnosti jejího použití,
- dislokaci, organizační složení a možnosti jednotek určených k přísunu a kladení jaderných min,
- upřesnění míst skupin komor stálého zařízení k ničení, jejich počty a způsoby výstavby,
- způsoby aktivace jaderných min a jeho technické zabezpečení,
- odhalení pravděpodobného zámyslu systému jaderných zátarasů.

Před zahájením bojové činnosti a v jejím průběhu upřesňujeme dříve získané zprávy, přičemž hlavní důraz doplňkového průzkumu zaměříme na:

- zjištění skladů speciální munice,
- upřesnění prostorů jednotek se speciální technikou, určených pro kladení jaderných min,
- zjištění doby zahájení kladení jaderných min,
- upřesnění míst kladení jednotlivých jaderných min a jejich roznětových stanovišť,
- zjištění rozmístění jednotek ochrany a ochranných minových polí.

Pro přípravu nepříteli k použití jaderných min jsou charakteristické některé demaskující příznaky jako kontrola bojové použitelnosti současných a zřizování doplňkových stálých zařízení k ničení, zvýšený ruch a přísun ve skladech speciální munice, přesuny speciálních jednotek s technikou (kontejnery, autojeřáby apod.).

Průzkum jaderných zátarasů vedeme v podstatě ve dvou etapách. V první etapě jde o předběžné vyhodnocení zjištěných jaderných zátarasů v prostoru předpokládané bojové činnosti, v druhé etapě pak o vlastní průzkum jaderných zátarasů.

Pro vyhledávání a zneškodňování jaderných min (JM) organizujeme skupiny, jejichž počet závisí na množství zjištěných nebo předpokládaných jaderných min v pásmu činnosti svazků a na silách a prostředcích, které byly svazkům přiděleny.

Zpravidla skupiny k zneškodňování jaderných min organizujeme až do stupně prvosledových praporů. U vševojskových svazků ponecháváme 1–2 skupiny s vrtulníky, jako zálohu velitele. Tuto zálohu můžeme použít k nahrazení ztrát u skupin prvosledových praporů, k zabezpečení zasazovaného druhého sledu, či k ničení JM v týlovém prostoru. U vševojskového svazku vytváříme zpravidla 12 skupin. Skupinu k zneškodňování JM tvoří podskupina pro průzkum, vytvořená ze vševojskové (tankové) jednotky, s jedním ženijním družstvem organické ženijní roty pluku. Dále je to podskupina pro ničení vytvořená z jednoho

speciálního ženijního družstva od speciálního ženijního praporu armádní ženijní brigády. Každý vševojskový svazek prvního sledu posílujeme jednou speciální ženijní rotou (o 4 spec. žen. četách) a z toho každý pluk prvního sledu jednou speciální ženijní četou (o 3 speciálních ženijních družstvech).

Skupinu dále posílíme dělostřelectvem, tanky, bojovými vozidly, PTRS a chemickou průzkumnou hlídkou. Skupině velí vševojskový velitel a může dosahovat hodnoty až jedné zesílené roty.

Ženijní zabezpečení pohybu

1. Zřizování průchodů ve výbušných zátarasech

Těžiště zřizování průchodů ve výbušných zátarasech spočívá především na útvech a svazcích prvního sledu.

Soudobé tempo boje a operace vyžaduje, aby se řešením tohoto úkolu zabývaly hlavně motostřelecké a tankové pluky, neboť na útvech bojujících v prvním sledu závisí udržení vysokého tempa postupu celé bojové sestavy.

Současná organizační struktura sil a prostředků pro odtarasování výbušných zátarasů umožňuje vytváření průchodů v zátarasech v počtu 1 průchod na tankovou rotu 1. sledu. Pro zvýšení počtu průchodů na hlavním směru útoku jsou v organizační struktuře ženijního praporu svazku začleněny další raketové odminovače (ROD-22) se záložními náplněmi. Na jednotlivých stupních jsou tyto odtarasovací prostředky:

- na stupni msp: MOV + VO; ROD-200 se záložními náplněmi, trally;
- na stupni tp: MOV + VO; trally.

MOV + VO a trally jsou začleněny přímo u tpr. ROD-200 se záložními náplněmi jsou začleněny u ženijní roty pluku.

Počty odtarasovacích prostředků zabezpečují souběžné ražení u mps 5 a u tp 9 průchodů v protitankových minových polích.

Motostřelecká divize může svými organickými prostředky, bez dalšího posilování, razit souběžně 26 a tanková divize 34 průchodů v protitankových minových polích.

Pro upřesnění funkce odtarasovacích prostředků, uvedu zde jejich stručnou charakteristiku.

MOV je mechanický odminovač výbušný. Vytváří kolejový průchod před pásy tanku dvěma hydraulicky ovládanými rydlí, kterými miny vyrývá a odstraňuje v ně kolejových pásů.

VO je výbušný odminovač. Je to dvoukolový přívěs na tank s táhlými náložemi plastické trhaviny, který razí v součinnosti s MOV průchod v celé šířce.

Trall je mechanický odminovač. Razí kolejový průchod před pásy tanku dvěma bubny složenými z ocelových disků. Tlakem přivádí miny k výbuchu.

ROD-200 je raketový odminovač. Razí průchod v délce asi 100 m o šířce 3,7—4,3 m. Sestává z 15 táhlých náloží z plastické trhaviny vystřelované jednou raketou.

Všechny tyto ražené průchody musí ženijní doprovodné skupiny prověřit na možnost přítomnosti nevybuchlých min a zřetelně označit vytyčovacími prostředky.

Rychlé zřizování průchodů ve výbušných zátarasech zůstává i nadále jedním z nejdůležitějších úkolů zabezpečení pohybu v útočném boji.

2. Zabezpečení pohybu a manévru vojsk úpravou a údržbou komunikační sítě

Vycházíme-li ze současných názorů a zásad vedení útočného boje, z terénních podmínek prostoru možné bojové činnosti a předpokládaného zatarasování nepřítele, vidíme, že zabezpečení pohybu vojsk komunikacemi je jedním z hlavních úkolů ženijního zabezpečení soudobých vysoce motorizovaných armád.

Rozbor a ženijní vyhodnocení terénu v zájmovém prostoru z hlediska jeho průchodnosti jen potvrzuje složitost tohoto úkolu, přestože dostatečně rozvětvená komunikační síť a dobré kvality dává předpoklady pro jeho úspěšné řešení.

Těžiště plnění tohoto úkolu bude spočívat především v údržbě a úpravě komunikací, ve stavbě mostů při zajišťování objížděk zničených a zatarasovaných prostorů, horských a zalesněných masívů a zaplavených území.

Na základě bojového a operačního uskupení, taktické situace a materiálně technických podmínek bude potřeba zabezpečení pohybu komunikacemi na jednotlivých stupních takto:

— na stupni prapor, pluk	— 1 osa postupu,
— na stupni divize	— 1–2 komunikace,
— na stupni armáda	
• pro každou nově zasazovanou divizi	— 2–3 komunikace,
• pro tylové přesuny	— 1–2 základní automobilové silnice,
	— 1–2 pomocné automobilové silnice.

Z tohoto rozsahu ženijní vojsko odpovídá za úpravu komunikací pro přesun a upravuje je do stupně divize v plném rozsahu, na stupni armáda odpovídá za zabezpečení operačních přesunů. Těžiště úpravy komunikací bude spočívat ve skupinách pro úpravu praporek cesty a odřadů zabezpečení pohybu pluků a divizí.

V závislosti na úkolech útvarů a svazků vyplývá i jejich místo v bojové sestavě:

— prostor činnosti komunikační skupiny pro úpravu praporek cesty ve vzdálenosti 800–1 200 m,	
— prostor činnosti OZP pluku	3–6 km,
— prostor činnosti OZP divize	10–15 km.

OZP divize vytváříme ze ženijní komunikační roty žpr divize, zesílené ženijní technikou pro zemní práce. Tato rota je organicky členěna tak, že může v případě potřeby vyčlenit dva OZP stejného složení.

Na stupni armáda nemůžeme při úpravě komunikací působit po celé délce armádních cest. Činnost vyčleněných ženijních útvarů armády proto soustřeďujeme jen na prostory na komunikacích, které svým přirozeným charakterem nebo možnými následky nepřátelské činnosti nezabezpečují plynulý a rychlý přesun vojsk a jsou pro hladký průběh přesunů druhých sledů a záloh nejnebezpečnější. Budou to zpravidla přechody přes členitý terén, horská pásma, zalesněné a neschůdné úseky, větší vodní překážky a zničené prostory.

Rozsah a hloubka zón takto upravovaných (udržovaných) komunikací nebude vždy stejná. Vychází jednak z terénu, jeho ženijní technického vyhodnocení a předpokládaných opatření protivníka na nich. V neposlední řadě pak ze sil a prostředků, které můžeme pro tento úkol vyčlenit.

V podmínkách středoevropského válčiště můžeme předpokládat, že jedna

komunikační zóna může mít maximální rozměry 50×40 km a budou se v ní udržovat 3—4 komunikace.

Rychlost úpravy komunikací musí být totožná s rychlostí útočného boje v taktickém rámci. Na taktickém stupni by měla dosahovat 2—3 km/h i více. Na operačním stupni vyniká ještě více požadavek rychlosti při úpravě komunikací proto, že je nutné zabezpečovat operační přesuny, rychlostí 15—40 km/h, podle členitosti terénu a stavu komunikací.

Toto vyžaduje řešit úpravu cest zonálním způsobem útvarů, které vysíláme do prostoru zón s předstihem.

U armády zpravidla mohou být 1—2 zóny. Z armádní žb můžeme vyčleňovat pro tento úkol ženijní prapor zesílený technikou tak, aby na každé komunikaci v zóně pracovala zesílená ženijní rota (1 DOK, 1 rypadlo, 2 řetězové pily, 500 kg trhaviny, materiál pro průzkum a vytyčování cest.) Někdy přidělíme dočasně i prapor ženijních strojů od frontu.

Přesuny mimo zóny si zabezpečují přesunující se útvary a svazky vlastními prostředky.

3. Překonávání vodních toků

Vodní toky jakožto přirozené terénní překážky neztratily dosud svůj podstatný vliv zvláště na vedení útočné bojové činnosti, třebaže je v soudobých armádách značná nasycenost moderní přepravní techniky. Hustota a náročnost překonávání vodní sítě na středoevropském válčišti umožňuje vést obranu i slabšími silami a zpomalovat útočné tempo protivníka. Vodní toky rovněž omezují manévrové možnosti, mohou vést k odtržení jednotlivých sledů a vytvářet tak výhodné podmínky ke zdržení vojsk, jejich koncentraci a ničení zbraněmi hromadného ničení.

Úspěch násilného přechodu bude záviset na:

- vedení stálého průzkumu protivníka, vodní překážky a přístupových cest,
- výběru vhodných úseků přepravišť, které umožňují přístup k samotné překážce, rychlé přesuny a manévry vojsk,
- včasné plánování a vydání rozkazů útvarům pro násilný přechod vodního toku,
- umlčení palebných prostředků protivníka na řece a jejich přístupech,
- zachycení přepravišť nebo vhodných míst pro jejich zřízení,
- odminování řeky a přilehlého terénu,
- včasné přísunu přepravních prostředků a jejich vhodném manévru,
- vycvičenosti ženijních jednotek,
- dovedném manévru přepravními prostředky z jednoho přepraviště na druhé,
- překvapivém průběhu násilného přechodu s jeho všestranným bojovým zabezpečením,
- vytvoření optimální zálohy přepravních prostředků a jejím dovedném využití na směru úspěšné bojové činnosti.

V závislosti na bojové situaci rozlišujeme násilný přechod vodního toku **z chodu** nebo **s plánovitou přípravou**. Za základní druh násilného přechodu považují násilný přechod z chodu, který zabezpečuje překvapení a nepřetržitou bojovou činnost bez snížení tempa postupu. Násilný přechod s plánovitou přípravou probíhá v podmínkách, kdy protivník má vybudovanou obranu na vodní překážce nebo při přechodu našich vojsk do útočné činnosti po předcházející dočasné obraně. Rovněž byl-li násilný přechod z chodu neúspěšný.

Násilný přechod vedeme na široké frontě, ve vysokém tempu a bez většího soustřeďování vojsk i techniky.

V úseku násilného přechodu pluku můžeme zřídit:

- 2—3 plavidlová přepraviště (na prapor 1. sledu jedno),
- 2—3 přívozová přepraviště,
- 2—3 přepraviště pro hluboké brodění tanků (z toho jedno může být pro brodění tanků pod vodou).

V pásmu násilného přechodu msd (td) kromě praporních a plukovních přepravišť zřizujeme 1—2 mostové přepraviště. Jejich počet závisí na šířce řeky a počtech přepravních prostředků, které máme k dispozici.

Pásmo přepravy svazku může dosahovat šířky 20 i více km. Úsek přepravy pluku do 10 km i více.

Druh, množství a rozmístění zřizovaných přepravišť volíme optimálně vzhledem k bojové sestavě, síle odporů protivníka, vhodným přístupům k řece, charakteru břehů a samotné řeky, množství a jakosti komunikací, síle ženijních jednotek a počtu přepravních prostředků, které jsou k dispozici.

Doba násilného přechodu je limitována časem a nesmí zpomalovat tempo postupu bojové sestavy. Pluky by měly dokončit násilný přechod řeky za 1,5—2 hodiny a svazky za 5—6 hodin.

Pro organizovaný přístup vojsk k řece a na jednotlivá přepraviště v přepravním úseku upravujeme a vytyčujeme cesty, východiště k přepravě a regulační čáry.

Východiště k přepravě určujeme ve vzdálenosti 5—6 km od řeky. Výchozí prostory pro jednotky a útvary druhého sledu nebo zálohy volíme ve vzdálenosti 20—25 km pro pluk a 8—10 km pro prapor.

Tanky pro brodění pod vodou připravíme předem na přístupech k řece a konečnou úpravu dokončí osádka ve vzdálenosti 3—6 km od břehu.

Závěrem se ještě chci zmínit o tom, že s ohledem na množství vodních překážek je nutné uvolňovat soupravy normovaného materiálu pro manévry na další vodní překážky. Omezené počty mostových souprav, potřeba jejich několikanásobného rozebrání a ponechání některých vestavěných pro potřeby vyššího stupně velení vyžaduje řešit nahrazování mostů na plovoucích podporách nízkovodními dřevěnými mosty z místního materiálu. Cílem a smyslem nahrazování je uvolnit co nejdříve normované soupravy z provozu a převést přepravu na mosty nízkovodní. Uvolněné mostové soupravy pak opět začleňujeme do bojové sestavy a jsou připraveny k dalšímu použití.

Tento způsob nahrazování uvažujeme až od stupně armády výše.

Závěr

Závěrem pokládám za účelné zdůraznit náročnost a složitost úkolů zabezpečení rychlého tempa útočného boje. Na plnění úkolů bude mít podstatný vliv i charakter bojové činnosti protivníka, zvláště z hlediska jeho možností zatárasování a ničení.

Současná organizační struktura ženijního vojska zabezpečuje plnění úkolů ženijního zabezpečení na všech stupních organickými prostředky, bez většího posilování z vyššího stupně velení. Tímto je snížen manévr ženijními silami na minimum a proběhne jen ve zcela výjimečných případech.

Při zámyslu a použití ženijních sil a prostředků bereme v úvahu zabezpečování tempa postupu jak při bojové činnosti bez AZ, tak i s AZ. Toho dosáhneme vhodným rozdělením a uskupením ženijních sil.

Riadenie výživy vojsk v poľných podmienkach

Pravidelné stravovanie a hodnotná výživa bude v budúcej možnej vojne jedným z rozhodujúcich faktorov udržania bojaskopnosti vojsk, zvlášť za použitia zbraní hromadného ničenia, vytvorením širokých priestorov zamorenia (čo prakticky vylučuje na stupni útvaru a zväzku možnosť využitia miestnych zdrojov potravín). Keď k tomu pripočítame ešte široké zamorené pásma v hlbokom tyle, zložitost dopravy a ochrany tak citlivého materiálu ako sú potraviny, prideme k záveru, že riešenie otázky riadenia výživy vojsk v poli je jednou zo základných a limitujúcich podmienok vedenia boja a operácie.

Výnimočnosť a zložitost proviantnej služby vychádza zo skutočnosti, že okrem zásobovacej činnosti (čo je povinnosťou i iných materiálových zložiek armády) má táto služba za úlohu priamo v bojových podmienkach i prípravu teplej stravy (čo je výrobnou činnosťou) a to denne, bez ohľadu na druh bojovej činnosti, zložitost situácie, spôsob a dobu vedenia boja a operácie, povetnostné a terénne podmienky, ako i druh používaných bojových prostriedkov. Okrem toho služba musí zabezpečiť i poľnú potravinársku veľkovýrobu, svojou hmotnosťou veľkého množstva chleba a mäsa priamo v poli.

Len tieto základné skutočnosti vyžadujú od orgánov proviantnej služby pri plánovaní, vlastnom riadení výživy a jej realizácii, vysoké nároky na odborné znalosti a často i mimoriadne pracovné a

organizačné úsilie nielen odborných, ale i tylových a veliteľských orgánov.

Skôr než sa vyjadrím k riadeniu výživy z hľadiska jej plánovania a racionalizácie, považujem za potrebné uviesť, čo pod zúženým pojmom racionálna výživa v poľných podmienkach rozumieme. Zmyslom racionálnej výživy v poli je dosiahnutie vhodného zloženia potravín v strave, ktoré by optimálnym spôsobom uhradzovali svojou kalorickou a nutričnou hodnotou fyziologické (výživové) požiadavky stravovania vojsk. Tieto požiadavky musia byť pritom v súlade so senzoričnými vlastnosťami pripravených pokrmov, odpovedať chutným návykom stravovaných (obľúbenosť či neobľúbenosť jedál) a zabezpečovať maximálnu efektívnosť vo využití dostupného sortimentu potravín.

Racionálna výživa vojsk v poľných podmienkach musí však vychádzať z možnosti a úrovne racionalizácie výživy v celej našej socialistickej spoločnosti.

V posledných päťročniciach môžeme sledovať cieľavedomú tendenciu racionalizovať výživu obyvateľstva ČSSR, čo v podstate znamená uplatniť najnovšie vedecké poznatky vo výživovej politike štátu a v širokej praxi potom zabezpečenie hodnotného a zdravého stravovania ľudu. Z aktuálnych politických dokumentov tomuto nasvedčuje Rezolúcia XIV. zjazdu KSČ, zvlášť Smernica XIV. zjazdu KSČ k platiemu päťročnému plánu rozvoja národného hospodárstva, spolu s uzneseniami ÚV KSČ

z 19. 2. 1972 o ďalšom rozvoji ekonomiky a zo 14. 4. 1972 o ďalšom rozvoji poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu.

V týchto dokumentoch je zdôraznená potreba zosilnenia vplyvu socialistickej ideológie vo všetkých oblastiach života spoločnosti, nutnosť dynamického a proporcionálneho rozvoja nášho hospodárstva pri plnom využití vedeckotechnického pokroku, s cieľom dosiahnuť ďalšieho rastu hmotnej a kultúrnej úrovne ľudu, pri súčasnom rozvoji socialistickeho spôsobu života. Rozvoj poľnohospodárskej výroby je pri tom považovaný za nevyhnutnú podmienku proporcionálneho a efektívneho rozvoja národného hospodárstva a jeho hlavnou úlohou je zabezpečiť prírastok potreby potravín a to hlavných druhov z vlastnej výroby, pri súčasnom zlepšovaní kvality, nutričnej hodnoty a balenia potravín.

Z toho vyplýva, že uspokojovanie potrieb obyvateľstva predstavuje jednu z hlavných politických, ekonomických a i výchovných úloh spoločnosti. V uspokojovaní komplexu materiálnych potrieb obyvateľstva pripadá významná úloha uspokojovaniu jeho výživových potrieb, pričom racionálna výživa predpokladá vyváženú spotrebu celého potravinárskeho sortimentu potravín, respektíve vyváženú spotrebu živín.

Racionálna výživa je preto dôležitým predpokladom zabezpečenia zdravia, reprodukcie pracovnej sily, s priamym vplyvom na rozvoj socialistickej osobnosti jednotlivca. Dôsledné poznanie výživových vlastností a tým i užitočnej hodnoty potravín na strane druhej, predstavuje poznanie základných nástrojov vedecky zdôvodnenej výživovej politiky v socialistickej spoločnosti. Pri jej realizácii ide v podstate o neustále sa prehlbujúci a zdokonaľujúci sa proces racionalizácie výživy obyvateľstva, uskutočňovaný za jeho objektívnej a uveďomejšej súčinnosti v oblasti spotreby a čiastočne i v oblasti výroby potravín.

Podľa získaných poznatkov môžeme konštatovať, že celkový proces racionalizácie výživy obyvateľstva je veľmi zložitým a náročným problémom už v podmienkach mierového spôsobu života. Obtiažnosť tohto procesu sa však mnohokrát znásobí v podmienkach prípadnej vojny, čo sa prejaví hlavne v tom, že obyvateľstvo bude navyknuté na určitú postupne sa rozvíjajúcu racionalizáciu výživy, ktorá v podmienkach vojny sa dostane do rozporu s realizačnými možnosťami, ktoré nemusia byť vyvolané len nedostatkom objemu potravín, ale zvlášť ich kvalitou a spôsobom použitia.

V oblasti vedy o výžive a vedy o potravinách sa nashromažďilo pre uskutočnenie racionálnej výživy v katastrofických podmienkach mnoho poznatkov o nutričnom stave a potrebách obyvateľstva a v zásade i o cestách vyrovnania prípadných disbalancií. Taktiež poľnohospodárske a potravinárske vedy disponujú mnohými poznatkami o spôsoboch prvovýroby a spracovania vlastných potravín v týchto podmienkach.

Z pohľadu potrieb armády môžeme povedať, že racionalizácia výživy a jej riadenie v zložitých poľných podmienkach sa postupne formuluje ako interdisciplinárna oblasť, v ktorej musí spolupracovať vedľa vojenských odborníkov i rad odborníkov pôvodne klasických vedných disciplín a že táto spolupráca podnecuje mnohé nové prístupy k účelovej syntéze rozsiahlych a rôznorodých faktorov v prospech ľudského činiteľa, čo sa postupne stáva náplňou funkcie proviantnej služby — ako nástroja vojenskej nutričnej ekonomiky.

Vychádzajúc z týchto poznatkov a zo stupňa súčasného poznania danej problematiky, zisťujeme, že pokiaľ ide o podmienky racionálnej výživy v poli, budeme pod týmto (zúženým) pojmom rozumieť predovšetkým naplnenie kalorických a nutričných hodnôt výživy, ktoré sú v podstate jej jadrom.

Aby sme mohli tieto požiadavky v zložitom vojnovom období realizovať, musíme mať už v mieri vypracované zásady riadenia výživy, ktoré sa však pod vplyvom rozvoja spoločnosti i ozbrojených síl sústavne zdokonaľujú a prehlbujú.

Medzi základné faktory riadenia racionálnej výživy v poli, ktoré sú pripravené už v mieri, patria:

- rozpracované, stanovené a doporučené výživové normy a normy stravných dávok potravín a prídavkov, ktoré vo svojom súhrne zabezpečujú pokrytie základných kalorických a nutričných potrieb výživy,

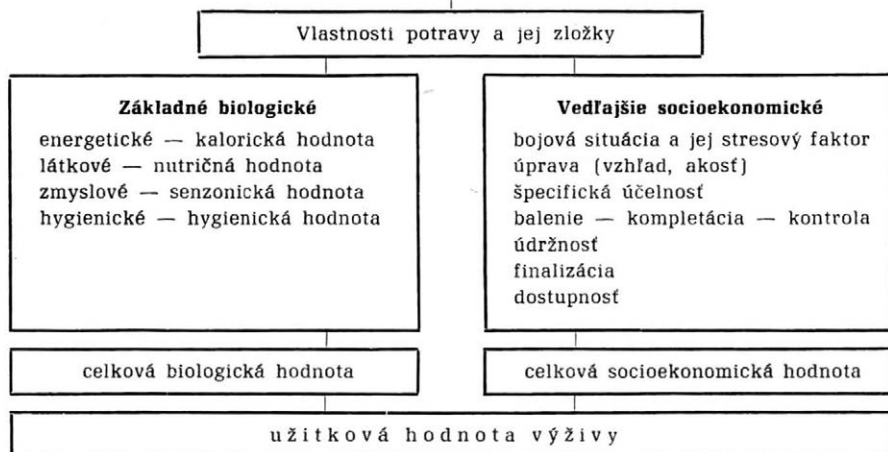
- správne rozloženie a udržiavanie kvalitných zásob proviantu na jednotlivých organizačných stupňoch,

- perspektívne zaistenie dodávok proviantu (v príslušnom množstve, sortimente, mieste a čase) z výrobných závodov národného hospodárstva, podľa spracovaných plánov,

- zabezpečenie pravidelného prísunu proviantu v zodpovedajúcom množstve a sortimente, i v zodpovedajúcej nutričnej i kalorickej hodnote,

- odborná preškolenosť a precvičenosť pracovníkov proviantnej služby v uplatňovaní správnych zásad výživy vojsk v poľných podmienkach,

POTREBA VÝŽIVY

Obr. 1

— zabezpečenie perspektívneho rozvoja nových progresívnych prvkov poľnej proviantnej techniky, vyvinutie a zavedenie vhodných obalových materiálov, ktoré zabezpečia ochranu materiálu proti ZHN, i pred poveternostnými vplyvmi a taktiež s cieľom predlžovania doby skladovateľnosti proviantu, zjednodušenia manipulačných procesov s využitím vhodných paletizačných a kontejnerizačných prostriedkov,

— v poslednej dobe jedným z vážnych opatrení je rozpracovanie zásad plánovania výživy a zabezpečenia potrebného množstva a sortimentu zásob v príslušných plánoch z hľadiska skutočných potrieb pre stravovanie vojsk v poli **matematickými metodami**, využitím najmodernejšej výpočtovej techniky.

Tieto predpoklady vytvárajú už v mieri podmienky pre pripravenosť proviantnej služby na splnenie jej poslania v poli, t. j. zaistenie plynulého a hodnotného stravovania vojsk pri dodržiavaní základných racionalizačných zásad výživy.

Zložitost vedenia vojny však bude vytvárať i také podmienky, kedy z hľadiska bojovej činnosti, narušenia prísunu, alebo vyradenia zásob, respektíve prostriedkov poľnej proviantnej techniky, si vynútiť také riešenia, kedy budeme vojská zabezpečovať prednostne len po stránke kvantitatívnej, t. j. pokrytím kalorických potrieb výživy, avšak hneď v ďalšom — v dobe doplnenia zásob, operačných prestávok, vyvedením do druhého sledu, sú-

stredenie a pod. — musíme zabezpečiť i hladisko základu racionálnosti výživy, t. j. potrebnou úhradou nedostávajúcich sa nutričných hodnôt. Príklady z Veľkej vlasteneckej vojny nám ukazujú, že nutnosť dopĺňovania nutričných faktorov, hlavne vitamínu „C“ viedla i ku využívaniu vhodných a dostupných miestnych zdrojov — ako boli výťažky z ihličia stromov a pod.

V podmienkach vojny musíme počítať s tým, že budú a nakoniec i musia byť rešpektované základné požiadavky racionálnej výživy, minimálne z pohľadu starostlivosti o zdravie vojsk. I keď z hľadiska budúcej vojny pôjde vzhľadom k predpokladanej dobe jej trvania relatívne o krátke obdobie, musíme vidieť, že pôjde o zabezpečenie prevažne mladej generácie, kde nerešpektovanie aspoň základných výživových požiadaviek (faktorov) by malo následne neblahý vplyv.

Preto i v poľných podmienkach musí v rámci racionalizácie výživy platiť dodržiavanie týchto vzťahov — viz **obr. 1**.

Súčasná úroveň potravinárskeho priemyslu spolu s poznatiami v oblasti vedy o výžive už umožňujú, aby potraviny, ktoré v živinách alebo iných faktoroch nedosahujú doporučené hodnoty, boli chýbajúcimi zložkami **reštituované** (doplnené na pôvodnú normu), v prípade zvýšenej potreby niektorými z faktorov i **fortifikované** (obohacované napr. tukmi, vitamínmi „A“ a komplexom „B“, ovocné a zeleninové konzervy vitamínom „C“ a pod.).

V súčinnosti so zdravotnou službou bude treba v týchto zložitých podmienkach riešiť i možnosť dostatočnej **dotácie** medikamentálnych preparátov PER OS (formou tablietiek a pod.). V tomto zmysle pôjde hlavne o vitamínové krytie, ktoré je dosť kritickým miestom výživy i v mierovom stravovaní, zvlášť v zimnom období a o to náročnejšie bude v poli, kde sa priamo počíta s dopĺňovaním niektorými konzervovanými druhmi potravín (konzervovaná zelenina, sušené zemiaky), väčšieho počtu konzervovaných jedál, kde konzervujúcim technologickým procesom je množstvo vitamínových zložiek podstatne znížené.

Pri posudzovaní týchto požiadaviek počítame s tým, že pod vplyvom pôsobenia bojových prostriedkov, hlavne ZHN, bude narastať psychické zaťaženie vojsk a tým i väčšia náročnosť na dotácie vitamínových zložiek (zvlášť vitamínov skupiny „B“), čím proviantná služba stupňom racionalizácie výživy sa bude spolupodieľať na ovplyvňovaní nálad, myšlienok, citov — teda morálneho stavu vojsk, pri nesmiernej fyzickej ale hlavne psychickej záťaži.

I keď reštitúcia, fortifikácia ako i dotácia sú ekonomicky náročné, bez nich dosiahnutie optimálnej racionálnej výživy vojsk v poli je takmer nemožné, zvlášť v niektorých obdobiach vojny, alebo pri veľmi zložitých bojových a tylových situáciách.

Takéto situácie v poli musíme predvídať a musíme im už v období plánovania venovať zvláštnu pozornosť využitím doteraz menej známeho činiteľa — definovanej a kvantifikovanej **nutričnej hodnoty** potravín, pod ktorou rozumieme hodnotu danej potraviny s ohľadom na jej obsah živín, ich využiteľnosť s ohľadom na výživové potreby človeka. Nutričná hodnota potravín je teda hodnota danej potraviny s ohľadom na jej obsah využiteľných živín a výživovou potrebou človeka a formuluje sa obecným vzťahom:

$$NH \text{ v } \% = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{n}{c_i \cdot k_i} \cdot \frac{100}{d_i}$$

n = počet výživových faktorov,

c = koncentrácia,

k = koeficient využiteľnosti,

d = denná potreba príslušného výživového faktoru.

Riadenie a tým i plánovanie výživy bude vo vojnovom období realizované v podstate prísunom zásob potravín. Na najnižšom stupni — na hospodárskej výdajni (kde sa realizuje úsilie celej proviantnej služby), kde sa hromadne pripravuje teplá strava, môže dôjsť vlastne už len ku zmene predpokladaného pokrmu danou variabilitnosťou dodaného proviantu.

Ku zabezpečeniu opodstatneného stánoviska príslušného množstva zásob potravín a ich skladby na pokrytie stravej dávky podľa príslušných predom spracovaných plánov, využívame **matematického projektu**, ktorý svojou možnosťou variantného riešenia vytvára predpoklad i pri nedostatku niektorej potraviny, riešiť jej zámenou inou a to už s ohľadom a dokonca s prepokladom vytvárania určitých komplexov, ktoré svojím obsahom, obalom, možnosťou paletizácie a kontejnerizácie budú spĺňať požiadavku zaistenia základných prvkov racionálnej výživy v poľných podmienkach.

Záverom chcem povedať, že som chcel podať len stručnú informáciu o zložitostiach služby proviantného zabezpečenia v súdobej vojne spolu s naznačením niektorých oblastí riešenia danej problematiky, ktoré sú čím ďalej tým viac pre poľnú službu dominujúcimi. Ide o komplex celkom odlišných disciplín, ktoré však v interdisciplinárnej súvislosti sa snažia najst východisko — a to je zabezpečenie správnej výživy a pravidelného a nezávadného stravovania i za sťažených, kritických a katastrofických poľných podmienok.

Ku realizácii tejto náročnej úlohy plne napomáha naše socialistické zriadenie, ktoré svojim centrálnym plánovaním rozvoja národného hospodárstva, progresívnym vývojom celej našej spoločnosti vytvára podmienky k tomu, aby proviantná služba v rámci ČSLA sa aktívne spolupodieľala náplňou svojej činnosti na zvyšovaní obranyschopnosti našej zeme.

Boj s letouny nepřítele, které působí v malých výškách

Jedním z nejrozšířenějších taktických způsobů, kterých používalo letectvo agresorů při vedení bojové činnosti v soudobých lokálních válkách, jsou lety v malých výškách (podle norem amerického letectva 400–600 i méně metrů).

Letů v malých výškách používá letectvo ke zvýšení přesnosti bombardování a raketových úderů na pohyblivé a malé cíle na bojišti a v hloubce území státu, dále k podrobnému fotografickému snímání terénu a k vedení vizuálního průzkumu při nízké oblačnosti a snížené viditelnosti. Hlavně však letectvo používá letů v malých výškách k zabezpečení skrytého a bezpečného překonání silné protivzdušné obrany a k nenadálému přiletu útočících letounů k plánovaným objektům ničení, k prostorům vzdušného průzkumu nebo místům vysazení.

Americké letectvo získalo v bojových podmínkách první zkušenosti z letů v malých výškách ve válce v Koreji. Tehdy však tento taktický způsob boje nedosáhl podstatného rozšíření. Piloti řídili své letouny v malých výškách velmi bojácně a opatrně většinou s malou rychlostí a bez obtížnějších prvků pilotáže. Vzdušné síly americké armády a armády druhých států, které se zúčastnily války v Koreji, měly velké ztráty způsobené palbou malorážního protiletadlového dělostřelectva, protiletadlových kulometů a přehotných zbraní Korejské lidové armády. Proto po skončení války dospěli vojenští odborníci k závěru, že lety v malých výškách bez dalších opatření

ještě nezabezpečují bezztrátové plnění bojových úkolů.

Nejvíce bojových zkušeností z letů v malých výškách získalo letectvo agresivních států v posledních letech, zejména v průběhu vedení lokálních válek v jihovýchodní Asii a na Blízkém východě.

Charakteristickým rysem bylo to že, na rozdíl od války v Koreji, útočící letectvo při pronikání do vzdušného prostoru bránícího státu snažilo se spojit lety s jinými taktickými způsoby, které směřovaly k využití vlastností terénu a zejména slabých míst systému PVO a jeho prvků (radiolokačního pole zjišťování a navedení, uskupení stíhacího letectva, protiletadlových raketových a dělostřeleckých zbraní atd.). K těmto novým taktickým způsobům můžeme zařadit lety podél údolí, řek, kanálů a soutěsek, nálet od moře, používání protiradioaktivního, protistíhacího a protiletadlového manévru v zónách PVO, aktivní rušení radioelektronických prostředků nepřítele, bombardování s použitím složitějšího manévru, organizování dočasných taktických leteckých skupin k vedení klamné činnosti atd. Kombinovaných způsobů letu v malých výškách ve velkém rozsahu používaly v jihovýchodní Asii a na Blízkém východě zejména letouny Phantom a Skyhawk, které měly velkou manévrovost, příslušné palubní přístroje a odpovídající systém výzbroje.

V souvislosti s tím, že lety v malých

výškách ve spojitosti s dalšími taktickými způsoby podstatně zvyšují účinnost činnosti letectva při plnění bojových úkolů a chrání je před zbytečnými ztrátami; zahraniční vojenští odborníci jsou toho názoru, že pilotování letounu v malé výšce, zejména v přízemní (25–100 m), je velmi složitá a nebezpečná záležitost, která vyžaduje velkou houževnatost a zručnost, a proto takového způsobu mohou používat nejstatečnější a nelépe připravení letci.

To vyplývá z těchto důvodů:

1. Takové lety vyžadují psychologické zatížení leteckého personálu, protože se snížením výšky prudce narůstá možnost srážky letounu se zemí, vodními plochami a porostem.

2. Letci zejména při letech těsně nad zemí jsou vystaveni velkému fyzickému vypětí, protože turbulence vzduchu, charakteristická pro malé výšky, nepřetržitě a různým způsobem působí na zatížení letounu. To má za následek chvění (včetně přístrojové desky), což ve své podstatě zvyšuje únavu osádek, ztěžuje navigaci a řízení letounu. Sníží se stabilita letu a není vyloučena možnost vzniku režimu, který je blízký kritickému.

3. Let v malé výšce nad značně vlnitým terénem nutí letce neustále manévrovat jak v horizontální tak i vertikální rovině. To způsobuje další velké zatížení letců jak ve výšce, tak i ve směru; to má za následek prudké snížení rychlosti jejich reakce k použití palubních zbraní a splnění různých prvků pilotáže, které podle plánu letu nepředvídal.

4. Let v malé výšce ztěžuje málo zkušeným osádkám orientaci podle terénu a terénních předmětů, zjišťování cíle a určení bodu míření. Kromě toho se snižuje manévrovací možnost letounu a podle úda-

jů zajatých amerických letců, kteří byli sestřeleni nad Vietnamem, katapultování je velmi nebezpečné a velmi často i zbytečné.

5. V malé výšce značně stoupá spotřeba paliva a zmenšuje se vzdálenost bojové činnosti. To vyžaduje používat závažné barely; to samozřejmě v souvislosti s vnějším zavěšením pum a napalmu prudce zhoršuje aerodynamické vlastnosti letounů. Např. při letu ve výšce 100–300 m je spotřeba paliva letounu s turboreaktivním motorem přibližně třikrát větší než při letu v nejvýhodnější výšce.

6. Takové lety vyžadují složitý systém velení, používání různých typů retranslátorů, trvalého VKV a KV spojení; ve specifických podmínkách lokálních válek, zejména na vzdálených válčistiích, to není vždy možné zorganizovat.

V mnohých kapitalistických státech s úspěchem pokračuje příprava vojenských vzdušných sil a zejména osádek stíhacích, stíhacích bombardovacích a průzkumných letounů k bojové činnosti s využitím taktického způsobu letu v malých výškách.

Přípravy probíhají v těchto směrech

— vytvoření nových a modernizace dosavadních letounů k vedení bojové činnosti v malých výškách;

— rozpracování speciálního palubního vybavení, které by zabezpečovalo bezpečnost letu a účinnost bojového použití letectva v malých a přízemních výškách;

— zkonstruování výzbroje, která by zabezpečovala spolehlivé ničení cílů z malých výšek a současně bezpečnost útočícího letounu;

— příprava osádek všech druhů letectva a pozemních i vzdušných orgánů velení k bojové činnosti z malých výšek.

Protože vojenské vzdušné síly imperialistických států věnují tak velkou pozornost letům v malých výškách, jedním z nejdůležitějších kritérií účinnosti protivzdušné obrany v současných lokálních válkách je její schopnost vést boj s nízkoleťci cíli.

Zkušenosti ukazují, že organizace boje s nízkoleťci vzdušnými cíli je velmi složitou a pracnou záležitostí. Vyžaduje uskutečnění různých speciálních opatření operačního a taktického významu, zvláště přípravu vojsk a účinnou výzbroj.

V čem tkví složitost vedení úspěšného boje s cíli v malých výškách?

V současné době dosud neznáme vy-

čerpávající odpověď na otázku. Zkušenosti bojové činnosti vojsk PVO v soudobých lokálních válkách jsou ještě ve stadiu zevšeobecnování a hlubokého studia. Proto můžeme rozebrat jen obecné a hlavní zvláštnosti boje s nízkoleťci cíli a ukázat v nejobecnější podobě používané metody jeho organizace vzhledem ke specifickým podmínkám vzdálených válčisti.

Vytvoření podmínek pro spolehlivou ochranu vojsk a objektů před úderem nepřítelů z malých výšek je v první řadě závislé na organizaci systému zjišťování, která zabezpečí účinné využití aktivních prostředků PVO, tj. protiletadlových ra-

ketových vojsk, stíhacího letectva, protiletadlového dělostřelectva, rychlopalných protiletadlových kulometů a dalších zbraní. Řešení tohoto úkolu, v závislosti na řadě technických a taktických příčin, je do určité míry omezené.

Radiolokační průzkum nízkoletečích cílů se vyznačuje malou vzdáleností zjištění a krátkou dobou pohybu letounů v zóně viditelnosti radiolokátorů. To ztěžuje včas upozornit aktivní prostředky FVO o zjištění nízkoletečích cílů a jejich rozpoznání. Odraz terénních předmětů na obrazovkách radiolokátorů má rušivý vliv na bojovou činnost obsluhy a především podstatně zkracuje obsah vydávaných informací. Nedostatečná přesnost určení výšky letu letounů nepřítelů a stíhacích letounů PVO ztěžuje určování cílů, navedení a napadení. Jsou možné i ztráty cíle v nesledovaných prostorech mezi zónami činnosti radiolokačních stanic.

Všechny tyto potíže v činnosti radiolokačního průzkumu se zvětšují mnohokrát v těch případech, kdy vzdušný nepřítel začíná ve velkém rozsahu používat umělého rušení různého druhu a kdy letouny působí s minimálním výsledkem odraženého povrchu (taktické stíhací letouny, bitevní letouny letadlových lodí, bezpilotní průzkumné letouny aj.).

Způsoby řešení včasného zjišťování nízkoletečích cílů, uvědomění vojsk PVO o jejich letu a zabezpečení bojové činnosti aktivních prostředků jsou různé. I když realizace každého z nich má poměrně malý výsledek, jejich souhrnné využití umožňuje bojovat s nízkoletečíchmi vzdušnými cíli s lepším výsledkem.

Vzhledem k tomu, že vzdušný nepřítel má poměrně značnou volnost ve volbě směru, doby a taktiky působení v malých výškách, je nutné včas vytvořit radiolokační pole v malé výšce na celém nebo na většině území státu. Tento požadavek, vzhledem k nedostatku sil a prostředků, nepodařilo se dosud v celém rozsahu ani jednou splnit. Vhodnější je jít metodou řešení tohoto úkolu: na základě zhodnocení důležitosti a zranitelnosti hlavních prvků válečného a ekonomického potenciálu státu a nejpravděpodobnějších směrů činnosti nízkoletečích cílů vytvářet nejdříve jen kostru radiolokačního pole v malé výšce, která by v dalším mohla být základem k rozvíjení doplňujících radiolokačních prostředků.

Velmi dobře se osvědčilo používat speciální radiolokátory pro malé výšky se zvýšenými charakteristikami zjišťování a sledování vzdušných cílů v malých

výškách, včetně podmínek rušení. Významných výsledků se dosahuje uskutečněním celé řady operačně taktických opatření, jako maximální vysunutí první čáry radiolokačního zjišťování ve směru k nepříteli, rozvíjení radiolokačních stanic v postaveních, která co nejvíce vylučují hluché prostory, zřizování anténních systémů radiolokačních stanic na nejvyšších místech a vyvýšeninách. Velký význam v systému radiolokačního průzkumu má využití prostředků zjišťování a navedení protiletadlových raketových vojsk, protiletadlového dělostřelectva, stíhacího letectva a organizace přesného vzájemného informování mezi sousedními jednotkami a útvarů PVO o zjištěných nízkoletečích cílech.

Podstatným doplňkem systému radiolokačního průzkumu jsou stanoviště vizuálního pozorování, která jsou vybavena spojovacími prostředky a signalizací. Jsou rozmístována na předním okraji, na pobřeží, podél údolí, na vyvýšeninách a v mezerách mezi zónami zjišťování radiolokačních stanic. Vizuální stanoviště mají význam zejména při uvědomování aktivních prostředků PVO prvního sledu. Z vyvýšenin, za podmínek dobré viditelnosti a s využitím optických přístrojů, mohou zjišťovat nízkoletečích cíle ve vzdálenosti do 30–35 km a bez použití optických přístrojů do 8–10 km. V rovinném terénu SAR vizuální stanoviště s pomocí optických přístrojů zjišťovaly nízkoletečích cíle do vzdálenosti 8–12 km. Důležité údaje o pravděpodobných záměrech vzdušného nepřítelů a o směrech letu nízkoletečích cílů můžeme získat s využitím prostředků rádiového průzkumu.

Zvyšování účinnosti práce radioaktivních prostředků významně napomáhá jejich technický stav, tj. přesné vyladění, spolehlivá činnost všech systémů a dosažení maximálního výkonu předávacích zařízení, nejvyšší citlivosti přijímačů a spolehlivosti protirušící aparatury během údržby techniky.

V perspektivě by mohlo dojít k širokému používání mobilní radiolokační stanice s menší vahou, velikostí a spotřebou energie, odolné proti rušení, schopné rychleji určovat všechny koordináty a na větší vzdálenost zjišťovat nízkoletečích cíle.

K vedení radiolokačního průzkumu v malých výškách je možné využívat i vrtulníky. Takové vrtulníky, vybavené radiolokátory kruhové činnosti, by se mohly využívat k rychlému vytváření nového radiolokačního pole v malé výšce,

k jeho zdokonalování na zvláště nebezpečných směrech a v těžkodostupných prostorech a k jeho obnovení v narušených úsecích. Jako pohyblivé prostředky varování by mohly být používány zejména v pohraničním nebo přímořském pro-

storu citlivé automatické nebo poloautomatické přijímače, které by zjišťovaly letouny nepřítelů na základě práce jejich palubních navigačních rádiových a radioelektronických prostředků, tepelného záření nebo zvření vzduchu.

— * —

Ke zvláštnostem patří i způsoby použití aktivních prostředků PVO, zejména protiletadlového raketového vojska a stíhacího letectva. Složení, uskupení, struktura a velení aktivních prostředků, i charakter bojového použití mají své zvláštnosti, i když jejich základem jsou takové obecné principy jako je např. soustředění úsilí na hlavních směrech činnosti letectva nepřítelů k plnění hlavních úkolů, vysoká bojová pohotovost, odolnost bojových sestav, široký manévr a dokonalá součinnost. Na bojovou činnost aktivních prostředků PVO mají vliv i zvláštnosti boje s nízkoletícími cíli.

Pozemní aktivní prostředky PVO, tj. protiletadlové raketové vojsko a protiletadlové dělostřelectvo, mají ztížený úkol vyhledávání a sledování cílů vzhledem k velkým úhlovým změnám nízkoletících cílů v zónách činnosti těchto prostředků.

Krátká doba pobytu letounu v zónách palby protiletadlových raketových a protiletadlových dělostřeleckých jednotek ne vždy zabezpečuje vystřelení potřebného množství raket a nábojů ke spolehlivému zničení cíle. Projevuje se částečné snížení přesnosti sledování cíle a raket a ve spojitosti s tím narůstá pravděpodobnost zničení rakety při nárazu na povrch terénu nebo při předčasné činnosti rádiového zapalovače, který se vznítí na signál od terénních předmětů místo od odraženého cíle.

Pomineme-li tyto záporné činitele, protiletadlové rakety pevně zaujímají hlavní místo mezi aktivními prostředky boje se vzdušným nepřítelem, které letí v malých výškách. Ukázalo se, že je možné podstatně snížit záporné vlivy malých výšek na bojovou účinnost protiletadlového raketového vojska.

— správnou volbou palebných postav,

— k průzkumu nízkoletících cílů používat naváděcí radiolokátory protiletadlových raket,

— zdokonalením systému uvědomování, velení a spojení.

Dobrých výsledků při zvyšování bojových možností protiletadlového raketového vojska v boji s nízkoletícími cíli bylo

dosaženo několikaletými zlepšeními na doškových zbraních, rozpracováním účinného uskupení sil a prostředků, organizací racionálního systému palby a součinnosti různých protiletadlových prostředků zdokonalením metod, rozmištním a účlením do sledů pohotovostních prostředků v zóně taktického překvapení, zrychleným vybavením odpovídající technikou a rychlým dosažením bojové pohotovosti obsluhy k zahájení a vedení války.

Protiletadlové rakety ve zmíněných válkách s jistotou ničily cíle v malých výškách, a to nejen na přímé dráze letu, ale také v průběhu různých složitéjších manévru nepřátelských letounů.

Použití protiletadlového dělostřelectva v součinnosti s jinými aktivními prostředky PVO je velmi účinné. Osvědčila se automatická protiletadlová děla, která mají vysoké bojové vlastnosti a jsou schopna působit v jakékoli denní době a za každého počasí. Pro malý „mrtvý prostor“ krátkou dobu reagování jsou tyto prostředky zejména výhodné k použití proti letounům a vrtulníkům a rovněž proti různým druhům bezpilotních průzkumných letounů, které letí v malých výškách.

Jednotky automatického protiletadlového dělostřelectva jsou značně mobilní, spolehlivé, odolné a dobře se v terénu maskují. Hromadné použití automatických protiletadlových zbraní omezuje lety nepřítelů v malých a přízemních výškách a nutí letouny zvětšovat výšky jejich činnosti do středních výšek, tj. do takové výšky, ve které jsou nejúčinnější všechny ostatní aktivní prostředky PVO. Ve zvyšování účinku boje se vzdušným nepřítelem, který letí v malých výškách, nejsou zdaleka vyčerpány ještě všechny možnosti rychlopalných protiletadlových kulometů.

V perspektivě se mohou široce používat v boji s nízkoletícími cíli mobilní protiletadlové raketové zbraně blízkého dosahu včetně individuálních prostředků, které budou odolné proti různým druhům rušení, s využitím samonaváděcích hlavice, které budou pracovat na základě optického, tepelného a dalších druhů vlnění. V říjnu roku 1973 v průběhu bojové

činnosti na Blízkém východě byly tyto protiletadlové rakety velmi účinným prostředkem v boji proti izraelským bojovým a dopravním vrtulníkům.

Stále dokonalejším prostředkem boje s nízkoleťci cíli v lokálních válkách je stíhací letectvo. Tomu napomáhá vybavení sčudobého stíhacího letectva různorodou výzbrojí, zejména raketami typu „vzduch-vzduch“, radioelektronickými zařízeními odolnými proti rušení, která snižují vliv povrchu země na zaměřovače přepadových letounů.

Vedení boje stíhacího letectva s nízkoleťci cíli nepříteli je pokládáno za jeden z nejsložitějších druhů bojové činnosti vojsk PVO. Důvod spočívá v tom, že cíle, které letí v malé výšce, jsou zjišťovány systémem radiolokačního průzkumu na malých vzdálenostech a čas potřebný k navedení, zjištění, útoku a vedení palby nebo odpálení raket je velmi omezený. Bude-li první napadení neúspěšné, není vyloučeno, že na další již nebude čas. V malé výšce se snižuje manévrovací schopnost stíhacích letounů, vznikají určitá omezení v rychlosti jejich letu a značně se snižuje pilotáž. Narůstá nebezpečí, že dojde ke srážce letounu se zemí. Zkracuje se akční rádius vzhledem ke zvýšené spotřebě paliva. Se snížením výšky letu přepadových stíhacích letounů podstatně se zkracuje délka dvoustranného spojení letounu se zemí. Malá výška omezuje i používání některých typů raket „vzduch-vzduch“. Činitele, které mají spojitost s blízkostí země, mají analogický vliv jak na lety útočícího letectva, tak i na bojovou činnost přepadových stíhacích letounů.

Nemalý vliv na účinnost stíhacího letectva mají dále složité meteorologické podmínky, noc i stupeň viditelnosti přízemní vrstvy atmosféry toho prostoru, ve kterém je nutné ničit nízkoleťci cíle.

Podle zkušenosti z bojů stíhacího letectva s nízkoleťci cíli mohou být tato omezení do jisté míry vyloučena, např. uskutečněním některých organizačních a taktických opatření pružnou taktikou a vysokou úrovní vycvičenosti osádek a obsluh, míst velení a navedení. Velký význam přitom má vytvoření účelného uskupení stíhacího letectva, systému jeho velení a navedení, přesná organizace bojové pohotovosti na letišti a prostorech stíhání ve vzduchu, využívání části stíhacích letounů k samostatné činnosti k vyhledávání nízkoleťcích cílů, udržování těsné součinnosti stíhacího letectva s jinými prostředky PVO.

Prudce se zvětšuje množství vzdušných bojů ve výškách 200–500 m; ty kladou vysoké požadavky na přípravu letců, míst velení a navedení. Důležitou úlohu má včasné rozdělení a určení cílů, dovedné vytvoření bojové sestavy skupin stíhacího letectva, udržování trvalé palebné a taktické součinnosti mezi dvojicemi a roji stíhacích letounů, nenadálá zteč s využitím různých druhů manévru, správné určení optimálního úhlu náletu k nízkoleťci cíli a odpovídajícího druhu střetnutí. K dosažení úspěchu ve skupinovém vzdušném boji má velký význam rychlé narůstání sil stíhacího letectva a přenesení úsilí z jednoho úseku vzdušného boje na druhý.

Letouny nepříteli, které letí v malých výškách, je účelné ničit hlavně za předním okrajem nebo v nejbližší hloubce obrany. Proto k přepadu nízkoleťcích cílů se používají nejrychlejší stíhací letouny, které jsou rozmístěny na předsunutých letištích. Nejlepším bojovým prostředkem k tomuto účelu v perspektivě budou stíhací letouny s vertikálním startem a přistáním, které budou mít vysokou manévrovost, rychlou stoupavost, kurs bez omezení a schopnost zvýšit rychlost letu těsně nad zemí do $M=1$. Dále tento stíhací letoun musí být schopen s malou rychlostí ($M=0,5$) dlouhou dobu vést vzdušný průzkum, boj způsobem „lovu“ a střežení.

Praxe lokálních válek ukazuje, že účinnost boje všech druhů vojsk PVO s nízkoleťci cíli v mnohém závisí na schopnosti útvarů a jednotek v co nejkratší době dosáhnout bojové pohotovosti. Nejmenší zkrácení času v tomto případě má prvořadý význam, protože každá získaná minuta dokonce i vteřina snižuje překvapivé napadení vzdušného nepříteli a zvyšuje možnosti vojsk PVO k odrazení náletu nízkoleťcích cílů a k zasažení mohutného odvetného úderu.

Mezi jedno z nejvýznamnějších opatření ke zvýšení bojové pohotovosti vojsk PVO k odrazení náletů nízkoleťcích cílů má udržování bojové techniky a výzbroje v trvale použitelném stavu. Podstatný význam má pravidelné plnění všech předepsaných prací v rámci údržby, včasná výměna opotřebovaných součástí, pravidelná kontrola materiální části z hlediska funkčního určení jednotlivých systémů a úplné pohotovosti k bojové činnosti.

S pohotovostí vojsk PVO k vedení boje s nízkoleťci cíli neoddělitelně souvisí zabezpečení odolnosti bojových sestav

PVO z malých výšek. Hlavní význam při jejím zvyšování má ženijní vybudování a maskování palebných postavení, míst velení, prostorů rozmístění radiolokačních stanic a spojovacích systémů. Důležitých stanic a spojovacích systémů. Důležitý význam má komplexní využívání aktivních prostředků PVO, které zabezpečuje nejen odrazení náletu nízkoletících cílů na chráněný objekt, ale také vlastní obranu bojových sestav před úderem. Odolnost stíhacího letectva na stálých a záložních letištích ve značné míře závisí na jeho rozptýlení a spolehlivé ochraně pozem-

ními prostředky PVO. Při nevýhodném poměru sil má velký význam příprava a uskutečnění včasného a rychlého manévru pozemními prostředky a stíhacím letectvem PVO s cílem vyvést je z pod nadálého úderu nepřítele.

K zabezpečení odolnosti PVO před úderem letectva je výhodné rozmístit v blízkosti postavení a letišť různou záložní techniku, jako např. antény, agregáty, záložní komplety raket, součásti paliva a munice, které mohou být v důsledku jejich zranitelnosti lehce zničeny leteckými údery.

Závěry

1. Boj se vzdušným nepřítelem, který působí v různých výškách, je v lokálních válkách obvykle spojen s ničením letounů, které působí ve středních a někdy ve velkých výškách. Úspěch boje v mnohém závisí na tom, jak zdařilý je rozdělení aktivních prostředků PVO na jednotlivé úkoly a jak odpovídá bojovému předurčení a možnostem zbraní. Velký význam přitom má dovednost předvídat možný průběh bojové činnosti, zámysl a pravděpodobné způsoby činnosti vzdušného nepřítele, stupeň nebezpečí jednotlivých směrů a zranitelnost objektů ochrany vzhledem k úderům nízkoletících cílů.

2. Úspěchu v boji s nízkoletícími cíli se dosahuje jen v tom případě, že systém protivzdušné obrany je budován na těsné součinnosti všech sil a prostředků PVO. Zvláštní význam má zpracování maximálně přesného jednoduchého co do zámyslu schématu vzájemné činnosti stíhacího letectva, jednotek protiletadlového raketového vojska a protiletadlového dělostřelectva. Nejlepší podmínky pro účinné využití stíhacích letounů a pozemních prostředků protivzdušné obrany vzniknou tehdy, budou-li jednotlivé druhy vojsk působit ve vlastní zóně. Malá hloubka území, na kterém je vedena lokální válka, těžký povrch terénu a nasycenost protiletadlových raketových a protiletadlových dělostřeleckých prostředků mohou do určité míry ztěžovat sladnost činnosti aktivních prostředků PVO. Do popředí vstupuje nejen jako hlavní, ale jako jediný možný způsob součinnosti mezi stíhacím, protiletadlovým raketovým vojskem a protiletadlovým dělostřelectvem vedení boje s nízkoletícími cíli v jedné zóně. Je to velmi složitá záležitost jak z hlediska organizace, tak i splnění úkolu. Předpokladem je, že v jednotlivých případech sladění činnosti stíhacích letou-

nů a pozemních prostředků PVO [zejména protiletadlových raket blízkého dosahu, malorážního protiletadlového dělostřelectva a protiletadlových kulometných zbraní] bude organizována nejjednoduššími metodami, včetně rozdělení cílů, pozorování a řízení boje na základě přímé viditelnosti. Tímto způsobem může být řešen i problém rozpoznávání vlastních letounů pozemními prostředky PVO, které v podmínkách malých výšek není jednoduchou záležitostí.

3. Charakteristickým rysem velení v bojové činnosti při odrazení náletů nízkoletících cílů je jeho široká decentralizace, zejména na taktickém stupni. Dynamika situace a činitel času podmiňují nutnost soustředovat funkci velet činnosti aktivních prostředků PVO v rukách velitelů útvarů a v řadě případů dokonce velitelů jednotek a jednotlivých osádek. V podmínkách, kdy není možné zabezpečit včasné uvědomění aktivních prostředků PVO, je nutná samostatná činnost nejen skupin a osádek přepadových stíhacích letounů, ale i jednotlivých útvarů a jednotek protiletadlového raketového vojska a protiletadlového dělostřelectva.

4. Odrazení náletů nízkoletících cílů probíhá v krajně složité dynamické situaci. Vzdušný nepřítel obvykle používá takového druhu boje, který by mohl být překvapivým pro vojska PVO a snaží se obránce překvapit. Nálety útočícího letectva nepřítele na chráněné objekty jsou často vedeny současně se silnými údery na postavení, letiště a místa velení. V těchto podmínkách mají rozhodující úlohu vysoké morálně bojové vlastnosti příslušníků vojsk PVO, mistrovské ovládání zbraní a techniky a sladění činnosti jednotek a útvarů.

Upraveno ze sovětského tisku

Boj s nepřátelskými taktickými prostředky jaderného napadení

Při vedení útočné činnosti bez použití jaderných zbraní můžeme ničit nepřátelské taktické prostředky jaderného napadení celou řadou způsobů, počínaje speciálními skupinami v taktické hloubce nepříteli, dále palbou dělostřelectva, úderem letectva, taktickými vzdušnými výsady, ale také předsunutými odřady útvarů a svazků prvního sledu.

Co dnes rozumíme pod pojmem taktické prostředky jaderného napadení?

Jsou to především odpalovací zařízení taktických raket HONEST JOHN a raket LANCE, které v současné době a v blízké budoucnosti zamění rakety HONEST JOHN v armádě USA i v Bundeswehru. Dále to jsou odpalovací zařízení francouzských raket PLUTON, které zamění rakety HONEST JOHN ve francouzské armádě, pak 203,2 mm H a 175 mm K a nakonec i 155 mm H M 109. Kromě toho mezi ně počítáme i protiletadlové rakety HAWK, které kromě svého hlavního úkolu vedení boje se vzdušnými prostředky mohou být použity i proti pozemním cílům.

Jsou to tedy převážně divizní a sbořové prostředky, které jsou v jejich organizaci začleněny, nebo které se jim přidělují jako posilové prostředky.

Boj s těmito prostředky a jejich ničení vedeme všude, kde byly zjištěny — tedy nejen v palebných postaveních, ale i na pochodu, za přemísťování a v prostorech soustředění.

Při plánování boje s těmito prostředky musí plánující štáby a velitelé brát

v úvahu, že tyto prostředky, ve snaze snížit následky případného napadení, se zadržují v palebných postaveních jen na nejnutnější dobu, že mezi prvky bojové sestavy mají značné vzdálenosti do šířky i do hloubky.

Palebná postavení jsou obvykle vzdálena od předního okraje tak daleko, aby nemohla být ničena palbou dělostřelectva prvosledových svazků a útvarů. Tak např. baterie (oddíl) taktických raket HONEST JOHN zaujímají palebné postavení 10–12 km, rakety LANCE do 25 km, PLUTON okolo 35 km, baterie 203,2 mm H 6–8 km, 175 mm K 8–10 km a 155 mm H M 109 4–6 km od předního okraje.

Baterie PLRS HAWK jsou v palebných postaveních, která tvoří několik sledů do hloubky; přitom první sled je asi 10 km od předního okraje vlastních vojsk.

Při organizaci a řízení palby dělostřelectva a úderů letectva konvenční municí počítáme jednotlivé prvky bojových sestav nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení jako samostatné cíle.

Jsou to:

- u raketových jednotek: odpalovací zařízení raket, rakety na přepravnících, místa velení, střelecké ústředny, řídicí radiolokační stanice, postavení prostředků technického zabezpečení;

- u dělostřelectva: palebná postavení čet nebo palebná stanoviště jednotlivých děl, místa velení (VS oddílů, baterií),

střelecké ústředny, sklady munice, pozorovatelny, stanoviště řídicích radiolokátorů.

Baterie PLRS HAWK považujeme za jednotlivý cíl, neboť se obvykle rozmísťují na ploše 2—7 ha.

Při vedení bojové činnosti konvenčními zbraněmi bude doba setrvání taktických prostředků jaderného napadení v palebných postaveních závislá na stupni nebezpečí použití jaderných zbraní. Baterie dělostřelectva při použití klasické munice se řídí zpravidla zásadami, platnými pro ostatní polní dělostřelectvo.

Prostory palebných postavení i ostatních prvků bojových sestav těchto prostředků se budou důkladně ženijně budovat a pečlivě maskovat.

Proto bude efektivnější ničit rakety i dělostřelecké taktické prostředky jaderného napadení na pochodu, za přesunu k přednímu okraji a také v době rozvíjení do bojových sestav, v podstatě tedy mimo úkryty.

Zjištění těchto prostředků při přesunech bude však velmi obtížné a nebude snadné. Prakticky bude možné jen při nepřetržitém průzkumu, při jejich vyhledávání pomocí všech prostředků.

Raketová baterie i baterie dělostřelectva se přemísťují po skupinách několika vozidel, při čemž délka proudu baterie na pochodu např. HONEST JOHN dosahuje délky 20—40 km a baterie 203,2 mm H délky 6—12 km.

V prostorech soustředění zaujímají nepřátelské taktické prostředky jaderného napadení bojovou sestavu rozptýlenou na značných plochách. Např. oddíl HONEST JOHN zaujímá prostor soustředění asi 4 km², oddíl 203,2 mm H a 175 mm K asi 10 km², baterie 155 mm H M 109 nejméně 0,5 km².

Jaké síly a prostředky můžeme použít k vedení boje s nepřátelskými taktickými prostředky jaderného napadení?

Největší možnosti v tomto boji má letectvo. Současná letecká bojová technika je plně schopna ničit tyto cíle ihned po jejich zjištění.

Cílem úderu letectva mohou být jednotky HONEST JOHN, LANCE, PLUTON i dělostřelecké jednotky v prostorech soustředění, ve vykávacích postaveních, na přesunu, ale také v palebných postaveních, dále místa velení těchto prostředků, sklady jaderné munice, místa technického zabezpečení.

Propočty ukazují, že ke zničení oddílů taktických raket nebo oddílů dělostřelectva ve výše uvedených situacích

bude stačit úder letky stíhacích bombardovacích letounů.

Ke zničení jednotlivých cílů — prvků bojové sestavy — postačí úder jednoho roje (2 letounů).

Avšak stejně důležitým a účinným prostředkem jako letectvo je také dělostřelectvo a raketové vojsko — divizní a armádní. Dělostřelectvo je stále efektivním prostředkem s vysokou bojovou pohotovostí k úderu nebo k palbě při řešení úkolů boje s nepřátelskými taktickými prostředky jaderného napadení, neboť většina palebných postavení a prvků bojových sestav těchto prostředků je rozmístěna v dosahu palby armádního, ale i divizního dělostřelectva.

Kromě toho je dělostřelectvo schopno vést palbu téměř za všech podmínek bojové i povětrnostní situace, bez ohledu na roční či denní dobu.

Bojové možnosti dělostřelectva k plnění tohoto úkolu jsou dány:

- vysokým stupněm pohotovosti k zahájení palby;
- charakterem cílů;
- výsledky průzkumu a rychlosti jejich dodání dělostřeleckým štábům;
- podmínkami a způsoby ničení cílů;
- množstvím munice u děl.

Ke zničení jednotlivého cíle (odpalovacího zařízení raket, děl) je potřeba soustředění palby nejméně jednoho dělostřeleckého oddílu.

K umlčení VS, střelecké řídicí ústředny či postavení technického zabezpečení je třeba alespoň dvou dělostřeleckých baterií.

Není-li uvedené množství baterií ke splnění úkolů boje s nepřátelskými taktickými prostředky jaderného napadení k dispozici, pak je možné vést palbu jednou baterií podle zásad umlčování do té doby, než je možné soustředit palbu požadovaného počtu baterií a cíl pak jejich palbou zničit.

Taktické prostředky jaderného napadení jsou vysoce mobilní prostředky. Proto je ničíme krátkým palebným přepadem, zato však mohutným. Prudkost palebného přepadu musí být taková, aby do prostoru cíle dopadaly granáty každé 2—3 vteřiny. V tom případě pak střepiny po celou dobu palebného přepadu jsou stále nebezpečím pro obsluhu těchto prostředků. Tato okolnost bude nepřítelem nutit, aby často měnil palebná postavení, aby zkracoval dobu pobytu v nich. To vcelku vede ke snížení jejich bojového použití, ke snížení jejich bojové pohotovosti.

Boj s nepřátelskými prostředky jaderného napadení vyžaduje velkou spotřebu dělostřelecké munice. To klade vyšší nároky na zásobování municí. To je možné řešit vybavením tylových jednotek, vozidly o nosnosti 12 tun i více, nebo zvětšením pohyblivých zásob munice na všech stupních.

Dále je možné využít účinnějších způsobů dělostřelecké palby (např. střelby na odraz) nebo použitím účinnějších zapalovačů (časovacích nebo rádiových); to dovolí zachovat stanovené normy rozložení munice.

V boji s nepřátelskými taktickými prostředky jaderného napadení jsou velmi účinným prostředkem speciální skupiny (osvědčily se v říjnové válce 1973 na Středním východě). Tyto skupiny se speciálně připravují a vysílají do hloubky sestavy nepřítele. Do jejich sestav se zařazují odborníci na ničení raket a na ničení jaderné dělostřelecké munice. Jsou vybaveny prostředky k ničení raket (magnetické miny, plastické trhaviny, kumulativní miny apod.). Kromě toho mají tyto skupiny také palebné prostředky, které umožní zničit zjištěné taktické prostředky jaderného napadení v případě, že se k nim nemohou přiblížit. Velmi výhodné se k tomuto účelu hodí přenosné protitankové řízené střely. Mají malé rozměry, malou váhu a umožňují vést přesnou střelbu ($P=0,8-0,9$) na vzdálenost několika kilometrů. Přitom při odpálení PTRS nevzniká téměř žádný obláček dýmu, který by prozradil stanoviště operátora; ani zvuk výstřelu při odpálení jej neprozradí.

Použití taktických vzdušných výsadek je rovněž efektivní, zvlášť v pohyblivých fázích bojové činnosti.

Také taktické vzdušné výsadky je účelné vyzbrojit přenosnými protitankovými řízenými střelami.

Výsadku se obvykle určuje jeden objekt ničení. Po přistání výsadek útočí na určený objekt z chodu, z několika směrů současně a ničí jeho jednotlivé prvky. Není-li možné, aby se výsadek přiblížil k určenému objektu, ničí jej střelbou PTRS, palbou bezzákluzového děla nebo jiným palebným prostředkem.

V průběhu útoku může být ke zničení nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení vyčleněna i tanková jednotka (např. zesílená tanková rota apod.). Její činnost bude obdobná jako činnost předem nastaveného odřadu. Charakter plnění úkolu má však své zvláštnosti, neboť ve dne může být rota podporována palbou dělostřelectva a svůj úkol plní v součinnosti s jednotkami, které jsou v přímém bojovém dotyku s nepřítelem na směru útoku tankové jednotky. V noci však tato tanková jednotka bude plnit úkol většinou zcela samostatně.

Také předem nastavené odřady všech stupňů mohou ničit nepřátelské taktické prostředky jaderného napadení. Mají prakticky největší možnost přiblížit se k nim, nebo do jejich prostorů, někdy zcela nenadále.

Neefektivnějším prostředkem ničení nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení jsou bitevní vrtulníky.

Současné bitevní vrtulníky mají ve výzbroji vysoce účinné a přesné palebné prostředky, jako jsou rakety a protitankové řízené střely. Jejich činnost však musí být zabezpečena umlčením nepřátelských prostředků PVO v pásmu průletu bitevních vrtulníků a v prostoru jejich bojové činnosti.

Organizace boje s nepřátelskými taktickými prostředky jaderného napadení

Ničení nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení organizujeme v rámci vševojskového plánu přípravy a vedení operace i boje. V průběhu bojové činnosti tento plán upřesňujeme a neustále doplňujeme na základě zpráv průzkumu.

Velitel armády (divize) ve svém rozhodnutí pro operaci (pro boj) určuje uskupení nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení a stanoví zámysl jejich ničení — tj. pořadí ničení, vyčlenění síly a prostředky a také úkoly vojsk (letectva, raketového vojska a dělostřelectva, speciálních skupin, PO, tankových jednotek a taktických vzdušných výsadek).

Štáb armády (divize) souběžně se štábem oddělení RVD armády (divize) a se zástupcem letectva rozdělí cíle a stanoví vykonavatele, pohotovost raketového vojska a dělostřelectva, letectva a pořadí a termíny splnění úkolu ničení nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení.

Všechna opatření k ničení těchto prostředků jsou zahrnuta v plánu operace (boje) armády (divize) a plánech bojového použití RVD a letectva. Štáb armády plánuje úkoly pro raketové vojsko a dělostřelectvo, letectvo, speciální skupiny, taktické vzdušné výsadky a jednotky bitevních vrtulníků. Štáb divize plánuje úko-

ly pro dělostřelectvo, vyčleněné tankové jednotky, předsunuté odřady a taktické vzdušné výsadky. Přitom bere v úvahu úkoly plněné armádními prostředky v pásmu činnosti divize.

Při stanovení úkolů ke zničení nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení velitel armády (divize) určuje:

- vševojskovým divizím (útvaram) úkoly, které v pásmu divize budou plnit armádní prostředky;

- letectvu úkoly a prostory (pásma a objekty) jeho činnosti, počet pohotovostních prostředků letectva;

- raketovému vojsku a dělostřelectvu objekty ničení, čas pohotovosti k úderu a dělostřelecké palbě, pořadí rozvinování a přemístění;

- speciálním skupinám a předsunutým odřadům, tankovým jednotkám prostory rozmístění, směry přemístění nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení, úkoly k jejich ničení, dobu ničení a způsob jejich bojové činnosti;

- taktickým vzdušným výsadbám údaje o rozmístění nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení, úkoly k jejich ničení, dobu a způsob ničení, složení výsadku, výchozí prostor a místo vysazení (přistání), strukturu palběného zabezpečení jeho průletu, úkoly a druh činnosti výsadku po splnění úkolu (po zničení cíle);

- jednotkám bitevních vrtulníků objekt, úkol zabezpečení průletu a činnosti bitevních vrtulníků.

Při organizaci součinnosti je třeba položit důraz na sladění činnosti letectva,

bitevních vrtulníků, raketového vojska a dělostřelectva a prostředků divize s činností sil a prostředků armády, taktických vzdušných výsadek s činností palběných prostředků divize, armády a s činností letectva a také všech těchto prostředků, zapojených do boje s nepřátelskými taktickými prostředky jaderného napadení mezi sebou. Určují se způsoby zajištění bezpečnosti výsadek, speciálních skupin a tankových jednotek působících v týlu nepřítel, v průběhu palbě dělostřelectva a raketového vojska, úderů letectva, organizace spojení, získávání a předávání zpráv, způsob řízení akcí, součinnostní signály.

Úspěch splnění úkolů ke zničení nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení závisí na včasné přípravě všech vyčleněných sil a prostředků.

Proto podle stupně narůstání nebezpečí, že nepřítel použije jaderné zbraně, je nutné zvětšovat počet pohotovostních prostředků a letectva, svazků a útvarů FVD.

Okamžitě po obdržení údajů o zjištění přítomnosti nepřátelských taktických prostředků jaderného napadení velitel armády i velitel divize zhodnotí cíle a stanoví dobu jejich zničení, určí vykonavatele a stanoví jim úkoly. Dělostřelectvo a letectvo stanoví číslo cíle, jeho charakteristiku, polohu (souřadnice), požadovaný stupeň zničení a dobu úderu.

Ostatní prostředky — výsadky, tankové jednotky, předsunuté odřady, speciální skupiny, bitevní vrtulníky — působí podle předem připraveného plánu.

Upraveno ze sovětského tisku

ZA PLNÉ DOCENĚNÍ VÝZNAMU PRŮZKUMU A ZNALOSTÍ CIZÍCH ARMÁD U VOJSK A ŠTÁBŮ ČSLA

Po řadu let konstatují kontrolní orgány ve štábech i vojscích nedůslednou realizaci úkolů RMNO jak v oblasti znalostí pravděpodobného nepřítele, tak ve zvládnutí zásad organizace a vedení vlastního průzkumu.

Hlavní příčinou tohoto stavu je, že velitelé a štáby nedoceňují úlohu a místo průzkumu; převládala u nich vždy v rámci taktické přípravy problematika činnosti vlastních vojsk. Průzkumné útvary a jednotky do nedávné doby byly zařazeny do kategorie, která nerozhodovala o celkovém hodnocení prověřovaného útvaru nebo svazku. To nepřispívalo k posílení vědomí nezbytnosti důsledné péče o tento druh zabezpečení bojové činnosti u velitelů všech stupňů.

K zásadní změně došlo ve výcvikovém roce 1972—73, kdy v ČSLA stejně jako v ostatních bratrských armádách Varšavské smlouvy se stala průzkumná příprava a znalost cizích armád samostatným a rozhodujícím předmětem bojového výcviku vojsk i přípravy velitelů a štábů. Navíc výsledky průzkumných útvarů u jednotek rozhodujícím způsobem ovlivňují celkové hodnocení útvarů a svazků. Toto ustanovení zakotvilo velení naší armády do „Směrnic pro provádění inspekčních prohlídek (závěrečných kontrol) a komplexních prověrek a zásad pro hodnocení jejich výsledků“ (Všeob-5-5). Stejně tak byly tyto otázky rozpracovány v programech bojové přípravy všech druhů vojsk.

Tento kvalitativně nový přístup k otázkám průzkumu a znalostí cizích armád vyžaduje i nové metody a formy jejich realizace v procesu operační i bojové přípravy ČSLA.

K řešení tohoto problému přistoupila většina velitelů a zpravodajských orgánů s plnou odpovědností, iniciativně a v duchu pokynů generálního štábu.

Přesto přežívají ve vědomí některých funkcionářů nesprávné názory o tom, že otázkami průzkumu a znalostí pravděpodobného nepřítele je povinen se systematicky zabývat pouze zpravodajský orgán příslušného štábu a ostatním pracovníkům postačí čas od času zúčastnit se organizované přípravy před prověrkou, cvičením

Generálmajor ing. Jiří Novotný
podplukovník ing. Vladislav Lonský

nebo jinou závažnou akcí, kde se řešení problémů průzkumu a cizích armád předpokládá.

Proto je třeba důsledně dodržovat ustanovení polních i bojových řádů ČSLA, které jednoznačně stanoví odpovědnost za organizaci průzkumu velitelům a štábům jednotlivých stupňů. V praxi to znamená, že velitel určuje hlavní úkoly průzkumu a stanoví, na jaké úkoly se má soustřeďovat hlavní úsilí průzkumu, které údaje a do kdy je nutné získat během přípravy i v průběhu operace nebo boje.

Náčelník štábu plně odpovídá za organizaci průzkumu, jeho nepřetržitost, cílevědomost a aktivnost. Řídí veškerou průzkumnou činnost a musí být vždy připraven předložit veliteli své závěry o nepříteli, včetně návrhů na organizaci průzkumu.

Bezprostředně odpovědným orgánem za organizaci průzkumu je zpravodajský náčelník. Plánuje průzkum, řídí podřízené průzkumné útvary (jednotky), organizuje součinnost v otázkách průzkumu druhů vojsk, zabezpečuje shromažďování zpráv získaných všemi druhy průzkumu, osobně je vyhodnocuje a závěry předkládá veliteli nebo náčelníkovi štábu. Informuje vlastní štáb, podřízené štáby i vojska o nepříteli a plní řadu dalších úkolů, spojených s bojovou přípravou průzkumných jednotek, s centralizovaným řízením a komplexním vedením průzkumu.

Jedině takto chápáná a v praxi uplatňovaná úloha a místo velitelů, náčelníků štábů a zpravodajských orgánů zabezpečí splnění kvalitativně nových úkolů v průzkumu a znalostech pravděpodobného nepřítele.

Hovoříme-li na taktickém stupni o průzkumu a znalostech nepřítele v konkrétním zájmovém pásmu, na vyšších stupních velení se nemůžeme obejít bez údajů, které spadají do oblasti vojenského zpravodajství jako celku.

Aby pohled na celou problematiku byl co nejpřesnější, zmíníme se o některých obecně platných zásadách, které nejsou tak často rozebírány na stránkách vojenského tisku.

Vojenské zpravodajství zaujímá významné místo v systému zabezpečení operací a bojové činnosti.

Teorie vojenského zpravodajství je systémem názorů, uplatňovaných v rámci vojenské vědy na základní otázky politického a vojenského hodnocení pravděpodobného nepřítele, jeho příprav na válku, vymezení způsobů a forem jejího vedení.

Mezi nejdůležitější principy teorie vojenského zpravodajství patří:

— princip centralizovaného řízení a komplexního vedení průzkumu;

— princip efektivního využití zpravodajských a průzkumných orgánů;

— princip překvapení, aktivity a nepřetržitosti, cílevědomosti, včasnosti a utajení činnosti sil a prostředků průzkumu;

— princip konkrétní znalosti situace, možnosti a zámyslu nepřítele.

Podstatu vojenského zpravodajství můžeme tedy obecně definovat jako činnost, která směřuje k včasnému získání co největšího množství pravdivých informací o nepříteli.

Jde přitom o velice široký rozsah těchto znalostí. Zpravodajské a průzkumné orgány proto nezkušejí jen morálně politický stav, bojovou připravenost, způsoby vedení bojové činnosti, organizaci, dislokaci, výzbroj a bojovou techniku pravděpodobného nepřítele, ale řadu jiných ukazatelů a oblastí, jako např. přípravu válčiště, směry výzkumu a vývoje, vztahy k ostatním spojencům, ekonomické možnosti aj.

Proto také každoročně RMNO a jiné výcvikové dokumenty naší armády diferencovaně ukládají, co všechno mají velitelé, štáby a jednotlivé druhy vojsk o nepříteli zvládnout.

První poznatky z uplatňování zásad směrnic Všeob-5-5 potvrzují, že je třeba přehodnotit požadavky na znalosti velitelů a důstojníků štábů o pravděpodobném nepříteli a možnostech i zásadách bojového použití vlastních sil a prostředků průzkumu tak, aby odpovídaly reálné potřebě pro výkon jejich funkcí v míru i ve válce. Tento problém řeší rozpracovaný diferencovaný rozsah požadovaných znalostí otázek průzkumu a cizích armád pro důstojníky štábů jednotlivých stupňů podle odborností i pro velitele jednotek.

Stanovení diferencovaného rozsahu požadavků na znalosti průzkumu a cizích armád problematiku přípravu velitelů a štábů v této oblasti řeší pouze z části. Proto chceme v tomto článku upozornit na některé její možné formy a metody a přispět tím ke zkvalitnění výsledků této přípravy.

V samostatné přípravě, která zůstává základní formou zdokonalování znalostí a připravenosti velitelů a příslušníků štábů pro výkon zastávaných i předurčených funkcí, je třeba z otázek průzkumu teoreticky zvládnout zásady organizace a vedení průzkumu silami a prostředky daného stupně velení; a to nejen z oblasti vševojskového průzkumu, ale i průzkumu druhů vojsk, zejména důstojníky těchto

druhů vojsk. Z cizích armád je nezbytné soustavně prohlubovat znalosti o důležitých údajích z organizace, taktických a operačních norem, zásad vedení boje a operace, hlavních dat, a zásad bojového použití bojové techniky prostředků se zvláštním důrazem na jaderné zbraně pravděpodobného nepřítele. Podle diferencovaného rozsahu požadovaných znalostí je nutné zvládnout tyto otázky především v zájmovém prostoru a o dva až tři stupně výše oproti zastávané funkci. Poznatky potvrzují, že právě tato forma přípravy je často narušovanou i opomíjenou přípravou důstojníků. V tom pramení jedna z příčin nižších výsledků v ostatních, vyšších formách přípravy velitelů a štábů. Předpokladem dosažení trvalých a hlubokých znalostí je proto odstranění nedůslednosti a především návaznosti samotné přípravy.

Ve velitelské přípravě, která je další formou řízení přípravy jednotlivců, se mohou v otázkách průzkumu a cizích armád organizovat přednášky, seminární besedy a semináře, přezkušování znalostí (letučky), popřípadě i ukázky. Ve všech zaměstnáních je vhodné používat co nejvíce názorných pomůcek (schémata, filmy, diafilmy a diapositivy, podle možnosti i makety). Na taktickém stupni je zvláště výhodné k zdokonalení znalostí používat i plastický stůl. Při přezkušování důstojníků štábů z otázek průzkumu a cizích armád je třeba zásadně vyžadovat jen ty znalosti, které jim stanoví diferencovaný rozsah a které musí znát bez použití pomůcek. Pro zkoušení všeobecně požadovaných znalostí je výhodné používat i dosud zavedených přístrojů. Ukázky mohou být využity mimo jiné k seznámení důstojníků se zavedenými technickými prostředky průzkumu s novou bojovou technikou průzkumných útvarů a jednotek, popřípadě i s možnostmi této techniky a zásadami jejího bojového použití.

Současné způsoby této přípravy se převážně omezují jen na přednášky s minimálním využitím názorných pomůcek. Vlastní náplň těchto přednášek, výjimečně i jiných metod zaměstnání, nebývá vždy volena tak, aby rozšiřovala nebo doplňovala stanovenou tematiku samostatné přípravy. Nejvýhodnější však bude tuto náplň zaměřit jako přípravu na nejbližší plánovaná opatření přípravy štábů, např. štábní nácviky, velitelsko-štábní cvičení, taktická cvičení apod.

V rámci metodických zaměstnání bude třeba daleko více než dosud ukázkovými zaměstnáními učit mladé velitele (především nově absolventy RDS a DDS) metodice výcviku motostřeleckých a tanko-

vých jednotek z tematiky průzkumné přípravy.

V této přípravě, zaměřené na metodiku výcviku k vedení průzkumu před čely bojových sestav jednotek a útvarů, se navíc získává reálná představa velitelů o problematice plnění úkolů průzkumu v sestavě nepřítele. Tohoto výsledku však dosáhneme pouze tehdy, nedochází-li k nežádoucím zkreslením, zjednodušování podminek nebo šablonovitosti metod této přípravy. Je pochopitelné, že na úroveň výsledků v metodické přípravě má mj. rozhodující vliv i odborná a metodická připravenost důstojníků, kteří řídí jednotlivá zaměstnání v oblasti průzkumné přípravy.

Obsahem velitelských shromáždění mohou být mimo již uvedených metod přípravy důstojníků i ukázková zaměstnání nebo cvičení. Ukazuje se, že bude třeba této formy přípravy velitelů a štábů využít ke zdokonalování ve schopnostech hodnocení nepřítele a objasnění aktuálních problémů průzkumu, zvláště nových zásad jeho řízení a vedení. K tomu bude vhodné ve vojenském tisku s předstihem teoreticky objasnit hlavní otázky a problémy, které mají spojitost s uvažovanou tematikou ukázek. Cílem tohoto teoretického předstihu by mělo být ujednotit názory na připravované řešení dané problematiky. Bylo by jistě účelné, aby se takových ukázek zúčastnili mimo zpravodajské orgány i náčelníci štábů svazků nebo útvarů, důstojníci průzkumu druhů vojsk, učitelé i posluchači zpravodajského směru VA AZ a průzkumové specializace VVŠ PV OJ. Tím by byl i prakticky připraven potřebný okruh odborných funkcionářů, kteří mohou předvést zásady realizovat v praktické přípravě velitelů a štábů, ve výcviku vojsk i ve výuce posluchačů vojenských škol.

Rozhodující místo v systému přípravy velitelů a štábů v oblasti průzkumu a cizích armád zaujímá jejich **praktická příprava**.

Již při zpracování podkladů pro **štábní nácviky** nebo **velitelsko-štábní cvičení** je třeba sledovat, jak vytvořené situace nepřítele respektují zásady jeho organizace, vedení bojové činnosti i použití bojových prostředků, aby nedocházelo k násilnému potlačení jeho silných stránek a reálných možností tzv. „ve prospěch splnění cílů a úkolů cvičení“. Zpracovatelé musí vytvořit poučné, složité, avšak pravděpodobné situace nepřítele, který je dostatečně silný, aktivní a má v určitých situacích i úspěchy, nutící k vysoce promyšlenému rozhodování velitelů a činnosti štábů v omezených časových lhůtách.

V průběhu štábních nácviků a velitelsko-štábních cvičení je třeba důsledně procvičovat otázky centralizovaného plánování a řízení průzkumu, vzájemné vazby vševojskových zpravodajských orgánů s orgány nebo náčelníky druhů vojsk a služeb v otázkách realizace průzkumových opatření a informační činnosti při plnění uplatnění řídicí funkce velitelů a náčelníků štábů.

Vytvořené situace musí v průběhu cvičení vyžadovat cílevědomou organizaci průzkumu, shromažďování, vyhodnocování a zevšeobecňování zpráv o nepříteli. Nedostatečné organizování průzkumu, nesprávné vyhodnocování nebo nerespektování možností (zámyslu) nepřítelů se strany velitelů a štábů, musí řídicí cvičení a orgány rozhodčí služby využít k vyvození poučných závěrů.

Bude třeba, aby daleko více než dosud sloužila zvyšování připravenosti velitelů a štábů v oblasti průzkumu a cizích armád **taktická cvičení s vojsky a zvláště komplexní průzkumové cvičení** svazků a svazů za řízení velitelů nebo náčelníků štábů. Je nutné, aby se průzkumových cvičení zúčastňovaly i operační skupiny (orgány velení) svazků a útvarů, důstojníci průzkumu druhů vojsk, průzkumné útvary a jednotky všech druhů vojsk a potřebný počet sil a prostředků pro značkování činnosti nepřítelů.

Cíle těchto cvičení musí v zásadě spočívat v:

- procvičování štábu v otázkách organizace průzkumu, zásad jeho centralizovaného řízení a komplexního vedení, které spočívají mimo jiné v koordinaci použití a zaměření úsilí průzkumných orgánů všech druhů vojsk k získání údajů o nepříteli, jež jsou nezbytně potřebné k přijetí reálných rozhodnutí velitelů a pro správnou činnost štábů;

- procvičování štábů ve shromažďování, zpracování a vyhodnocování průzkumových zpráv a jejich zevšeobecňování pro orgány velení, vlastní i nadřízený štáb, podřízené, sousedy a spolupůsobící vojska;

- prověřování úrovně bojové připravenosti průzkumných útvarů a jednotek všech druhů vojsk.

Dosavadní zkušenosti z organizace a průběhu komplexních průzkumových cvičení divizí ukázaly, že řídicí úloha náčelníků štábů nebyla vždy plně doceněna a že někdy spočívala pouze ve schválení zámyslu a ostatních dokumentů cvičení, popřípadě i v jejich účasti na tomto cvičení. Pro zdokonalení připravenosti zpravo-

dajských orgánů tato cvičení znamenala pouze částečný přínos, protože jejich úsilí bylo plně vyčerpáno na řízení cvičení, rozhodčí službu, řízení činnosti značkářů a ostatní úkoly, které jim znemožnily „účastnit se cvičení jako cvičící“. Tím pochopitelně nemohly být plněny ani výše uvedené cíle komplexních průzkumových cvičení. Vážným problémem těchto cvičení bylo zajištění potřebného značkování objektů, cílů a činnosti nepřítelů, k čemuž byla využívána až jedna třetina průzkumných útvarů a jednotek. V tomto roce bylo uskutečněno komplexní průzkumové cvičení na stupni armády již podle stanovených zásad. Vyhodnocené závěry tohoto cvičení budou jistě velmi cenné pro další podobné akce, předpokládané v příštím roce.

Při všech cvičeních počínaje štábními nácviky, musí být bezpodmínečně používána zavedená unifikovaná a formalizovaná bojová průzkumová dokumentace, platná ve všech armádách Varšavské smlouvy, protože ovlivňuje dosavadní metodiku práce zpravodajských orgánů a zčásti i orgánů velení.

Mnoho práce ke zlepšení vztahů a zvýšení odpovědnosti velitelů a důstojníků štábů bude třeba udělat ve vojenských školách všech stupňů. Ke zkvalitnění výsledků přípravy velitelů a štábů značně přispěje i prospěšná modernizace jejich učebně výcvikové základny.

Závěrem chceme shrnout, že význam oblasti průzkumu a znalostí cizích armád zvyšují opatření přijatá velením ČSLA v posledních dvou letech, zvýšení požadavků na jejich úroveň. Tomu musí odpovídat i přístup velitelů všech stupňů, štábů, zpravodajských a průzkumných orgánů.

Cílem myšlenek vyjádřených v článku, je vyvolat zamyšlení nad současným stavem posuzované oblasti, nad dosud existujícími nedostatky a rezervami k využití a podnítit zájem řídicích a výkoných orgánů k docílení zlepšení v souladu s požadavky řádů a RMNO. Úsilí posledních let o poskytnutí souhrnných materiálů ke zvýšení znalostí průzkumu a cizích armád formou překladů sovětských řádů, předpisů a pomůcek, péči o vybudání učebně výcvikové základny, rozšíření učebních fondů na školách, úpravy programů bojové přípravy a náročný výcvik v duchu jejich požadavků, rozpracování odpovídající modernizace způsobů přípravy velitelů a štábů a řada dalších opatření bychom měli považovat za počáteční k postupnému dosahování stále lepších výsledků.

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

Generálmajor ing. Jaromír Jašek
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.

Třetí část zaměřujeme k upřesnění a vysvětlení pojmů z oblasti socialistické (marxisticko-leninské) vojenské vědy.

12 Socialistická věda

je společenská věda, která se zabývá zkoumáním objektivně platných zákonitostí přípravy a vedení války a propracovává na jejich základě zásady přípravy války a jejího vedení.

Úkolem vojenské vědy je především zkoumat a propracovávat zásady vojenského umění v jejich závislosti na ekonomickém, vědeckotechnickém a morálně politickém potenciálu vlastního státu, států koalice a států nepřátelských, pečlivě zhodnocovat zkušenosti z minulých válek, předvídat s přihlédnutím k rozvoji techniky zvláštnosti příští možné války a na základě toho stanovit požadavky na budování a přípravu ozbrojených sil.

Úroveň vojenské vědy je jedním z nej důležitějších činitelů, který má vliv na konečný výsledek války.

Soudobá socialistická vojenská věda se skládá z těchto součástí (*viz obr. 1*):

- obecná teorie vojenské vědy,
- teorie vojenského umění,
- teorie výstavby ozbrojených sil a jejich přípravy k vedení ozbrojeného zápasu,
- vojenská historie,
- vojenská geografie,
- vojenské technické vědy.

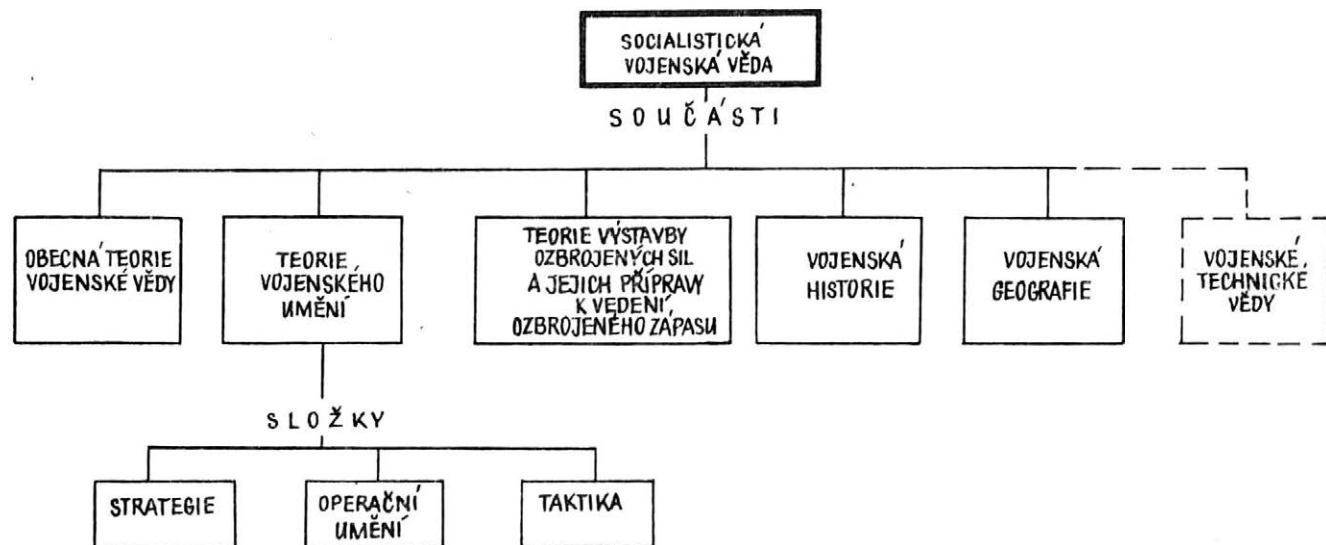
Obecná teorie socialistické vojenské vědy

je rozhodující, základní součástí vojenské vědy. Nejúžeji se přimyká k marxisticko-leninskému učení o válce a armádě a při řešení všech zásadních otázek z něho bezprostředně vychází.

Obecná teorie vojenské vědy se zabývá nejobecnějšími otázkami ozbrojeného zápasu, jako jsou např. charakteristické rysy soudobé války, objektivní zákony, které působí v ozbrojeném zápase, činitele, které rozhodují o průběhu a výsledku soudobých válek atd., i vlivem vědy a techniky na vojenství. Rovněž studuje i působení morálně politického, ekonomického a vědeckotechnického činitele na soudobou válku.

V nejširším slova smyslu se obecná teorie vojenské vědy zabývá těmi problémy, které jsou společné pro všechny složky či součásti vojenské vědy nebo vojenského umění.

Obecná teorie vojenské vědy vytváří řešením těchto nejobecnějších otázek

Obr. 1.

podmínky pro správné pochopení dalších součástí vojenské vědy. Vedle těchto otázek se zabývá obecná teorie vojenské vědy i otázkami vztahu socialistické a buržoazní vojenské vědy.

Teorie vojenského umění

je základní, podstatnou, nejobsáhlejší a spolu s obecnou teorií vojenské vědy nejdůležitější součástí vojenské vědy. Tvoří jakési její jádro, které charakterizuje specifickou vojenskou vědu jako samostatného vědního oboru.

Teorie vojenského umění jako teorie přípravy a vedení ozbrojeného zápasu a všestranného zabezpečení ozbrojených sil je souhrnem poznatků, zásad a teorií o způsobech a formách činnosti ozbrojených sil a všestranného zabezpečení jejich činnosti v ozbrojeném zápase na souši, na moři, ve vzduchu i v kosmickém prostoru, včetně způsobů a forem partyzánského boje.

Vojenské umění tvoří tři základní složky:

- strategie,
- operační umění,
- taktika.

Každá z těchto složek vojenského umění zkoumá poměrně samostatně jen ty oblasti jevů, které se vztahují k jejímu předmětu, navzájem se doplňují s druhými a tak napomáhá celkovému řešení úkolů, které plní vojenské umění jako celek.

Strategie

je nejvyšší a nejdůležitější složkou vojenského umění. Je to teorie a praxe přípravy a vedení války vcelku nebo v rozhodujících obdobích, tj. v jednotlivých taženích nebo velkých strategických operacích různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, které pak v souhrnu tvoří celou válku a zabezpečují dosažení cílů války. Bezprostředně obsahově ovlivňuje operační umění a taktiku, které z ní vycházejí.

Nejdůležitějším úkolem strategie je stanovit cíle války vcelku i jednotlivých tažení, určit na základě charakteru a rysů příští možné války takový způsob organizace a přípravy ozbrojených sil, aby bylo zajištěno úspěšné vedení války s pravděpodobným nepřítelem, dále pak připravit válčiště, zpracovat konkrétní plány mobilizace a strategického rozvinutí ozbrojených sil, plány jednotlivých předpokládaných strategických akcí, rozpracovat tomu odpovídající nejvhodnější formy strategické činnosti, vytvořit a připravit správné využití strategických záloh, rozpracovat zásady a

prakticky uskutečňovat součinnost jednotlivých strategických uskupení a jednotlivých druhů ozbrojených sil, uskutečňovat strategické řízení veškerých ozbrojených sil ve válce.

V současné době získává na významu koaliční strategie, která se zabývá koordinací příprav jednotlivých ozbrojených sil v rámci koalice a přípravou i vedením ozbrojeného zápasu celou koalici.

Vojenská strategie velmi souvisí s politikou, na níž je závislá. Rozhodující úlohu ve vztahu politiky a vojenské strategie má vždy politika, která určuje cíle a charakter války a dává podle toho vojenské strategii příslušné úkoly, a to jak už v míru při přípravě země na válku, tak i v průběhu samotné války. Vojenská strategie zpětně působí na politiku, a to tím, že výsledky, kterých vojenská strategie ve válce dosáhne, ovlivňují politickou strategii, zvětšují nebo zmenšují její možnosti. Politika a vojenská strategie jsou tudíž velmi úzce spojeny.

12

Operační umění

je složkou vojenského umění, spojujícím článkem mezi strategií a taktikou. Zkoumá objektivní zákonitosti operací (samostatných operací jednotlivých druhů ozbrojených sil i společných operací několika nebo všech druhů ozbrojených sil) jako určitých jevů války a zpracovává na tomto základě zásady jejich přípravy a vedení různými druhy vojsk a ozbrojených sil.

Vychází z požadavků strategie a určuje způsoby přípravy i vedení operací k dosažení strategických cílů. Nejdůležitějšími úkoly operačního umění je zkoumat charakter soudobých operací a najít nejúčinnější formy a způsoby bojového použití druhů vojsk k dosažení vítězství, připravovat, všestranně zabezpečovat a vést operace, organizovat součinnost mezi operačními svazy, svazky a druhy vojsk k dosažení stanoveného operačního cíle, řídit bojovou činnost v operaci.

Operační umění využívá prostředků taktiky a taktické činnosti vojsk k plnění operačních úkolů. Dává taktice východní podklady pro organizaci, přípravu a vedení vševojskového boje s ohledem na cíle a úkoly operací. I když taktiku usměrňuje a do značné míry určuje její vývoj, nepopírá na druhé straně její poměrně samostatný rozvoj.

21

Taktika

je složkou vojenského umění, která zkoumá objektivní zákonitosti boje a zpracovává na tomto základě zásady jeho

Vzájemná souvislost složek vojenského umění

Složka vojenského umění	Zabývá se	Řeší	Vytváří	Uskutečňuje
Strategie	Stanovením cíle, přípravou a vedením války vcelku nebo jednotlivých tažení	Veškeré ozbrojené síly, samostatná strategická uskupení	Strategické rozvinutí	Útočné (střetné) tažení, strategické operace
Operační umění	Způsoby přípravy i vedení soudobých operací k dosažení strategických cílů	Operační svazy (armáda, front) druhy ozbrojených sil, druhy vojsk	Operační učlenění (sestavu)	Útočné operace (střetná sražení), obranné operace
Taktika	Zásadami přípravy a vedení boje	Jednotky až svazky	Bojovou sestavu	Útok (střetný boj), obranu

přípravu a vedení jak z hlediska vševojenského, tak i z hlediska použití různých druhů vojsk, všech druhů ozbrojených sil v něm.

Zabývá se studiem boje na souši, ve vzduchu i na moři, a zpracovává základy jeho přípravy a vedení za nejprůběžnějších situací a za součinnosti všech druhů vojsk.

Taktiku dělíme na všeobecnou (zkoumá zákonitosti a základy soudobého vševojenského boje) a na taktiku druhů vojsk a speciálních vojsk.

Vzájemná souvislost složek vojenského umění — viz tabulku 1.

Teorie výstavby ozbrojených sil a jejich přípravy k vedení ozbrojeného zápasu

Je součástí vojenské vědy, která řeší na základě požadavků vojenského umění a na podkladě ekonomických a politických možností země:

— nejhodnější formou organizace ozbrojených sil státu v závislosti na způsobech a formách vedení ozbrojeného zápasu;

— soustavné a systematické doplňování novou výzbrojí a technikou;

— nejhodnější a neúčinnější systém a metodu výchovy a vycvičení příslušníků ozbrojených sil, metod a forem přípravy vojsk, štábů a velitelského sboru vcelku.

Vojenská historie

Je historickovědní disciplínou; objektem jejího zkoumání jsou válka a ozbrojené síly. Vojenská historie zkoumá ten-
lýž objekt jako vojenská věda — avšak z hlediska historického pohybu.

Vojenská historie zahrnuje dějiny válek, dějiny ozbrojených sil (jejich druhů a druhů vojsk), dějiny vojenské techniky a dějiny vojenského umění.

Vojenská historie zkoumá zákonitosti vývoje ozbrojeného zápasu a ozbrojených sil a studuje vývoj způsobů a forem ozbrojené činnosti v různých sociálně ekonomických formacích.

Dějiny válek jsou základním oborem vojenské historie a všech jejích oblastí studia.

Vojenská historie tvoří teoretický základ a nenahradiitelný teoretický fond při zkoumání všech hlavních otázek marxisticko-leninské vojenské vědy.

Vojenská historie má mimořádný význam ve výchově k proletářskému internacionalismu a k socialistickému vlastenečtí.

Vojenská geografie

je součástí vojenské vědy. Předmětem studia vojenské geografie jsou prostory, kde mohou vést ozbrojený zápas pozemní, vzdušné i námořní síly.

Vojenská geografie zkoumá současný stav politických, ekonomických, přírodních a vojenských podmínek jednotlivých zemí a válčících z hlediska jejich vlivu na přípravu a vedení válečné činnosti ozbrojených sil a války vcelku.

Vojenské technické vědy

souvisí především s vojenským uměním. Rozvoj vojenských technických věd přímo ovlivňuje vojenské umění, které na základě nové vojenské techniky vypracovává i nové formy a způsoby vedení ozbrojeného zápasu.

Vojenské umění pak zpětně klade jednotlivým vojenským technickým vědám konkrétní úkoly, aby vypracovaly podle jeho požadavků nové bojové prostředky, nebo aby přizpůsobily dosavadní prostředky novým způsobům bojového použití.

Vnitřní vývoj vojenských technických věd se však řídí jinými zákonitostmi, než je vojenská věda, která je vědou společenskou. Na jejich vývoj mají určující vliv zákonitosti rozvoje technických věd.

Proto je přesnější považovat vojenské technické vědy za hraniční vědní odvětví mezi vojenskou vědou a technickými (jako např. i vojenské lékařství apod.) vědami.

Socialistická vojenská doktrína

je státem nebo koalici států přijatý systém vědecky opodstatněných názorů na charakter a zvláštnosti války, způsoby jejího vedení, způsoby vojenské výstavby; v souladu s nimi se připravuje země a její ozbrojené síly k odrazení agrese a k nespolehlivějšímu a nejúplnějšímu zničení nepřítelů.

Její základ tvoří závěry vojenské vědy, má třídní podstatu a odráží sociálně ekonomické, politické, historické, zeměpisné a jiné podmínky státu, charakter jeho vnitřní a zahraniční politiky a na tomto základě vytváří ucelený systém názorů daného státu na řešení veškerých jeho vojenských problémů.

Důležitým východiskem vojenské doktríny jsou objektivní zákonitosti ozbrojeného zápasu, odhalované vojenskou vědou. Vojenská věda se k poznání těchto zákonitostí dostává někdy složitým a značně zdoluhavým procesem. Politické a vojenské umění státu při stanovení vojenské doktríny se však musí okamžitě roz-

hodnout a mnohdy musí i z řady vědeckých hypotéz a teorií zvolit tu nejpravděpodobnější, která také nejvíce odpovídá politickým cílům státu a jeho ekonomickým možnostem. Tato vojenská doktrína pak musí vyjadřovat co nejkonkrétnější představy o charakteru a rysech příští možné války a na tomto základě stanovit způsob výstavby ozbrojených sil a jejich přípravy na tuto válku.

Socialistická vojenská doktrína má dvě stránky: **sociálně politickou** (hlavní, vedoucí), která určuje charakter vojenských úkolů socialistického státu a hlavní směry výstavby jeho ozbrojených sil a **vojenskotechnickou**, která se zabývá zvláštnostmi raketové jaderné války a způsoby jejího vedení. Obě stránky jsou navzájem úzce spjaty, navzájem se ovlivňují.

Socialistická vojenská doktrína rozoznává dva základní druhy bojové činnosti: útok a obranu.

Bojová činnost

je souhrn všech druhů činnosti vojsk. Směřuje různými způsoby vedení ozbrojeného zápasu k dosažení vítězství nad nepřítelem v boji, operaci i tažení.

Útok

je hlavní, základní, určující druh bojové činnosti vojsk v taktickém, operačním nebo strategickém rámci, vedený v těsné součinnosti všech druhů ozbrojených sil s cílem zničit nebo zajmout nepřítele, zničit nebo zmocnit se jeho bojové techniky, ovládnout důležité prostory a čáry. Toho se dosahuje mohutnou palbou všech prostředků a úderem do celé hloubky obrany nepřítele, jakož i rázným postupem bojové sestavy útočnicka vpřed.

Konkrétní formou útoku v taktickém a operačním měřítku je útočný boj útočná operace. Útok může mít v závislosti na druhu ozbrojených sil tyto fáze: průlom nebo útok z chodu, střetné sražení (střetný boj), pronásledování. V závislosti na zvláštních podmínkách situace můžeme dále útok rozlišit na násilný přechod vodních překážek, útok v noci, útok v zimě, boj o město, ovládnutí velkých měst, útok v horském a zalesněném terénu, útok podél pobřeží aj.

Obrana

je základní, nucený, dočasný druh bojové činnosti vojsk na předem připravených nebo v průběhu boje, operace zaujatých postavení nebo čarách. Cílem obrany

je udržet zaujaté pásmo, úsek nebo rajón obrany, odrazit útočícího nepřítele, způsobit mu značné ztráty a vytvořit příznivé podmínky pro přechod do útoku.

Konkrétní formou obrany je obranný boj a obranná operace. Druhem obranné činnosti je odchod vojsk, boj v obklíčení a vyjití z obklíčení.

V závislosti na zvláštních podmínkách situace hovoříme dále o obraně vodních překážek, velkého města, obraně v horském a zalesněném terénu, obraně mořského pobřeží apod.

Agrese

je ozbrojené napadení nebo použití jiných druhů nátlaku jedním nebo několika imperialistickými státy proti jedné nebo více zemím s cílem zachvácení jejich území, zbavení suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti daného státu, jeho

politického a ekonomického podřízení útočníku a změny politického a společenského zřízení.

V epoše imperialismu při zostřování rozporů v kapitalistickém světě je agrese (přímá i nepřímá) hlavním prostředkem vnější politiky imperialistických států.

Projevem přímé agrese je použití zbraní proti území druhého státu, vpád nebo ozbrojený útok s cílem uchvácení cizích území silou zbraní, ozbrojená blokáda přístavů a pobřeží.

Projevem nepřímé agrese je vyslání ozbrojených band, teroristů nebo skupin žoldnéřů na území druhých států nebo použití jiných forem podvratné činnosti.

Žádné důvody politické, hospodářské, vojenské nebo jiného charakteru nemohou agresí ospravedlnit.

Vedle ozbrojené agrese existuje také ekonomická, ideologická a právní agrese.

KONFERENCE K ZÁVĚRŮM KVĚTNOVÉHO PLÉNA ÚV KSČ

V souladu s politicko organizační směrnicí ministra národní obrany a náčelníka hlavní politické správy ČSLA k zabezpečení závěrů květnového zasedání ÚV KSČ 1974 k otázkám vědeckotechnického rozvoje v podmínkách Československé lidové armády připravujeme v první polovině ledna 1975 dvoudenní teoretickou konferenci na téma:

„Úloha a funkce štábů vojenských okruhů, armád a svazků při zabezpečování vojenskotechnického rozvoje ve svazech, svazcích a útvech ČSLA“.

Cílem konference bude především:

a) Zhodnotit získané poznatky z realizace závěrů květnového pléna ÚV KSČ a celoarmádního aktivu k otázkám vědeckotechnického rozvoje, které vycházejí z komplexního plánu opatření MNO v podmínkách okruhů, armád, svazků a útvarů ČSLA.

b) Zobecnit nejlepší zkušenosti z dosažené realizace usnesení květnového pléna ÚV KSČ a závěrů celoarmádního aktivu komunistů ČSLA k otázkám vědeckotechnického rozvoje.

c) Stanovit další směry a cesty k důsledné, plánovitě a cílevědomě realizaci výsledků obou jednání v konkrétních podmínkách okruhů, armád, svazků a útvarů ČSLA.

Jednání vojenskoteoretické konference bude probíhat ve dvou sekcích

- sekce vševojsková (velitelé a političtí pracovníci),
- sekce technická.

K informaci velitelů a štábů a na pomoc účastníkům konference k přípravě na jednání zveřejňujeme **nejdůležitější teze hlavního referátu.**

K zhodnocení činnosti za dobu od zasedání květnového pléna ÚV KSČ v roce 1974 můžeme konstatovat, že toto krátké období bylo v celé ČSLA naplněno usilovnou prací k realizaci jeho závěrů. U všech svazů a svazků, ve všech vojenských vysokých školách a na pracovištích výzkumné a vývojové základny proběhly straníc-

ké aktivity, na kterých byly konkretizovány aktuální úkoly vědeckotechnického rozvoje v armádě. Na nich nejzkušenější komunisté velitelé, náčelníci a političti pracovníci vyjádřili své názory na přístupy k uskutečňování politické linie strany v této významné události. S plnou stranickou zodpovědností se zabývaly otázkami vědeckotechnického rozvoje a základní organizace strany, které na svých členských schůzích přijaly závazná usnesení pro práci všech komunistů.

Jako pozitivní můžeme hodnotit skutečnost, že na všech stupních velení a ve všech politických orgánech bylo jednotné úsilí zaměřeno k všestrannému objasnění základních dokumentů květnového pléna ČV KSČ všem příslušníkům armády a že základní úkoly byly rozpracovány do obsahu výcvikových dokumentů.

Soustavná péče KSČ o zajištění obrany naší socialistické společnosti umožňuje zvyšování bojové síly naší armády a obratyschopnosti ČSSR, jako nedílné součásti koalice států Varševské smlouvy. Boj o vědeckotechnickou převahu se stal jedním z klíčových úkolů třídního boje mezi socialismem a kapitalismem i v oblasti vojenství a ve výstavbě armády.

Ve stejné míře jako zdůrazňujeme rozhodující úlohu vědeckotechnického rozvoje v naší výstavbě socialismu a v jeho soutěži s kapitalismem vystupuje před námi zásadní význam vědy a techniky pro zabezpečení obrany společenského zřízení před napadením silami světového imperialismu. Pro výstavbu socialistické armády má základní význam její vyzbrojování novou progresivní výzbrojí a technikou. Technický rozvoj a zaměření vyzbrojování ČSLA jsou dány úlohou a úkolem ČSSR v koalici států Varševské smlouvy, jakož i ekonomickým a vědeckotechnickým potenciálem ČSSR a jejím místem v mezinárodní socialistické ekonomické integraci v rámci RVHP. Přitom za základ vědeckotechnického pokroku v ČSLA považujeme využívání zkušeností Sovětské armády, armády nejpokrokovější a nejmocnější, která má nejnovější poznatky marxistickoleninské vojenské vědy a nejdokonalejší

výsledky vědeckotechnického pokroku ve vojenství.

Se zaváděním kvalitativně vyšších druhů výzbroje a bojové techniky je třeba prohlubovat i organizátorskou a řídicí práci po linii druhů vojsk a služeb a aby vojska, velitelé a štáby na všech stupních velení zvládli novou složitou techniku i zabezpečení všech k tomu potřebných technickoorganizačních opatření a materiálních prostředků.

V oblasti řízení a velení je zákonitým požadavkem vědeckotechnické revoluce racionalizace řízení, plánovitost a předvídání na vědeckém základě.

Stupeň zabezpečení úkolů v ČSLA do značné míry závisí na úrovni řízení, stylu a metodách práce velitelů, štábů, politických orgánů a stranických organizací. Účinnost organizátorské a řídicí práce ve výchově a výcviku vojsk je podmíněna tím, jak je zaměřena na rozhodující otázky vojenské služby a výcviku. V současné době musíme soustředit úsilí na podstatné zkvalitnění plánování činnosti, dosáhnout větší reálnosti a autority plánů, více promýšlet racionální organizace bojové přípravy, provozu a údržby zbraní a bojové techniky, efektivněji využívat všechna zařízení učebně výcvikové základny.

V celém systému řízení musíme dosáhnout zvědčnění všech řídicích orgánů v nedílné jednotě se zaváděním a využíváním moderních efektivních prostředků velení. A to nejenom v polní přípravě a velení, ale i v běžném řízení bojové a politické přípravy vojsk. Náčelník musí být především organizátor, musí dát orientaci, směr práce se znalostí řešeného problému i se znalostí kvalit lidí, kteří budou jednotlivé úkoly řešit.

Vysoký stupeň nasycenosti vojsk složitou technikou klade značné nároky na technické znalosti. Zvláště podrobně musí znát techniku důstojnický sbor a praporečci. Tímto směrem musíme zaměřit nejen úsilí velitelských orgánů, ale i celou stranickopolitickou práci a dosáhnout vysoké náročnosti a příkladnosti komunistů při zvládnutí nové techniky. Technika

bude tehdy účinná, když člověk svou morálně politickou přípravou a vycvičeností ji dokonale zvládne a bude jí umět používat.

Velitelé, političtí pracovníci a štáby musí jít sami příkladem v osvojování si nových poznatků vědy a techniky a v podpoře všeho, co zabezpečuje vědeckotechnický rozvoj v ČSLA. Technické znalosti u velitelů považujeme za základní předpoklad k úspěšnému velení útvarům a jednotkám.

K úloze štábů všech stupňů v jednotlivých oblastech vojenskotechnického rozvoje chceme zdůraznit, že kvalitativní a kvantitativní změny materiálně technické základny přímo odrážejí požadavky souběžného ozbrojeného zápasu. Skutečnost, že příprava štábů a vojsk probíhá v míru, podtrhuje nutnost vytvořit již v míru dokonale teoretickou personální i materiálně technickou základnu s cílem připravit vojska a štáby na vedení ozbrojeného zápasu v podmínkách oboustranného použití jaderných zbraní.

Vyšší štáby jsou povinny poskytovat účinnou politickou, odbornou a metodickou pomoc nižším štábům. Referát podtrhuje zejména metody zobecňování nejlepších zkušeností a jejich direktivní zavádění do praxe jako osvědčené metody kvalitního plnění úkolů. Na úseku zkvalit-

ňování velitelské přípravy a přípravy velitelů a štábů v poli, v souladu se zásadami RMNO pro výcvikový rok 1974–1975, půjde především o to, aby každé zaměstnání v oblasti operační, operačně taktické i taktické bylo školou vysoké organizovanosti, kázně, náročnosti a názornosti. Musí se stát prostředím, které bude vhodné nejen k předání, ale i získání zkušeností a znalostí. Přitom budeme důsledněji dbát na využívání výpočetní techniky a prostředků malé a střední mechanizace zejména v rozhodujících oblastech činnosti velitelů a štábů. Racionalizace a požadavky na automatizaci jsou objektivně spjaté s činností a životem vojsk a štábů a proto konkrétní řešení na základě hlubokých analýz metod práce štábu se musí stát základem budoucí činnosti.

Zkvalitňování bojové pohotovosti za využití nejnovějších výsledků vědy a techniky musíme chápat jako nepřetržitý proces, zabezpečovaný v každodenní práci štábů a velitelů na všech stupních. Ke všem otázkám bojové pohotovosti budeme na jednotlivých stupních velení více přistupovat z hlediska změn v životě naší společnosti i ve vojenství, bojovat proti rutině a mechanickým přístupům. Budeme daleko více zobecňovat zkušenosti a plně je využívat v procesu přípravy a výchovy vojsk.

TEMATICKÝ PLÁN na rok 1975

OBECNÁ TEORIE

Úkoly ČSLA při plnění linie XIV. sjezdu KSČ

Aktuální problémy ČSLA při plnění hlavních úkolů výcvikového roku.

Úkoly všestranného zvyšování bojové a mobilizační pohotovosti a bojeschopnosti ČSLA.

Realizace závěrů zasedání ÚV KSČ k otázkám vědeckotechnického rozvoje, zejména z hlediska

- jednoty vědeckotechnického rozvoje s řešením úkolů výstavby ČSLA,

- objasňování třídního pojetí vědeckotechnického rozvoje,

- zvyšování účinnosti práce vojenskovo-
vědeckého výzkumu,

- socialistické vědeckotechnické vojenské spolupráce,

- zdůraznění nároků na řízení a vedení,

- úkolů, metod a forem v oblasti bojové pohotovosti,

- rozvíjení vojenskoteoretického a vojenskotechnického myšlení,

- zvyšování vědeckotechnické úrovně vojenských kádřů.

Aktuální problémy, které vyplývají z plnění významných usnesení ÚV KSČ z roku 1972 a 1973.

Systém branné výchovy a úkoly ČSLA.

Vojenskopolitická problematika

Aktuální úkoly řídicí a organizační práce velitelů a politických orgánů z hlediska uplatňování metody jednotného a družného úsilí.

Problémy zvyšování úrovně ideové výchovné práce a jejího sepětí s operační a bojovou přípravou.

Metody výchovy třídní nenávisti k imperialistickému nepříteli.

Obsah, formy a metody výchovy v duchu revolučních a bojových tradic.

Vědeckotechnický rozvoj a jeho vliv na výchovu a výcvik vojsk.

Rozhodující podíl SSSR na porážce fašistického Německa.

Boj československého lidu za národní a sociální osvobození.

Spojování teorie a praxe ve výcviku vojsk.

Aktuální problémy stranickopolitické práce

- metodika plánování a organizace v poli,

- účinnost v procesu bojové a politické přípravy,

- při plnění úkolů spojených s nepřetržitou bojovou pohotovostí a organizovaností života vojsk.

Požadavky soudobého boje na morálně politické a psychické vlastnosti vojáků.

Speciální propaganda v soudobých operacích, její úkoly a metody práce při vedení ideologického a psychologického boje s protivníkem.

Aktuální problémy právní propagandy.

Vědeckovýzkumná práce a vojenské školství

Vyšší úroveň plánování — jedna ze základních podmínek efektivnosti vědeckovýzkumné práce.

Výběr a formulace vědeckovýzkumných úkolů — předmět výzkumu.

Za vyšší účinnost kontroly vědecké práce v ČSLA.

Realizace výsledků vědeckovýzkumné práce — finální etapa celého cyklu výzkumu.

Experimentální a zkušební cvičení, jejich příprava, průběh a vyhodnocení.

Aktuální úkoly vojenských škol z hlediska plnění závěrů XIV. sjezdu KSČ a významných usnesení.

Činnost vojenských škol z hlediska zásady jejich přimknutí k životu a potřebám vojsk.

Požadavky na připravenost pedagogických kádří.

Výchova vědeckých kádří.

Vojenskoteoretická práce

Vojenská problematika v díle V. I. Lenina.

Způsoby neustálého zvyšování bojové síly armády v souvislosti s jejím vybavením moderní vojenskou technikou.

Vědeckotechnický rozvoj a jeho vliv na rozvoj operačního umění a taktiky.

Názory na hlavní zásady vševojskového boje.

Problémy operačního umění a taktiky a metody jejich zkoumání.

Rozhodnutí velitele a kritéria jeho pravdivosti.

Úloha kolektivu při rozhodování.

Problémy a cesty k dalšímu upevnění kázně, organizovanosti života vojsk a boje proti mimořádným událostem.

Vojenské aspekty významných historických událostí

Problematika osvobození Československa Sovětskou armádou.

Úloha 1. čs. as při osvobození Československa.

Košický vládní program.

Třicet let výstavby ČSLA pod vedením KSČ.

Berlínská operace.

20. výročí vzniku Varšavské smlouvy a 5. výročí československo-sovětské smlouvy.

25 let existence stranickopolitického aparátu v ČSLA.

30. výročí konce druhé světové války.

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Ucelené názory na hlavní druhy bojové činnosti (útok, obrana, střetné sražení, přesuny) s důrazem na řešení těchto problémů:

✦ zahájení války krátce po vyhlášení bojového poplachu,

✦ odrazení nepřátelské agrese se současným rychlým vytvářením silných úderných uskupení k přechodu do útoku na rozhodujících směrech,

— udržování stále vysoké bojové pohotovosti ke splnění úkolů,

✦ organizace a součinnost při průzkumu a ničení prostředků jaderného napadení nepřitele,

— sladění činnosti raketového vojska, letectva a vševojskových svazků prvního sledu při přechodu na použití jaderných zbraní,

— obnova velení a bojeschopnosti vojsk po jaderných úderech nepřitele a další vedení operace,

— hledání nejefektivnějších forem analýzy situace nepřitele a vlastních vojsk jako podkladu pro reálné předvídání,

✦ stanovení odpovídajících cílů operace podmínkám reálné situace,

✦ soustředění hlavního úsilí a vytvoření nezbytné převahy nad nepřitelem v silách a prostředcích na rozhodujícím směru a v rozhodujícím čase,

— rozčleňování operačních a bojových sestav,

✦ překvapivý manévr druhými sledy a zálohami,

— hledání nejefektivnějšího způsobu použití jaderných zbraní a využití jejich účinků,

— aktivní vedení operací a jejich nepřetržitost,

✦ ničení protiúderných uskupení střetným sražením,

✦ organizace a vedení současné obrany,

— přesuny na velké vzdálenosti,

— organizace a udržování součinnosti v operacích (boji),

— operační (bojové) zabezpečení,

✦ použití vzdušných výsadků a jejich zabezpečení,

— způsoby boje s vrtulníky palebné podpory nepřitele,

— organizace, plánování a použití vzdušných výsadků v operaci,

— zkušenosti z použití pozemních vojsk v posledních vojenských konfliktech,

✦ metodika přípravy, řízení a vyhodnocení operačních a taktických cvičení,

— zkvalitnění přípravy velitelů a štábů.

Velení

Racionalizace práce velitelů a štábů při shromažďování a vyhodnocování informací.

Organizace a systém práce PVS, VS, TVS svazů a svazů k zabezpečení nepřetržitého velení.

• Cesty zvyšování odolnosti, pohyblivosti a zabezpečení míst velení.

Velení za pohybu a v zamořených prostorech.

• Zkracování času na přípravu soudobých operací (boje).

Souběžné plánování ve zkrácených lhůtách.

Velení ve složitých a rychle se měnících situacích.

Vliv prostředků mechanizace a automatizace na práci vševojskových štábů.

Jednotná formalizovaná dokumentace jako předpoklad zpracování informací na strojích.

Modernizace a unifikace a vybavení mobilních míst velení na taktickém a operačním stupni velení.

• Převzetí velení po vyřazení velitelského stanoviště.

Přístup k budování velkých automatizovaných systémů velení.

Zkušenosti z použití prostředků malé a střední mechanizace.

BRANNÝ SYSTÉM ČSSR

Aktuální problematika činnosti teritoriálních štábů a územních orgánů za branné pohotovosti státu.

Vliv charakteru soudobé války na činnost ústředních řídicích orgánů státní správy při jejich uvádění do branné pohotovosti.

Některé zásady (principy) uvádění ústředních řídicích orgánů státní správy do branné pohotovosti.

Metody a formy zkvalitňování příprav federálních a republikových ústředních řídicích orgánů k obraně.

Rozhodovací proces velitelů teritoriálních štábů.

Zabezpečení přesunů na teritoriu.

Součinnostní otázky mezi polními štáby a štáby teritoria.

Problematika druhů vojsk a služeb

Letectvo a PVOS

Způsoby bojové činnosti jednotlivých druhů letectva ve vzdušné operaci.

Hromadná bojová činnost letectva v útočné operaci frontu.

Bojová činnost letecké armády v obranné operaci.

Úloha stíhacího letectva v protivzdušné obraně státu.

Způsoby překonávání silné PVO frontovým letectvem.

Plánování bojové činnosti frontového letectva.

Zásady bojové činnosti stíhacího letectva.

Způsoby bojové činnosti stíhacího bombardovacího letectva.

Úloha, místo a úkoly vojskového letectva v soudobé válce.

Vojskové letectvo při palebné podpoře vojsk.

Úkoly dopravního letectva v soudobé válce.

Možnosti vzdušné přepravy vojsk a materiálu vojskovým letectvem.

Obnova narušeného systému PVOS.

Ničení vzdušných výsadků letectvem.

Vzdušný průzkum cílů bráněných silnou PVO.

Vzdušný průzkum vedený vojskovým letectvem.

Operační maskování letectva.

Raketové vojsko a dělostřelectvo

Zkvalitňování forem bojového a operačního použití RVD při podpoře vševojskových útvarů, svazů a svazků v boji (operaci).

Efektivní využití RVD při průlomu obranných postavení nepřítele zejména v podmínkách vedení boje bez použití jaderných zbraní.

Zvýšení spolehlivosti ničení objektů nepřítele (včetně vrtulníků) dělostřelectvem pro přímou a nepřímou střelbu.

Boj dělostřelectva a prostředky protitankové obrany nepřítele.

Součinnost RVD s ostatními druhy vojsk, zejména s letectvem a zpravodajskými orgány při získávání potřebných podkladů pro palbu a údery.

Rozvinování RVD v krátkých lhůtách a za manévrových fází boje (operace).

Problematika rozdělování cílů mezi letectvo a RVD.

Plánování použití dělostřelectva při průlomu za účasti několika druhů dělostřeleckých skupin.

Časová kalkulace činnosti RVD v období přípravy útoku a obrany.

Využívání soudobé mechanizační a automatizační techniky k dosažení vysoké pohotovosti RVD k vedení palby a raketovým úderům.

Racionalizace práce štábů RVD v procesu velení prostředkům RVD.

Dokonalé zabezpečení činnosti RVD — předpoklad včasné a účinné palby.

Použití a funkce armádní dělostřelecké skupiny.

Použití raketometného útvaru svazku. Protitanková záloha v základních druzích boje.

Využití snímkového materiálu pro potřeby RVD a zpravodajská ocenění.

Vojsko PVO

Úloha vojska PVO pozemních vojsk v soudobé operaci (boji).

Organizace a vedení boje s protiradio- v jednotlivých druzích operace (boje).

Součinnost PVO s frontovým letectvem a vojskem PVOS v podmínkách rychle se měnící situace.

Řízení palby prostředků PVO.

Organizace a vedení boje s protiradio- lokačními raketami nepřítel.

Poznatky a zkušenosti z organizace a řízení bojové činnosti sil a prostředků PVO z bojů na Středním východě.

Organizace a vedení bojové činnosti s bitevními vrtulníky nepřítel.

Ženíjní vojsko

Ženíjní zabezpečení pohraničního střet- něho sražení.

Příprava a zaujetí výchozího prostoru armádami prvního sledu s přechodem do útočné operace.

Ženíjní zabezpečení přechodu armády do dočasné obrany.

Ženíjní zabezpečení přípravy a vedení protitanku.

Rozsah ženíjních opatření v prostoru soustředění armády druhého sledu.

Ženíjní vybudování míst velení.

Komplexní hodnocení účinků tlakové vlny a světelného záření jaderného vý- buchů.

Ženíjní opatření k zabezpečení likvida- ce vzdušných výsadků na teritoriu.

Ženíjní opatření k zneškodňování ja- derných min na území státu.

Ženíjní opatření k odstranění ničivých účinků jaderných úderů a obnovení prů- chodnosti na teritoriu.

Ženíjní materiální technické zabezpe- čení útočné a obranné operace.

Chemické vojsko

Chemické zabezpečení útočné operace armády.

Chemické zabezpečení obranné opera- ce armády.

Vyhodnocování účinků otravných látek používaných nepřítelem.

Nový způsob vyhodnocování radiační situace.

Vliv použití jaderných zbraní velmi malých ráží na vedení boje.

Použití praporu chemické ochrany (msd, td) v boji.

Vyhodnocování radiační a chemické situace podle výsledků průzkumu.

Použití dýmu na vodních tocích.

Režimové podmínky pro pobyt vojsk v pásmech radioaktivního zamoření.

Zhodnocení vlivu dávek ozáření na obyvatelstvo.

Materiálně technické zabezpečení che- mickým materiálem v armádní operaci.

Spojovací vojsko

Zabezpečení spolehlivého spojení v ú- točné operaci (boji) při nepřátelské proti- radioelektronické činnosti nepřítel.

Zvýšení efektivity rádiového a radio- reléového spojení.

Organizace a zabezpečení nepřetržitě- ho spojení při přemísťování VS a při pře- sunech na velké vzdálenosti.

Radioelektronický boj

Zásady použití útvarů a jednotek ra- dioelektronického boje.

Organizace a vedení REB ve vševoj- skovém boji.

Organizace a vedení REB v armádní útočné operaci.

Organizace a vedení REB v armádní obranné operaci.

Týlové, technické a výzbrojní zabez- pečení

Zdokonalování součinnosti týlu s ope- račními štáby a štáby druhů vojsk.

Zabezpečení bojové činnosti vojsk po- honnými hmotami a mazivy.

Problematika odolnosti týlu na vojsko- vém a operačním stupni.

Zdravotnické zabezpečení soudobého boje a operace.

Perspektivy rozvoje polního dopravně zásobovacího systému.

Použití týlových svazků a útvarů v sou- dobých operacích (boji).

Organizace a řízení týlového zabezpečení vojsk v soudobé operaci (boji).

Týlové zabezpečení letectva a vzdušných výsadků.

Zkušenosti z využívání prostředků manipulace s materiálem u vojsk.

Využití výpočetní techniky v týlu.

Velení týlu na teritoriu státu.

Týlové zabezpečení teritoria za branné pohotovosti státu.

Úloha a místo tankového a automobilního oddělení v procesu armádního systému velení.

Tankové a automobilní technické zabezpečení útočné a obranné operace (boje).

Technické zabezpečení dalekých přesunů.

Výzbrojní zabezpečení vojsk v poli.

Úloha a místo orgánů výzbrojní služby v procesu velení.

Obsah řízení a plánování výzbrojního zabezpečení frontové (armádní) útočné operace.

Obsah řízení a plánování výzbrojního zabezpečení u vševojskového svazku.

Optimalizace zásobování vojsk klasickou municí v poli.

Využívání kontejnerů a palet v zásobovacím procesu.

Mechanizační prostředky pro manipulaci s municí.

Využití výpočetní techniky v procesu plánování a řízení výzbrojního zabezpečení v poli.

Technické zabezpečení výzbrojí.

Úloha technické diagnostiky v procesu technického zabezpečení.

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Výsledky vojenskoteoretické práce v oblasti

— aktuálních vojenskopolitických problémů,

— vojenskovědecké práce,

— operačního umění a taktiky,

— operačního a bojového zabezpečení,

— velení.

Průzkum a kapitalistické armády

Získávání zpráv do zahájení nepřátelství v době bezprostředního ohrožení státu.

Průzkum protitankových, protiletadlových a radiotechnických prostředků nepřítele.

Průzkumná a diverzní činnost v hloubce nepřítel.

Použití vrtulníků k průzkumu nad stavou nepřítel.

Komplexnost zpravodajského zabezpečení operace.

Součinnost zpravodajských orgánů sva-

zu a svazku při plánování a vedení operace.

Průzkumné zabezpečení prvního jaderného úderu.

Využití výsledků vzdušného průzkumu.

Nové prvky v zahraniční a vojenské politice hlavních států NATO—USA, NSR, Francie, Velké Británie.

K problematice konference o evropské bezpečnosti a spolupráci a jednání o snížení stavu ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě.

Problematika vojenské reformy v Rakousku.

Hlavní tendence ve vývoji vojenské techniky států NATO.

Trendy vojenských výdajů států NATO v r. 1975.

Použití západoněmeckého armádního sboru v hlavních druzích operací.

Západní názory na problematiku aeromobility vojsk.

Vojenskopolitické aspekty boje kapitalistických států o zdroje energie a surovin.

INFORMACE

Vojenská terminologie z oblasti operačního umění a taktiky.

Informace o habilitačních pracích, disertačních, diplomovaných a vědeckých pracích.

Informace o důležitých akcích v armádě.

Recenze významných vojenských a vojenskopolitických publikací včetně memoárové literatury vojenských odborníků.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Ян Мартински

Майский пленум ЦК КПЧ – оперативное искусство и тактика 3

Автор на основе выводов майского пленума ЦК КПЧ и партийного актива ЧНА к вопросам научно-технического развития указывает на непосредственную взаимосвязь рассматриваемых вопросов с дальнейшим развитием оперативного искусства и тактики. Особое внимание обращает на влияние науки и техники для успешного строительства и высокой боевой готовности ЧНА, а также, исходя из Советской военной науки, на дальнейшее ее развитие вместе с остальными братскими армиями Варшавского Договора.

Марта Фрюгауфова

Партизанская борьба и Словацкое национальное восстание 9

Автор статьи разбирает главные этапы развития партизанского движения в Словакии во время подготовки и проведения Словацкого национального восстания. Указывает на патристический и интернациональный характер партизанских частей и соединений, на бескорыстную организаторскую и материальную помощь Советского Союза. В заключении ссылается на обоснованность слов В. И. Ленина, о условиях необходимых к успеху в революционном движении, которые были подтверждены и в Словацком национальном восстании.

Кандидат военных наук, полковник доцент Франтишек Цврчек

Субъект в процессе выработки решения 14

Автор указывает главные принципы, которые влияют на поведение субъекта и переносят их на армейский организм. Исходит из значения речи, как средства сообщения и переходит на значение формальной логики в процессе мышления. Анализирует отдельные индивидуальные свойства мышления, психические свойства личности и делает заключение о правде познания, относительной и абсолютной правде, в процессе творческой деятельности и научного познания.

Полковник Милослав Бузек

Воспитание военнослужащих ЧНА, как сознательных защитников социалистической родины 23

Автор разбирает основные факторы формирования идейного и морального профиля военнослужащих, которые влияют на отношение солдат к политике партии, к военной службе, а также к исполнению конкретных военных обязанностей. Обращает особое внимание на роту, как центр воспитания и обучения солдат, на значение полевых занятий и дисциплины при воспитании войск.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Владимир Полцар

Отражение агрессии с последующим переходом в наступательную операцию 29

Автор, исходя из опыта учений оперативного масштаба и доступных ему материалов, разбирает основные принципы действий командующего, командиров, штабов и войск, при отражении внезапного нападения противника и создании благоприятных условий для перехода общевойсковой армии в наступательную операцию.

Полковник Франтишек Геррман

Последовательность в работе при руководстве учениями 34

Автор, исходя из опыта руководства учениями, предлагает ввести в работу штабов в поле равномерный ритм в течении информации и закрепить время для отдельных степеней управления, к принятию обоснованного решения. Автор выходит из того, что основным и решающим значением для руководства и работы штаба является решение командира на следующий день.

Подполковник Ладислав Машита,
подполковник Алоис Крадохвил

Подготовка отряда по ликвидации последствий ядерного нападения 37

Авторы обобщают сведения и опыт из организации подготовки и обучения отряда по ликвидации последствий ядерного нападения противника с точки зрения содержания обучения, конкретной тематики подготовки, а также применяемых нормативов времени для полка и дивизии.

Кандидат военных наук, полковник Йосеф Брож

Реактивные установки или ствольная артиллерия 42

Автор в основном разбирает возможности боевого применения реактивных установок особенно 122 мм установки образца 70.

Подполковник Ярослав Шмидл

Инженерное обеспечение быстрого темпа в наступательном бою и операции 48

Автор разбирает отдельные мероприятия инженерного обеспечения быстрого темпа наступления, особенно оценку района ведения боевых действий с точки зрения влияния местности и реального предвидения возможности создания заграждений противника; инженерную разведку, разведку и обезвреживание ядерных мин, делания проходов в заграждениях, разграждение и восстановление военных дорог, а также преодоление водных преград.

Кандидат военных наук, полковник Пальо Риша

Организация питания войск в полевых условиях 55

Автор говорит об обеспечении рационального питания в полевых условиях в возможной ядерной войне. Особенно рассматривает условия, которые усложняют обеспечение питанием войск и гражданского населения.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Борьба с воздушным противником на малых высотах 59

(Из советской печати)

Ведение боевых действий с тактическими средствами ядерного нападения противника 65

(Из советской печати)

ИНФОРМАЦИИ

Генерал-майор Йиржи Новотны,
подполковник Владислав Лонски

Полностью оценить значение разведки и знание армий вероятного противника в войсках и штабах ЧНА 69

Исходя из современных условий знания армий вероятного противника в штабах и войсках, авторы указывают на некоторые причины данного уровня и предлагают конкретные мероприятия направленные на повышение знаний в области разведки и армий вероятного противника.

Генерал-майор Яромир Яшек,
кандидат военных наук, подполковник Бржетислав Яник

Военная терминология 73

Авторы объясняют некоторые понятия с области социалистической, марксистско-ленинской военной науки.

Конференция к итогам майского пленума ЦК КПЧ 79

Автор разбирает тезисы конференции на тему: „Роль и значение штабов военных округов, армий и соединений при обеспечении военно-технического развития в объединениях, соединениях и частях ЧНА.“

Тематический план журнала „Военская мысль“ на 1975 год 82